

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่

สิงหาคม 2559

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุชะฎิบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่

สิงหาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่

สิงหาคม 2559

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา. (2559). *การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

ดร. ชไมพร ดิสถาพร, ดร. กัมปนาท บริบูรณ์

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
มีจุดมุ่งหมายเพื่อ สร้างและประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
โรงเรียน วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่เก็บ
รวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อค้นพบมาสรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์ หาดองค์ประกอบของรูปแบบการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน นำองค์ประกอบที่ค้นพบให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสม และสร้างเป็นรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 2) ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน จากนั้นนำองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนไปวิเคราะห์ ปรับ จำแนกเป็นหน่วยการเรียนรู้ และทดลองใช้กับกลุ่ม
ตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน
3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน
รวมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
โรงเรียน ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ ประสบการณ์ การนำตนเอง กระบวนการทำงานกลุ่ม
การแสดง การสนทนา และสถานการณ์ 2) ผลจากการทดลองรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ด้วยโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
โรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีทักษะการแปรรูปเสือกใน
ระดับดีมาก และได้รับประสบการณ์จริงในการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

THE DEVELOPMENT OF LOCAL WISDOM TRANSFERRING MODEL TO
PROMOTE COMMUNITY ENTERPRISE IN SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
ADUNRAT KETWETSURIYA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Development Education
at Srinakharinwirot University

August 2016

Adunrat Ketwetsuriya. (2016). *The Development of Local Wisdom Transferring Model to Promote Community Enterprise in School*. Ed.D. (Adult Education). Bangkok. Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisory Committee:
Dr. Chamaiporn Disathaporn, Dr. Gumpanart Boriboon.

The development of local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school purposes to create and evaluate the efficiency of the local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school. This research was divided into two steps. The first step was constructed a model of the local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school by gathering information through researches and other relevant documents as well as field surveys. Collecting data, analysis and synthesis were identified the components of the local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school. In order to validate the model components, the Index of Item Objective Congruence (IOC) were measured by five experts. The components were then assessed by 5 experts to find the concordance and appropriateness and to create. The evaluation of efficiency of the local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school is the second step. Twelve experts were invited to discuss in focus group. Components of the model were then transferred to learning units is another method to provide proof of the model. 37 students which are 3 students from grade 10, 19 students from grade 11 and 15 students from grade 12 are sample group for testing Learning units.

The research findings revealed that 1) the local wisdom transferring model to promote the community enterprise in school consisted of 6 components: experience, self-dependence, group dynamics, product design contest, discussion and simulation. 2) According to the experimental learning units which are local wisdom transferring model, it was found that the students have gained knowledge about local wisdom on reed weaving skills at excellence level. Moreover, students got life skills for managing community enterprise in school.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ของ

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร)

(อาจารย์ ดร.คมกฤษ จันทรวง)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์)

(อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.มิ่งขวัญ คงเจริญ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูง ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ การให้คำปรึกษาตลอดจนข้อเสนอแนะอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร ที่ปรึกษาหลัก ปริญญาานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ ที่ปรึกษาร่วมปริญญาานิพนธ์ ผู้วิจัยเป็นเกียรติและ ชาบซึ่งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าที่ให้ข้อเสนอแนะอย่างดียิ่ง ทำให้งาน ปริญญาานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมี อาจารย์ ดร.คมกฤษ จันทร์ขจร ประธานกรรมการ สอบปากเปล่า อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และอาจารย์ ดร.มิ่งขวัญ คงเจริญ กรรมการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า รวมถึงแม่เมะลิ บุญเอก ประชาญ์ชาวบ้าน ผู้ให้ข้อมูลในการ ศึกษาวิจัย และได้สละเวลาอันมีค่าให้กับผู้วิจัยเสมอมา ตลอดจนนายเพชร กล้าหาญ ผู้บริหาร สถานศึกษา อาจารย์ชুমพร ตะคอนรัมย์ คณะครูทุกท่าน รวมถึงนักเรียนทุกคน ที่ทำให้งานวิจัย สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่าน และอาจารย์ ดร.วัฒน์ย์ ไรจน์สัมฤทธิ์ ที่มีส่วนสำคัญให้ปริญญาานิพนธ์สำเร็จด้วยดี รวมทั้งผู้บริหารการศึกษา และเพื่อน ร่วมงานทุกคนที่สนับสนุนให้การจัดทำปริญญาานิพนธ์สำเร็จด้วยดี ซึ่งผู้วิจัย คาดว่าผู้ที่สนใจสามารถ นำความรู้จากการวิจัยนี้ไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศชาติอย่างเต็ม ความรู้ความสามารถ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออุดม เกตุเวชสุริยา คุณแม่สุกฤตา महाลาภอนันต์ ขอบคุณคุณนภาวรรณ รัตนปัญญา นางสาวจิรภัทร์ เกตุเวชสุริยา รวมถึงคุณอาภูเบศ คุณอาชลกร เกตุเวชสุริยา สมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ให้อำลั่งใจและสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา และขอบคุณเพื่อน บุริมปรีชัญญา ตลกอดจนพี น้อง เพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้อำลั่งใจโดยตลอด

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ตอนที่ 1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	13
ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	13
ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	14
ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	16
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	21
ตอนที่ 2 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	24
การเรียนรู้ตามอัธยาศัย.....	24
รูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย.....	26
การจัดการเรียนรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	30
รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	34
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.....	38
ความหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	38
องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน.....	39
แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน.....	40
แนวทางการจัดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	42
รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ตอนที่ 4 การออกแบบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน	46
การออกแบบโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน.....	47
ตอนที่ 5 บริบทพื้นที่ทำการวิจัย.....	49
บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา.....	49
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
งานวิจัยในประเทศ.....	52
งานวิจัยต่างประเทศ.....	57
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน.....	60
ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	60
ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	60
ส่วนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	61
ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้.....	65
ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	65
ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6.....	66
ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน.....	67
ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	67

สารบัญ (ต่อ)

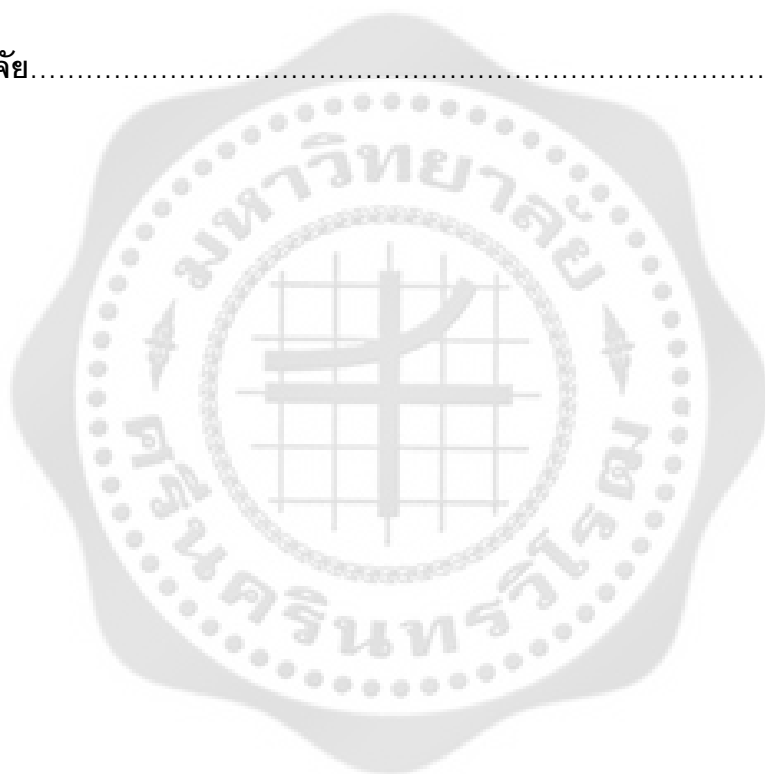
บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ชั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน.....	70
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	70
ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	70
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	70
ตอนที่ 2 ผลการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้.....	79
ส่วนที่ 1 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	79
ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6.....	81
ชั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	127
ตอนที่ 1 ประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	127
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	138
5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	140
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	140
วิธีดำเนินการวิจัย.....	140
ชั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	140

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	140
ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้.....	141
ชั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน.....	141
ตอนที่ 1 ประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1- 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	141
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	142
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	142
ชั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน.....	142
ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	142
ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้.....	142
ชั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน.....	143
ตอนที่ 1 ประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1- 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).....	143
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	143
สรุปผลการวิจัย.....	143
อภิปรายผลการวิจัย.....	145
ข้อเสนอแนะ.....	155
บรรณานุกรม.....	158

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	166
ภาคผนวก ก.....	167
ภาคผนวก ข.....	177
ภาคผนวก ค.....	207
ภาคผนวก ง.....	305
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	318

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย.....	29
2 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	37
3 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน.....	46
4 การสังเคราะห์องค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน.....	47
5 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	48
6 แสดงสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน.....	71
7 แสดงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกของปราชญ์ชาวบ้าน.....	75
8 แสดงการเปรียบเทียบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก ของปราชญ์ ชาวบ้าน.....	76
9 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	78
10 ค่าระดับดัชนีความสอดคล้องของโครงการกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้. ของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	79
11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของโครงการ.....	80
12 สรุปค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 กับวัตถุประสงค์ ตามองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	81
13 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	82
14 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	83
15 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	84
16 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	85
17 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	86

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 กับองค์ประกอบของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	87
19 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม ของหน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 – 6.....	88
20 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	88
21 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม ของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	90
22 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	91
23 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	92
24 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	93
25 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	94
26 สรุปค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 5 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้	95
27 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	96
28 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	97
29 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	97
30 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	98
31 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	99
32 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบหน่วย การเรียนรู้ที่ 1 - 5.....	100
33 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม ของเอกสารประกอบหน่วย การเรียนรู้ที่ 1	101

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
34 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม ของเอกสารประกอบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	102
35 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	103
36 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	104
37 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	105
38 สรุปค่าระดับความสอดคล้องวิธีทัศนการแปรรูปเสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ 2 – 4.....	106
39 ค่าระดับความสอดคล้องวิธีทัศนการแปรรูปเสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ 2.....	107
40 ค่าระดับความสอดคล้องวิธีทัศนการแปรรูปเสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ 3.....	108
41 ค่าระดับความสอดคล้องวิธีทัศนการแปรรูปเสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ 4.....	110
42 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมวิธีทัศนการแปรรูปเสื้ออกก ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 – 4.....	112
43 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิธีทัศนการแปรรูป เสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	113
44 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิธีทัศนการแปรรูป เสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	115
45 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิธีทัศนการแปรรูป เสื้ออกกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	117
46 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบสังเกต และประเมินผลพฤติกรรม ใช้วัดประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5.....	119
47 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของแบบสังเกตและ ประเมินผลพฤติกรรมใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5	120
48 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินชิ้นงานใช้วัดประเมินผลหน่วย การเรียนรู้ที่ 2 – 4.....	120

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
49 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของแบบประเมินชิ้นงาน ใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 – 4.....	121
50 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มใช้วัดประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 – 4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6.....	122
51 ระดับความเหมาะสมของแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้วัดประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 – 4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6	123
52 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจ โครงการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	124
53 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจโครงการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	126
54 แสดงผลการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมจากการเข้ารับการเรียนรู้ตาม หน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	128
55 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	129
56 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	130
57 แสดงผลการประเมินทักษะการทำงานกลุ่มจากการเข้ารับการเรียนรู้ตาม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	130
58 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	131
59 แสดงผลการสังเกต และประเมินผลพฤติกรรมจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วย การเรียนรู้ที่ 5.....	132
60 แสดงผลการประเมินทักษะการทำงานกลุ่มจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วย การเรียนรู้ที่ 6.....	133
61 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน.....	137

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 กระบวนการเกิดและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	15
3 การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	148

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมาตรา 23 การจัดการ ศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาใน เรื่องความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้ทักษะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ทักษะ ด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การ ดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ กล่าวคือ โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากจะจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับความรู้แล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ปลูกฝังให้ผู้เรียน มีจิตสำนึกความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ภูมิปัญญา ศิลปะ และการดำรงชีวิต ตลอดจนการ ให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการ ประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถเรียนรู้ได้ ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

โดยสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในระบอบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้ให้ความสำคัญกับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนในทุก ช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง มาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทาง สังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและ สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคม สำหรับด้านการศึกษา ได้ให้ ความสำคัญการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนและนานาชาติ รวมทั้งเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่ หลากหลาย การต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนา คนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับ แนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ผลจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา การศึกษาไทยยังไม่สามารถพัฒนา ทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน และทักษะวุฒิทางอารมณ์ยังไม่มีคุณภาพ การจัดการศึกษามุ่ง พัฒนาทางวิชาการเป็นสำคัญและประเมินผลการเรียนที่ความสามารถทางวิชาการ การสอนด้าน คุณธรรม จริยธรรมยังไม่มีคุณภาพ วัฒนธรรมต่างชาติจะเข้ามามีบทบาทในกิจวัตรประจำวันหรือใช้ใ นการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ลดลง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556: 1-3)

นอกจากนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับ ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการ เรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้าน ความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของ ชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงประมุขมีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอด ชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ เติบโตตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553: 3-4) ดังนั้น หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็น

มนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานส่วนกลาง โดยมีภารกิจสำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย และจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามข้อ 5 ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดย ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียน 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553: 7)

สำหรับการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษานั้น ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 3 ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงมีหน้าที่พัฒนางานด้านวิชาการร่วมกับโรงเรียน โดยมีหน้าที่ในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และต้องจัดให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยคำนึงถึง ความเป็นมา ความสำคัญของท้องถิ่นในเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพเพื่อดำรงอยู่ได้ในแต่ละท้องถิ่น พร้อมนำสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง ๆ สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหรือสถานศึกษา นอกจากจะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้แล้ว และจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ภูมิปัญญา ศิลปะ และการดำรงชีวิต ตลอดจนการให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 มีเขตความรับผิดชอบ โรงเรียนครอบคลุมอยู่ 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอชุมพวง จำนวน 46 โรงเรียน อำเภอพิมาย จำนวน 59 โรงเรียน อำเภอประทาย จำนวน 63 โรงเรียน อำเภอโนนแดง จำนวน 20 โรงเรียน อำเภอเมืองยาง จำนวน 18 โรงเรียน และอำเภอลำทะเมนชัย จำนวน 22 โรงเรียน รวม 228 โรงเรียน ซึ่งพื้นที่ตั้งของท้องที่ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น เป็นแอ่งกระทะในตัวเมือง เป็นที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ที่นา บางตอนเป็นพื้นที่ราบลุ่มบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำเกษตรกรรม ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ข้าว มันสำปะหลัง ปอ ข้าวโพด แต่ผลิตผลที่ได้ต่ำ เพราะดินของภาคอีสานเป็นดินปนทรายอุ้มน้ำ และการทำเกษตรกรรมส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนซึ่งไม่ค่อยแน่นอน การขาดแคลนน้ำทำให้ไม่ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอ ต้องประกอบอาชีพเสริมเมื่อว่างจากการทำเกษตร ได้แก่ การรับจ้าง และอาชีพอิสระโดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ตามท้องที่นั้น ๆ เช่น การทอผ้า การจักสาน การทอเสื่อ และงานหัตถกรรมอื่นตามศักยภาพของตนเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญจะเกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยทั่วไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์ แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือสร้างสำนึกเป็นหมู่คณะสูงทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ เพื่อนำผลผลิตมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝากแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน และเพื่อจำหน่าย ผมก็ก็สามารถสร้างรายได้ให้กับ

ครอบครัว และกลุ่มสมาชิกในชุมชนนำมาเป็นทุนหรือใช้จ่ายในการดำรงชีวิตอันเกี่ยวเนื่องกับสิ่งตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย และทางจิตใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7. 2556: 7)

การทอเสื่อกกของจังหวัดนครราชสีมาในอดีตมีวัตถุประสงค์ของการผลิตเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน แลกเปลี่ยน และเป็นประเพณีอีกอย่างหนึ่งคือทอเพื่อถวายวัดที่อยู่ภายในชุมชนของตนเอง รูปแบบผลิตภัณฑ์จึงมีลักษณะเป็นผืนสำหรับปูรองนั่ง ปูนอนเพียงอย่างเดียว เมื่อพัฒนาการด้านเทคโนโลยีเข้ามาพร้อมกับชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมขึ้นในชุมชน มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกโดยพัฒนากรชุมชน และผู้รู้ทั้งหลาย จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวัตถุประสงค์ในการทอเสื่อเพื่อจำหน่าย และรูปแบบผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงจากเป็นผืน จึงมีลักษณะผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยเน้นที่ประโยชน์ใช้สอย จึงสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมากมาย แต่สภาพปัจจุบันรายได้จากการผลิตเสื่อกกนั้นลดน้อยลง เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นทั้งค่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเสื่อกก ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่ารถไถ ผู้บริโภคน้อยลง ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิต และการตลาด ตลอดจนความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ทั้งด้านรูปแบบ สีสันทน ลวดลาย ชนิดหรือประเภท ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน และไม่ตรงตามความต้องการของตลาด (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก. 2551: 4) ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่รวมถึงปัญหาการสูญหายของภูมิปัญญา ขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนรุ่นใหม่หรือเยาวชนในชุมชนไม่มีความรู้ ไม่รู้จักกรรมวิธีในการทอเสื่อ และการแปรรูปเสื่อ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งต้นกอกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในพื้นที่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งหากนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนา เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ และเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าเป็นองค์ความรู้อันทรงคุณค่าที่มีอยู่แต่ละชุมชนมาจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน เพื่อให้ภูมิปัญญายังคงอยู่รวมกับท้องถิ่นอย่างถาวร จะขาดไม่ได้คือการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือใช้ในท้องถิ่น ที่นำออกสู่ตลาดผู้บริโภค เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ สามารถนำมาประกอบอาชีพแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ก่อเกิดเป็นกลุ่มอาชีพ ให้กลุ่มมีการทำงาน รวมถึงการพัฒนาส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินกิจการมุ่งเน้นให้ชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากร

และศักยภาพในพื้นที่มาใช้ในการผลิตและบริการ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงคงไว้ ซึ่งวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างถาวรได้ โดยวิสาหกิจชุมชนสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้นำมาประยุกต์เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อให้การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ดำรงชีวิตได้จริงครบวงจร เพื่อการสร้างเสริมประสบการณ์ เติมเต็มความรู้ ความชำนาญ ทักษะ เจตคติเพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบ เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนเป็นหัวใจหลัก ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

จากสภาพและปัญหาดังที่กล่าวมา เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่กับประเทศไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ในสังคมได้ตระหนัก และรู้สึกห่วงแหนสิ่งที่มีคุณค่าของท้องถิ่น ควบคู่กับผู้บริหาร ครูผู้สอน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ให้สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน สามารถนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสอดแทรกการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ พร้อมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะด้านอาชีพ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมกับการรวมกลุ่มกันของนักเรียน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดการชุมชนภายในโรงเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้และเกิดการพึ่งพาตนเอง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมถึงผู้เรียนได้เล็งเห็น การส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง จากการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือกันและกัน เพื่อให้ชุมชนโรงเรียนเข้มแข็ง นับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงาน โรงเรียน และชุมชน มีความเข้าใจถึงสภาพปัจจุบันว่า กำลังประสบภาวะความเปลี่ยนแปลงจากกระแสวัฒนธรรมโลก ส่งผลกระทบให้ลบลือนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยสืบไป นับเป็นการสะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต และไม่แปลกแยกจากท้องถิ่น ไม่ละเลยความสำคัญมรดกทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาที่พบคือ ผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วไม่มีความรู้เรื่องท้องถิ่นของตนเอง เขาชนไม่รู้จักชาติไม่รู้จักตนเอง เมื่อเรียนจบการศึกษาแล้วจะละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น ทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ไม่ได้ถูกถ่ายทอดยอมสูญหายไปกับบรรพบุรุษ เขาชนไม่ตระหนักรู้ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำมาประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้ ลดปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว

และแรงงานอพยพไปทำงานต่างจังหวัด สร้างความรักสามัคคี ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ด้วยเหตุนี้การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จึงมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงหลาย ๆ กิจกรรมโดยผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีแนวความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้โดยไม่มองข้ามทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งสัมพันธ์กับระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ เข้าใจเห็นคุณค่าภูมิปัญญา ตระหนัก และเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต ตลอดจนเป็นการสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่มุ่งให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามาจากความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
2. เพื่อประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นต้นแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียนอื่น ๆ ในประเทศต่อไป
2. ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกสู่การเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ภูมิปัญญาให้คงอยู่กับคนรุ่นหลังต่อไป
3. เป็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน ให้ผู้เรียนพัฒนาด้านอาชีพ ตลอดจนเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแก่เยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนในเขตพื้นที่บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จำนวน 228 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน ผู้วิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 2 คน และนักเรียน จำนวน 37 คน

2. เนื้อหาของการวิจัย

2.1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยศึกษา ดังนี้

2.1.1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 การศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้แก่

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ประสพการณ์ 2) การนำตนเอง 3) กระบวนการกลุ่ม 4) การแสดง 5) การสนทนา 6) สถานการณ์

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก ของแม่มะลิ บุญเอก ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

2.1.2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6

2.2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การพัฒนา** หมายถึง กระบวนการในการดำเนินการสร้างและประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศึกษาจากปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน รายละเอียดดังนี้

1) **ปราชญ์ชาวบ้าน** หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับนับถือโดยทั่วกัน และดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จ เป็นผู้มั่งคั่งความรู้ ความสามารถ และทักษะจากประสบการณ์ที่สร้างสมเป็นระยะเวลานาน และสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

2) **องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น** หมายถึง เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเปลือก เช่น การใช้วัตถุดิบ การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์เกี่ยวกับการแปรรูปเปลือก และทักษะปฏิบัติรวมทั้งทำให้เกิดทัศนคติที่ดี ภาคภูมิใจในท้องถิ่น เกิดความรู้สึกลอยกระทงจะนำภูมิปัญญาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

3) **วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน** หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนตามหลักการวิสาหกิจชุมชน ผลิตรภัณฑ์จากการแปรรูปจากเปลือก โดยผู้เข้าร่วมโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เสริมสร้างการเรียนรู้ การผลิตสินค้าแปรรูปเปลือก บริหารจัดการ การเงิน และการตลาด เป็นกิจการของโรงเรียนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคณะผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ร่วมกันประกอบกิจการภายในโรงเรียน เป็นการสร้างรายได้และส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชนภายในโรงเรียน

2. **รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น** หมายถึง การปรับรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการ นำสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกิจกรรม พร้อมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านถ่ายทอดประสบการณ์
- 2) การนำตนเอง ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง
- 3) กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ
- 4) การแสดง ได้แก่ การประกวดผลิตภัณฑ์
- 5) การสนทนา ได้แก่ การพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง การบอกเล่า

และการอภิปราย

- 6) สถานการณ์ ได้แก่ การกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ
จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก

ข้อตกลงเบื้องต้นในการทำวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก
2. การวิจัยนี้เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1.1 ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 2 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 2.1 การเรียนรู้ตามอัธยาศัย
  - รูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย
- 2.2 การจัดการเรียนรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

- 3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
- 3.2 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน
- 3.3 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- 3.4 รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน
- 3.5 แนวทางการจัดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ตอนที่ 4 การออกแบบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

- การออกแบบโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ตอนที่ 5 บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย

บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เป็นคำที่มีผู้กล่าวถึงความหมายหลายท่าน และได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1.1 ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ (2546: 41) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่าเป็นความรู้ที่ได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของคนรุ่นหนึ่งผ่านการถ่ายทอดแบบต่าง ๆ ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง อาจสืบทอดโดยกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. การแสวงหาหรือการค้นพบโดยกระบวนการค้นคว้าวิจัย
2. การประดิษฐ์คิดค้นและทดลอง
3. การสร้างสมพัฒนาการ
4. การถ่ายทอด สืบทอดทางการศึกษา
5. การพร่ำสอน

ชวน เพชรแก้ว (2547: 14) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งของคนไทย โดยสิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามเกิดขึ้นจากความรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วย ความเฉลียวคมในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก มีขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบสภาพของทรัพยากร และองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่ามากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้อง ประสาน และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย

ปรีชา ทูติยาภรณ์ (2548: 9) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกลงร ปรงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550: 6) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า “ภูมิ” แปลว่า แผ่นดิน “ภูมิปัญญา” หมายถึง ผลึกขององค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งมนุษย์สังคมหนึ่ง ๆ คิดค้นเกิดจากการบูรณาการระหว่างความคิด และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งรอบตัว ความสามารถในการแก้ไข

ปัญหา และศักยภาพในการแปรระบบการคิดให้เป็นผลผลิตที่จับต้องได้ ภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยผ่านกระบวนการสังสม สืบทอด ปรับปรุง และประยุกต์ใช้ต่อเนื่องกัน

นุชลี คล้ายวันเพ็ญ (2553: 27) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการสังสมจากประสบการณ์ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเอง และมีกระบวนการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับการศึกษาและอบรมในสถาบันทุกสถาบันภายในท้องถิ่น ได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา โดยนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะสำคัญของประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระบบการศึกษาแบบยั่งยืน

วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู (2555: 20) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสังสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสังสมประสบการณ์ และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหรือช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเอง ตลอดจนมีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

1.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

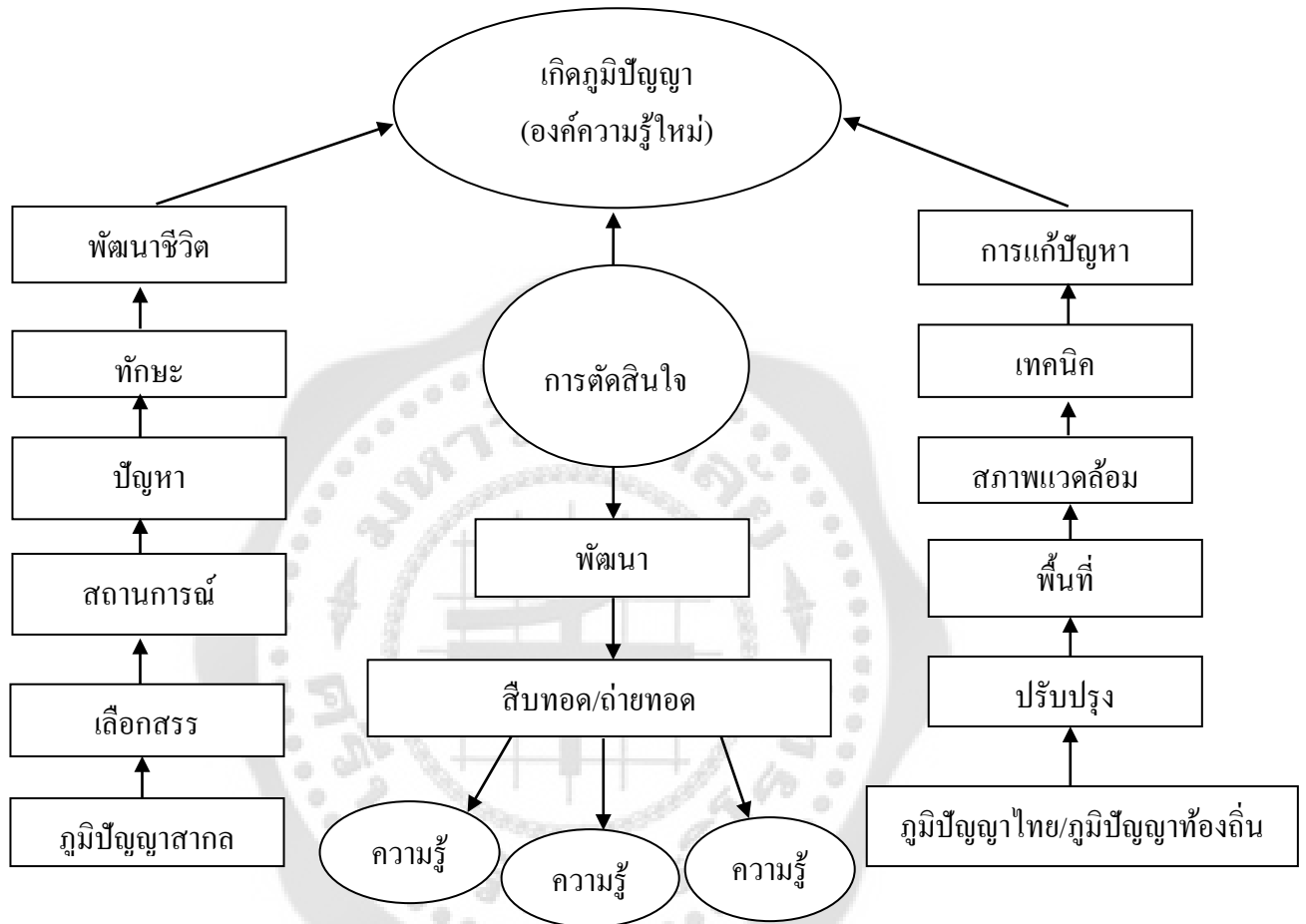
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสืบทอดการสังสมประสบการณ์ของวิถีชีวิตชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความหลากหลายตามสภาพท้องถิ่น แต่ลักษณะทางภูมิปัญญาแต่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมีอาชีพเกษตรกรรมและนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ จึงส่งผลให้ลักษณะทางภูมิปัญญาไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 16-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของกระบวนการเกิด และปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

1. ความรู้เดิมและประสบการณ์ความรู้ใหม่
2. การสังสมสืบทอด

3. ประสบการณ์

4. รากฐานทางพุทธศาสนาและความเชื่อ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 กระบวนการเกิดและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 16)

นันทสาร สีสลับ (2541: 21) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม จะสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ สามารถแบ่งลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทยออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดทั้งสิ่งที่ไม่สามารถ

สัมผัสได้ทั้งหลาย ซึ่งจากลักษณะทั้ง 3 ที่กล่าวมานั้น คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน หมายถึง ชีวิต ชุมชนสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสามมุมของสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย

นิคม ชมภูหลง (2548: 8) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้าน และสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย
4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

จิรวุฒิ นาคพนม (2549: 51) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ คนกับคนอื่น ๆ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ถูกส่งสมมา และสอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการถ่ายทอดที่สลับซับซ้อน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาลักษณะที่เป็นพลวัต

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีลักษณะที่สำคัญ จะมีความแตกต่างกันไปในหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีลักษณะเด่นเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ความรู้ หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เป็นวิถีความสัมพันธ์อย่างครบวงจร มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

1.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 25-26) ได้กำหนดสาขาของภูมิปัญญาไทยไว้จำนวน 10 สาขา ดังต่อไปนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การแก้ปัญหาการเกษตร การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาด้านการผลิต ด้านการตลาด และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการนำมาแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชน สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มหัตถกรรม กลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน เน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการ ในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม วรรณกรรม ปฐมกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางการศึกษา องค์กรทางศาสนา ตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน การจัดการศาสนสถาน การจัดการระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดจนด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณี ดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่าการประยุกต์ประเพณี บุญประเพณี ข้าราชการถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา เป็นต้น

ทัศนีย์ ทองไชย (2542: 29) ได้จัดแบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ไม่อาจอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังได้ จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมในชุมชน ดังนั้น จึงมีการพบปะสังสรรค์ร่วมกัน และเพื่อให้ชุมชนแต่ละชุมชนอยู่อย่างสันติและสงบสุข จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เช่น ความเชื่อ คติ ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามหรือห้ามไม่ให้กระทำ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรกระทำ ไม่เหมาะสม ถ้าทำไปจะเป็นบาป เป็นคนชั่ว การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติทั้ง 12 เดือนในแต่ละปี คำสอนของศาสนา ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่คนในท้องถิ่นยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่คนไทยในท้องถิ่นปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประจำ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์อยู่กับธรรมชาติในดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในการดำรงชีวิต รวมถึงการแก้ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพของชุมชนภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำมาหากินของคนในท้องถิ่น เพื่อการดำรงชีวิตที่ดี การรักษาโรคด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อ ได้แก่ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บของคนในท้องถิ่นด้วยการรักษาโรคจากยาสมุนไพร หรือความเชื่อตามพิธีกรรมต่าง ๆ การเสียเคราะห์ เสียกลาง เสียเชื้ญ การสวดอุบาทว์ การแต่งแก้ การสืบชะตา รำผีฟ้า เป็นต้น อาหารการกิน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการกินอยู่ต่าง ๆ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับประสบการณ์ เป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้พบเห็นจากประสบการณ์ของชาวบ้านเอง หรือจากประสบการณ์ที่พบเห็นจากสังคมภายนอกชุมชน ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานแล้วนำมาถ่ายทอดโดยการบอกเล่าบันทึก แสดงปลูกสร้าง ให้ผสมกลมกลืนเข้ากับท้องถิ่นของตนเองในลักษณะ ดังนี้

3.1 การบันทึกประวัติศาสตร์ หมายถึง การบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยจะออกมาในรูปการบอกเล่า การบันทึก เช่น ตำนานเมืองอุบล ภาพเขียนสีที่แสดงถึงสังคมเกษตรกรรม สังคมการค้าสัตว์ จารึกปากแม่น้ำมูล เป็นต้น

3.2 โบราณสถานโบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งของที่มีอายุเก่าแก่ และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ และคนในท้องถิ่นที่พบเห็น เช่น วัด พระพุทธรูป ปราสาทหิน ชาติหอไตร ที่พักอาศัย ภาพสลักนารายณ์บรรทมสินธุ์ เป็นต้น

3.3 วรรณกรรมและนิทานพื้นบ้าน หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ โดยมีการผูกเรื่องหรือเล่าเรื่อง เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น ผาแดงนางไอ่ นางผมหอม เชียงเมียง หมอลำ การระดมฉายา เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

อังกูล สมคะเนย์ (2543: 35-52) ได้จัดกลุ่มประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คติความคิด ความเชื่อ ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่ปฏิบัติและยึดถือ สืบทอดกันมา เพื่อการดำเนินชีวิตสงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น

1. ความเชื่อแบบพุทธ ได้แก่ พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีเข้าวัดจำศีล พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา การอบรมจริยธรรมและศีลธรรม

2. ความเชื่อพิธีแบบพราหมณ์ ได้แก่ พิธีสู่ขวัญแบบต่าง ๆ

3. ความเชื่อแบบผี ได้แก่ พระภูมิเจ้าที่ พิธีเลี้ยงดอนปู่ตา พระภูมินา พิธีบูชาแม่ศักดิ์หลักเมือง และการบวงสรวงต่าง ๆ

4. ความเชื่อแบบบุคคล ได้แก่ การเคารพบรรพบุรุษ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส และผู้นำทางศาสนา

กลุ่มที่ 2 ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

1. ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ หมอลำกลอน หมอลำกลอนประยุกต์ หมอลำหมู่ หมอลำเซิ้งต่าง ๆ

2. ศิลปะดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การตีพิณ การเป่าแคน วงกลองยาว

3. งานแกะสลัก งานหล่อ ได้แก่ แกะสลักบานประตู หน้าต่างโบสถ์ และแกะสลักต้นเทียน การหล่อโบระกา คันทวย ซ่อฟ้า บัวหัวเสาของศาลาและโบสถ์

4. ศิลปะ ดนตรีไทย ได้แก่ ขลุ่ย พิณ ระนาด ซอ ซึง กลอง ฉิ่ง ฉาบ

5. ประเพณีสิบสองเดือน “ฮีตสิบสอง” ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญคุณลาน บุญพระเวส บุญสงฆ์ บุญเข้าพรรษา บุญบั้งไฟ บุญเบิกฟ้า บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญผ้าป่า และบุญกองบัว

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ 2 คือ งานศิลปกรรมพื้นบ้าน เนื่องจากบุคคลในท้องถิ่น ได้นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่

1. การทอผ้าไหม ได้แก่ ทอผ้าไหมมัดหมี่ ทอผ้าไหมพื้น

2. การทอผ้าด้วยกี่กระตุก ได้แก่ ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าฝ้ายผ้าขาวม้า ทอผ้าลายน้ำไหล

3. ทอผ้าด้วยกี่พื้นเมือง ได้แก่ ทอผ้าขิดทำหมอน ทอผ้าขิดติดเสื่อ ทอผ้าหมี่ลายขิด

4. ทำหมอนขิด ได้แก่ หมอนขิดสามเหลี่ยมทำเบาะนั่ง
  5. การจักสานไม้ไผ่ ได้แก่ สานตะกร้า สานหวด สานมวญ สานขันโตก สานกระติบข้าว สานกระบุง สานกระดิ่ง สานข้อง สานไซ สานสุ่ม
  6. การทำไม้กวาด ได้แก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว
  7. การทอเสื่อ ได้แก่ ทอเสื่อกก ทอเสื่อฝื่อ ทอเสื่อไหล ทอเสื่อเตย
  8. การสาน ได้แก่ หมวกกก หมวกใบตาล หมวกผักตบชวา กระเป่ากก
  9. เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ หม้อดิน เต่า อีสุ่มอญ โถ่ง ไห กระถาง
  10. การเกษตร ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสาน การทำไร่ ทำนา ทำสวน สัตว์เลี้ยง
- กลุ่มที่ 4 แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยี ได้แก่

1. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
2. การทำกล้วยตากอบน้ำผึ้ง
3. การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพารา

สามารถ จันทรสุรีย์ (2545: 7-9) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะด้าน การเกษตรกับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย
3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษา สุขภาพของคนในชุมชน
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการ จัดการด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากร
5. สาขากองทุนและธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม การบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิต ของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์
8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งองค์กร ชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา และวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมกับการประพฤติปฏิบัติ

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ให้สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขอย่างยั่งยืน

1.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4.1 นิยามของการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อุษณีย์ เสือดี (นริศรา วัฒนสิน. 2557: 31; อ้างอิงจาก อุษณีย์ เสือดี. 2549) ได้กล่าวถึงความหมายของการถ่ายทอดความรู้ว่า คือ การบอกวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยผู้สอนไม่ได้เรียนจากสถาบันใด ๆ แต่ใช้สามัญสำนึกแบบสังคมประกิต คือ การเรียนการสอน ที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบและจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัวและใช้การถ่ายทอดโดย

1. วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

2. ใช้วิธีปฏิบัติจริง คือ ฟังคำบรรยาย อธิบาย สาธิต แล้วนำไปปฏิบัติจริง และเอาไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ เพราะผลงานที่ใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริงนำไปใช้ได้จริง

อาทิตย์ เกษจันทร์ (2555: 43) ได้กล่าวถึงความหมายของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมีลายลักษณ์อักษร และไม่มีลายลักษณ์อักษร โดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอด ดังนี้

1. องค์คติ ได้แก่ ความเชื่อ ความคิดความเข้าใจ อุดมการณ์ต่าง ๆ

2. องค์พิธีการ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย พิธีแต่งงาน พิธีการตั้งศพ เป็นต้น

3. องค์วัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เช่น งานฝีมือ ผลผลิตทางศิลปกรรม และองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง แต่เป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ความหมายต่าง ๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

นริศรา วัฒนสิน. (2557: 31) ได้กล่าวถึงความหมายของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติเป็นการสอนทั้งโดยทางตรง เช่น พ่อสอนลูก หรือโดยทางอ้อม เช่น การฝึกฝนด้วยตนเอง ครูพักลักจำ การเป็นลูกมือจนเกิดความชำนาญ เป็นต้น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดและเรียนรู้ที่ประสานกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตและการทำงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง เป็นการให้ความรู้หรือทักษะเกิดจากการกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ สติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรม

1.4.2 วิธีการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543: 4-9) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาอีสาน การถ่ายทอดความรู้ของชาวอีสานที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสาร วิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เด็กมีลักษณะแตกต่างจากผู้ใหญ่ คือ ต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การเล่นนิทาน การละเล่น และการลงมือทำตัวอย่าง เช่น การเล่นนิทาน การเล่นเกมปริศนา

การเล่นนิทาน เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยอาศัยความสนุกจากตัวละคร จากเหตุการณ์ในท้องเรื่อง การเล่นนิทานมีหลากหลายประเภท เช่น นิทานสำหรับเด็กจะมีขนาดสั้นตัวละครมีทั้งมนุษย์และสัตว์ เนื้อหาเป็นเรื่องสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา เมื่อผ่านเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยทำงาน วัฒนธรรมอีสานมีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาหลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าพิธีสู่ขวัญ พิธีทางพุทธศาสนา พิธีกรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยวิธีการบอกเล่า ช่วยเพิ่มพูนความรู้จากการฟัง และเป็นการรวบรวมกลุ่มกันทางสังคม เพื่อทำงานร่วมกันหรือช่วยเหลือกัน ผู้เล่าคือ ผู้อาวุโส หรือผู้ที่มีความรอบรู้ซึ่งเล่าในโอกาสพิเศษ เช่น งานศพ และพิธีอยู่ไฟ

การเล่นเกมปริศนา เกิดจากวิสัยทัศน์ของมนุษย์ชอบซักถาม โดยเฉพาะวัยเด็กเป็นช่วงของการเรียนรู้รอบตัว เช่น การเรียนรู้ร่างกาย เรียนรู้ถ้อยคำ เรียนรู้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ลักษณะของพืชและสัตว์ การผูกปริศนานั้นผู้ใหญ่จะเรียงร้อยถ้อยคำคล้องจองให้ได้เสียงและจังหวะ เลือกใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคำที่เปรียบเทียบให้เข้าใจ เพื่อสร้างแรงดึงดูดจิตใจ เพื่อให้เด็กจดจำง่าย

เบอเกอวิน; และ คนอื่นๆ (จิรวัดน์ นาคพนม. 2549: 52; อ้างอิงจาก Bergevin; et al., 1966: 112-172) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ว่า การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ใหญ่ควรปรับปรุงเนื้อหาและขั้นตอนการเรียนรู้ตลอดเวลา และมีการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความรู้ของตนเอง เพื่อเพิ่มประสบการณ์โดยเสนอแนะวิธีการถ่ายทอดความรู้ไว้ 14 วิธีประกอบด้วย

1. กลุ่มวิเคราะห์ปัญหา (Colloque) ซึ่งในการวิเคราะห์ปัญหาจะประกอบไปด้วยผู้ดำเนินรายการ และวิทยากร ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนแล้วนำเสนอต่อที่ประชุม

2. คณะกรรมการ (Committee) ใช้การทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล เพื่อร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การปฏิบัติการ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน
3. การสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นโดยมีการเตรียมการวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ ผู้เรียนนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
4. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) โดยการนำกลุ่มผู้เรียนไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษา สังเกต และนำความรู้มาพัฒนา
5. การอภิปราย (Forum) เป็นการประชุมที่มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่า 25 คนขึ้นไป ประกอบด้วยวิทยากรและผู้ดำเนินรายการ ในการประชุมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 15-60 นาที
6. การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนประมาณกลุ่มละ 6-20 คน เพื่อให้กลุ่มพิจารณาประเด็นที่รับผิดชอบโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของสมาชิกภายใน กลุ่ม แล้วสรุปเป็นความรู้ของกลุ่ม
7. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์วิทยากรเพื่อนำเสนอต่อกลุ่มผู้ฟังโดยใช้ เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 5-30 นาที ผู้สัมภาษณ์ควรมีการวางแผนแนวทางของการสัมภาษณ์ไว้ให้ ชัดเจนเพื่อให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและรวดเร็ว
8. การอภิปราย (Panel) เป็นการสนทนาโดยบุคคลประมาณ 3-6 คน โดยมีการกำหนดหัวข้อ เรื่องให้ผู้อภิปรายได้ใช้หลักการและเหตุผลเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง
9. การประชุม (Quiet Meeting) เป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมอย่าง มีแบบแผน ใช้เวลาประมาณ 15-60 นาที
10. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) โดยให้ผู้เรียนแสดงบทบาทตามที่กำหนดซึ่งได้ สมมติขึ้นผู้แสดงจะต้องแสดงบทบาทตามที่ตนเองเข้าใจเพื่อให้ที่ประชุมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และประเมินบทบาทของผู้แสดง
11. การสัมมนา (Seminar) เป็นการประชุมเพื่อร่วมกันค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งโดยมี ผู้ทรงคุณวุฒิคอยแนะนำเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วม
12. การบรรยาย (Speech) เป็นการนำเสนอความรู้โดยบุคคลซึ่งเป็นผู้บรรยาย การบรรยาย ต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมทั้งด้านวิชาการและวิธีการ ผู้บรรยายจะต้องเข้าใจความต้องการของผู้ฟัง และดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้
13. การประชุมทางวิชาการ (Symposium or Ancient Concept) เป็นการประชุม การประชุมภายใน มีการพบปะสังสรรค์ ร่วมกันพูดคุยในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน
14. การประชุมวิชาการตามหัวข้อแบบใหม่ (Symposium or Modern Concept) เป็นการ ประชุมตามหัวข้อที่กำหนดใช้เวลา 3-20 นาที

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาหรือการสืบทอด สามารถทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่ การพูดคุย บอกเล่าประสบการณ์ การสาธิตให้ดู การลงมือทำ การเล่นเกม ซึ่งก็เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาแบบไม่เป็นทางการ ส่วนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบเป็นทางการ มีน้อยที่จะเป็นการสัมมนา การบรรยาย การอภิปราย และการประชุมวิชาการ เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับบุคคลที่รับการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น ๆ หากผู้รับการถ่ายทอดมีความสนใจในภูมิปัญญาใด จะสามารถนำภูมิปัญญาไปพัฒนาปรับเปลี่ยนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และจะช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดให้กับบุคคลรุ่นต่อไป อันจะส่งผลทำให้การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากดั้งเดิมจนถึงปัจจุบันเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบไม่เป็นทางการ เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเล่าสู่กันฟัง การทำเป็นตัวอย่างให้ดู เป็นต้น เป็นการถ่ายทอดความรู้รุ่นสู่รุ่น และตามความสนใจของชุมชน ซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะใกล้เคียงกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยสอดคล้องกับ (คมกฤษ จันทร์ขจร. 2551: 23-24; อ้างอิงจาก วิศนี ศิลตระกูล. 2548: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้จำแนกประเภทการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (Tacit learning) หมายถึง การรู้ในคุณค่า ทักษะคติ พฤติกรรม หรือ ทักษะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มิใช่เพียงแค่ว่าเราไม่ได้ตั้งใจมาก่อนที่จะได้รับมัน แต่เราอาจไม่ได้ตระหนักด้วยซ้ำไปว่าเราได้เรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ถึงแม้ว่าการเรียนรู้ชนิดนี้ โดยปกติเป็นเรื่องของกระบวนการจิตใต้สำนึก (Unconscious process) แต่เราก็เริ่มตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการระลึกย้อนถึงความหลัง (Retrospective recognition)

2. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental learning) หมายถึง ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมิได้มีความตั้งใจมาก่อนว่าจะต้องเรียนสิ่งนั้น แต่เมื่อได้รับประสบการณ์ เขาก็รับรู้ได้ว่า เขาได้เรียนรู้บางอย่างขึ้นมา ดังนั้นจึงเป็นความไม่ตั้งใจแต่รู้สึกรู้ตัว (Unintended but conscious)

3. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self directed learning) เป็นโครงการเรียนรู้ที่กำหนดโดยผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากนักศึกษา แต่สามารถเป็นการนำเสนอของวิทยาการ การเรียนรู้แบบนี้จึงเป็นเรื่องของความตั้งใจ เพราะผู้เรียนมีจุดหมายในบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการเรียนรู้สิ่งนั้นอาจมาก่อนที่กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้น เป็นเรื่องของจิตสำนึก โดยปัจเจกบุคคล ตระหนักว่าเขาต้องเรียนรู้ในบางสิ่งบางอย่าง

วิชานี้ ศิลตระกูล (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง วิธีการที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นโดยการถูกผลักดันให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสนทนา เกี่ยวข้องกับการสำรวจ และขยายประสบการณ์ โดยไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้ เป็นสิ่งที่บังเอิญเกิดขึ้น อุบัติขึ้น โดยในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ขอยกตัวอย่างกิจกรรมของ NASA ซึ่งได้เสนอการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกชั้นเรียนตามปกติ โดยเน้นวิธีการตีความ ซึ่งถือว่าเป็น สื่อกกลางที่มีประสิทธิภาพที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในระบบวิทยาศาสตร์ของโลกให้กับสาธารณชน การเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และที่บ้านของผู้เรียน

อัญชลี ธรรมะวิธิกุล (2557: ออนไลน์; อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ.2551: 3-4) ได้กล่าวว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมาย การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในมาตรา 4 ดังนี้

การศึกษานอกระบบ หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ และมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม โอกาส และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดจากการยินยอมในการรับรู้และนำมาปฏิบัติ ซึ่งมาจากการตีความจากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ตามสภาพแวดล้อมและประสบการณ์นำมาสู่กระบวนการคิด วิเคราะห์ และเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากธรรมชาติ เกิดการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบ ไม่คงที่ ไม่สามารถเรียนรู้ได้ครบถ้วน ไม่มีกำหนดเวลาตายตัว และการรับรู้ไม่เท่ากันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคล โดยการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นเอง

- **รูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอภิปรัชญา** ซึ่งได้มีนักวิชาการทำการวิจัย ดังต่อไปนี้ ชูติมา สัจจามันท์ (2548: 22-24) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีการจัดการศึกษาตามอภิปรัชญา จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาตามอภิปรัชญาของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า วัดมีการจัดการศึกษาตามอภิปรัชญาในรูปแบบที่หลากหลาย และมีจุดเน้นแตกต่างกันไปตามความพร้อมของวัด โดยอาจจัดกลุ่มตามรูปแบบกิจกรรม ได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่หรือกายภาพของวัด ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยทั่วไปวัดเก่าหรือวัดในเมืองจะมีจุดเด่นด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ พุทธศิลป์ วิจิตรศิลป์ และสถาปัตยกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสื่อการเรียนรู้อันทรงคุณค่า ส่วนวัดป่าหรือวัดในชนบท เน้นธรรมชาติ ความร่มรื่นและสงบ อย่างไรก็ตามวัดทุกวัดที่เป็นกรณีศึกษารวมถึงวัดในเมืองมีจุดเด่นเหมือนกันในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ อาคารสถานที่ สะอาด เหมาะกับการเรียนรู้ธรรม เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การจัดศาสนพิธี พิธีกรรม เทศกาลงานบุญตามประเพณีนิยม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ถือเป็นสื่อพื้นบ้านหรือสื่อประเพณีที่ทุกวัดจัด เช่น การแสดงธรรมเทศนา ในวันสำคัญทางศาสนา การทำวัตร การบำเพ็ญกุศลทางพระพุทธศาสนา การจัดงานพิธีทางศาสนา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และการบวชพระ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมศาสนาแล้ว ยังจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

3. การผลิตสื่อเพื่อเผยแผ่ศาสนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อเคลื่อนที่ หรือสื่อกลางแจ้ง

4. การจัดตั้งห้องสมุด หอกระจายข่าว หอวัฒนธรรมหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ อุทยานการศึกษา สวนพฤกษศาสตร์ สวนสมุนไพร ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ

5. การจัดกิจกรรมเชิงวิชาการโดยเน้นการใช้สื่อบุคคล คือ พระสงฆ์ อาจจำแนกที่สำคัญอย่างกว้าง ๆ ได้ดังนี้ การจัดกิจกรรมให้ความรู้ทางศาสนา ปลูกฝัง และส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชน โดยการบรรยาย อภิปราย สนทนาธรรม เสวนา การฝึกอบรมปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมให้ความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย เช่น การเจ้าน้ำมนต์ การจัดธรรมสังฆจร การจัดนิทรรศการ การประกวดสดมภ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ โดยการจัดอบรมหลักสูตรหลากหลายสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น การนวดแผนโบราณ การทำยาสมุนไพร งานศิลปะ การจัดกิจกรรมให้ความรู้เชิงวิชาการแก่ประชาชน เช่น สุขภาพ พละนาถาย การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. การจัดตั้งเครือข่าย จำแนกเป็นเครือข่ายวัด เครือข่ายบุคคลและวัดสาขา เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ การรวมพลัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

คมกฤษ จันทร์ขจร (2551: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตาม อัยยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตามอัยยาศัยเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่านำไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการจัดการศึกษาตามอัยยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การ เรียนรู้ ลักษณะการจัด และผู้จัด 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริม การเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย ประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และ จุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สามารถจำแนก ได้ 9 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมเรียนรู้จากสนทนา ได้แก่ กิจกรรมในลักษณะของการนำเสนอเรื่องราว การบอก เล่าประสบการณ์ และการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ การได้เวลาที่ เวทีชาวบ้าน การอภิปราย การประชาพิจารณ์ การเปิดเวทีพูด วิจารณ์ ตลอดจนการแนะแนวแนะนำให้คำปรึกษาต่าง ๆ
2. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน บริการสืบค้น เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทดลอง การทำโครงการ การค้นคิด การฝึกปฏิบัติ และ การประดิษฐ์ต่าง ๆ
3. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มพัฒนาชุมชนรูปแบบ ต่างกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน ตลอดจนกิจกรรมกลุ่ม สนใจในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น
4. กิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ บุคคล กลุ่มอาชีพ ประสบการณ์พัฒนาชุมชน และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
5. กิจกรรมการแสดง ได้แก่ กิจกรรมการแสดงของตัวละครต่าง ๆ การเต้นรำ การแสดง นาฏศิลป์ การวาดภาพ การละเล่นพื้นบ้าน การขับร้อง การร้องเพลง การประกวดต่าง ๆ เป็นต้น
6. กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเล่น เช่น มุมของเล่น สนามเด็กเล่น เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาการในการเรียนรู้ กิจกรรมกลางแจ้ง การเล่นเกมส์ การแข่งขันกีฬา ตลอดจนกิจกรรมเพื่อการนันทนาการ และการบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น
7. กิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้จากปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติ จากสถานการณ์เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ตลอดจนกิจกรรมการเรียนรู้จากการ ทำงาน และการประกอบอาชีพ เป็นต้น

8. กิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ ได้แก่ กิจกรรมการศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา การเข้าค่าย เป็นต้น

9. กิจกรรมอาสาสมัคร ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มอาสาสมัคร และสมาคมต่าง ๆ เป็นต้น

วิชนี้ ศิลตระกู่ล (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง โปรแกรมการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับโลกวิทยาศาสตร์ Earth System Science-ESE ของ NASA มีองค์ประกอบ 6 อย่าง (six element) คือ

1. ศูนย์การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning Centre) พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ห้องฟ้าจำลอง พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ ป่าดั่งเดิม ห้องกระจกสำหรับปลูกต้นไม้ และอื่น ๆ

2. พื้นที่ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ได้แก่ สวนสาธารณะ ที่พักอาศัยของสัตว์ป่าพื้นที่นันทนาการของประเทศ สวนสาธารณะของรัฐสวนสาธารณะของชุมชน ป่าไม้ของประเทศ ศูนย์ธรรมชาติของเอกชน และสาธารณะ สวนสาธารณะทางด้านประวัติศาสตร์ และอนุสรณ์สถานโบราณสถาน เป็นต้น สถานที่เหล่านี้นำเสนอในสิ่งที่ “เป็นจริง” ที่มีมาแต่เริ่มแรก

3. สื่อผสม ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และวิดีโอ CD DVD เครื่องเล่นทางการศึกษา อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

4. กลุ่มเยาวชน ได้แก่ ชมรมเด็กหญิง เด็กชาย ลูกเสือ อนุภชาต โปรแกรมหลังเลิกเรียน เป็นต้น

5. กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์ผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชรา องค์กรประชาชน เป็นต้น

6. ห้องสมุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการนำการเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติมากำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ครบถ้วนตามความเหมาะสม ได้แก่ การจัดรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของวัดในพระพุทธศาสนา การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และโปรแกรมการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับโลกวิทยาศาสตร์ ของ NASA โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีอย่างหลากหลาย ซึ่งจากรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตาราง 1 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สามารถจำแนกกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

นักวิชาการ	กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย	ประเด็นที่นำมาใช้
ชุติมา สัจจานันท์ (2548)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ อาคาร สถานที่ หรือกายภาพของวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ 2. การจัดศาสนพิธี พิธีกรรม เทศกาลงานบุญตามประเพณีนิยม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา 3. การผลิตสื่อ 4. การจัดตั้งห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอวัฒนธรรมหอศิลป์ หอกระจายข่าว อุทยานการศึกษา สวนสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ 5. การจัดกิจกรรมเชิงวิชาการโดยเน้นการใช้สื่อบุคคล 6. การจัดตั้งเครือข่าย จำแนกเป็นเครือข่ายวัด เครือข่ายบุคคลและวัดสาขา เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ การรวมพลัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 	การจัดกิจกรรมวิชาการโดยเน้นการใช้สื่อบุคคล
คมกฤช จันทร์ขจร (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมการสนทนา 2. กิจกรรมการนำตนเอง 3. กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม 4. กิจกรรมประสบการณ์ 5. กิจกรรมการแสดง 6. กิจกรรมนันทนาการ 7. กิจกรรมสถานการณ์ 8. กิจกรรมนอกสถานที่ 9. กิจกรรมอาสาสมัคร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมการสนทนา 2. กิจกรรมการนำตนเอง 3. กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม 4. กิจกรรมประสบการณ์ 5. กิจกรรมการแสดง 6. กิจกรรมสถานการณ์

ตาราง 1 (ต่อ)

นักวิชาการ	กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย	ประเด็นที่นำมาใช้
วิศนี ศิลตระกูล (2557)	1. ศูนย์เรียนรู้ตามอัธยาศัย 2. พื้นที่ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ 3. สื่อผสม 4. กลุ่มเยาวชน 5. กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 6. ห้องสมุด	สื่อผสม

จากตาราง 1 เปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สามารถจำแนกองค์ประกอบการถ่ายทอดความรู้ตามอัธยาศัย การจัดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ได้ดังนี้ 1) การใช้สื่อบุคคล ประสบการณ์แลกเปลี่ยน 2) การสนทนา 3) การนำตนเอง 4) กระบวนการกลุ่ม 5) ประสบการณ์ 6) การแสดง 7) สถานการณ์ 8) สื่อผสม ซึ่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความใกล้เคียงกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ไม่เป็นทางการ ไม่มีลำดับขั้นตอน ไม่กำหนดเวลา ทำให้การถ่ายทอดการเรียนรู้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อผู้สืบทอดไม่ได้รับองค์ความรู้ได้อย่างครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ

2.2 การจัดการเรียนรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านหรือเชิงเจ้าของภูมิปัญญาที่เป็นทางการถ่ายทอดตามอัธยาศัยมาจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมในการจัดการเรียนรู้ นักวิชาการศึกษา ได้กล่าวถึง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในการนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะมาตรการ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 184-185) ได้เสนอแนะมาตรการเพื่อให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา และสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา โดยใช้หลักสูตรที่มีสภาพเท่าเทียมกันกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง เช่น การจัดแบ่งกลุ่มประสบการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บท เกี่ยวกับการเรียนการสอนบนพื้นฐานของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับที่เปิดโอกาสให้ ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาดำรงตำแหน่ง ครูภูมิปัญญา ทั้งนี้ต้องมีการให้เกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบ และประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

สมหมาย สว่างวัฒนารักษ์ (2546: 54) ได้กล่าวถึง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ในการพัฒนา หลักสูตรขึ้นในโรงเรียน โดยคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. การนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูล แล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาและจัดเป็น พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น

3. การจัดกิจกรรมเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ครูสามารถดำเนิน กิจกรรม เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ ดังนี้

3.1 พัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น

3.2 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านของผู้รู้ หรือสถานประกอบการในท้องถิ่น

3.3 การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียน

3.4 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหาที่สอน แล้วจัดกิจกรรม การเรียนการสอน สื่อ และวิธีการวัดผล ประเมินผล ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3.5 ครูผู้สอนและนักเรียนสำรวจข้อมูลในท้องถิ่น แล้วนำมากำหนดจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกัน

3.6 การจัดพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นขึ้นเพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมจัดทำ แล้วครูจัดกระบวนการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑที่ ท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่

3.7 ครูเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพ

นิคม ชมภูหลง (2548: 63 – 70) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดผลการประเมินผลและติดตามผล หรือมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นว่ามีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือชุมชน จากนั้นจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยระบุจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหาปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการหลายวิธีและจากหลายแหล่ง เช่น ครูให้นักเรียนไปสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านโดยให้นักเรียนบันทึกข้อมูลลงในแบบเก็บรวบรวมข้อมูล ครูสอบถามหรือสัมภาษณ์คณะครูในสถานศึกษา นักเรียน นักการภารโรง ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือผู้รู้ในท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากห้องสมุดต่าง ๆ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจข้อมูล

3. จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการสอน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 2 ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดทำแผนการสอน โดยมีแนวทางการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

- 3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร
- 3.2 เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถ หรือความต้องการของนักเรียน
- 3.3 สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งความพร้อมของโรงเรียน
- 3.4 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิจัยจริง ได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้
- 3.5 เหมาะสมกับทรัพยากรที่เป็นสื่อการเรียนที่มีอยู่
- 3.6 เหมาะสมกับเวลาเรียน
- 3.7 สะดวก ปลอดภัย
- 3.8 ชุมชนมีส่วนร่วม
- 3.9 ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรง หรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดกับหลักศีลธรรมอันดี และไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศไทย

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน โดยมีวิธีการ ดังนี้

4.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานศึกษา

4.1.1 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานที่ประกอบการ โดยติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองหรือปราชญ์ชาวบ้าน

4.1.2 การให้นักเรียนไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.2.1 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยการ ประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นคณะทำงานการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อศึกษาหลักสูตรแม่บท ศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่น พิจารณาเนื้อหาที่เหมาะสมจะนำมาสอนนักเรียน จากนั้นครูผู้สอนจึงจัดทำโครงการสอน ประกอบด้วยชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผล

4.2.2 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหาสาระที่สอน เช่น การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติท้องถิ่น บุคคลสำคัญ วรรณกรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ นำมาจัดเป็นบทเรียนเสริมการศึกษา ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำมาสอนนักเรียน

4.2.3 การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีจุดประสงค์สำคัญในการอนุรักษ์สิ่งที่ดั่งามไว้ รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูสิ่งที่ดั่งามให้กลับมาเป็นประโยชน์ อาจให้นักเรียนสำรวจศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน แล้วจัดทำเป็นเอกสาร โดยเก็บในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า

4.2.4 การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสอน เป็นการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยครูวางแผนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านอาจจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปของกลุ่มสนใจ

5. วัดผลและประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำการวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน และบันทึกผลการประเมินสะสมไว้เพื่อสรุปผลการประเมินวัดระดับคุณภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้อง วางแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้ให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาชุมชนก่อนที่จะมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การวางแผนสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ

- รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การส่งต่อความรู้ จากความเข้าใจของบุคคลหนึ่งสู่บุคคลหนึ่ง เป็นการให้ความรู้ หรือทักษะเกิดจากการกระทำด้วยวิธีการหลากหลาย โดยมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์สานหวาย หมู่ที่ 6 ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาลายของผลิตภัณฑ์มีลายดอกเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางภูมิปัญญา 14 ลายดอก ลายไทยและลายพานรัฐธรรมนูญ เป็นลายที่นิยมของลูกค้าและโดดเด่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งเป็นความรู้ความสามารถที่ได้ส่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดโดยวิธีสาธิต ฝึกปฏิบัติ และสอนแนะระหว่างปฏิบัติ

ศักดิ์พงศ์ หอมหวน และคณะ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโครงการวิจัยรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรของโรงเรียน การปรับระบบการคิดของครูในโรงเรียน การพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา การจัดเวทีชาวบ้าน ประกอบกับทุนเดิม คือการริเริ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาจักสาน ในกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นมา ส่งผลให้การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ กระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กระบวนการพัฒนาผู้เรียน มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การรับทราบและกำหนดแผนของคณะกรรมการสถานศึกษา การประชุมชี้แจงนักเรียน การดำเนินการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผลการดำเนินงานควบคู่กับการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รายงานผลการดำเนินงาน และการเผยแพร่ผลงาน รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีรูปแบบการจัดการศึกษา 2 ลักษณะ คือ

1) รูปแบบที่กำหนดโดยที่มิวิจัย เพื่อเป็นแนวดำเนินงาน ได้แก่ การกำหนดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ทุกช่วงอายุของวันพฤหัสบดี ในแต่ละสัปดาห์

2) รูปแบบที่ค้นพบจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้แก่ การเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเรียนจากสถานการณ์จริง การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนกระบวนการถ่ายทอดของภูมิปัญญา แต่ละสาขา จะมีหลากหลายตามธรรมชาติของแต่ละสาขา ผลที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียน ครู ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม ในส่วนของโรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของชาติ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

จิรวุฒน์ นาคนวม (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง มีองค์ประกอบสำคัญด้วยกัน 3 ส่วน คือ องค์ประกอบที่ 1 ค่านิยมของการจักสาน องค์ประกอบที่ 2 องค์ความรู้ด้านการจักสาน และองค์ประกอบที่ 3 วิธีการสอนการจักสาน

2) องค์ประกอบที่ 1 ค่านิยมของการจักสาน โดยหลักก็คือ การเสริมสร้างให้เกิดความรัก ความชอบเชิงบวกของงานจักสาน ทำให้เกิดทัศนคติที่ดี ชอบและเกิดความรู้สึกลึกซึ้งที่อยากจะทำงานจักสาน และเห็นประโยชน์ของงานจักสาน

3) องค์ประกอบที่ 2 องค์ความรู้ด้านการจักสาน โดยหลักก็คือ เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับงานจักสาน ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการจักสาน เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจักสาน ลายสานต่างๆ ที่ใช้ในการจักสาน ขั้นตอนการสานลายสอง (มีติ) และลายขั้ดรวมทั้งการคัดเลือกไม้ไผ่และหวาย การเลื่อย ขูดผิว ผ่าจักตอกไม้ไผ่ จักตอกหวายและเลียด การย้อมสีตอก การก่อกันและการขึ้นหุ่น การถักและการพันการเก็บกัน การเข้ารอบ การเข้าหู การทำวง การรวมคว้น การทาน้ำมันเคลือบเงา การตรวจสอบความเรียบร้อยของผลิตภัณฑ์ และวิธีการเก็บรักษาเพื่อความคงทน

4) องค์ประกอบที่ 3 วิธีการสอนการจักสาน โดยหลักใช้วิธีการสาธิตและใช้วิธีฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งใช้วิธีการทบทวนความรู้โดยการตรวจสอบผลงาน

ผลจากการทดลองปฏิบัติการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง โดยผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดใช้กระบวนการ 3 องค์ประกอบดังกล่าว พบว่าผู้เรียนสามารถผลิตผลงานกระเป่าถือสตรีได้ทุกคน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีพอใช้ ผลจากการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความรัก ความชอบ มีความศรัทธา มีทัศนคติและเกิดค่านิยมในการจักสาน มีความรู้ความเข้าใจ บอกได้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน เกิดทักษะในเรื่องการจักสาน จนสามารถนำไปทำต่อและผลิตผลงานได้อย่างมีคุณภาพนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ และผลจากการทดลองปฏิบัติการพบว่า การพัฒนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทองโดยใช้กระบวนการ 3 องค์ประกอบนี้สามารถนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ โดยที่ผู้สอนจะต้องทำตามขั้นตอนของการถ่ายทอดทีละขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ

นวรรตน์ รัตนศรีวอ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านหมอลำ: กรณีศึกษา ฉวีวรรณ ดำเนิน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านหมอลำของฉวีวรรณ ดำเนิน มีลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ 3 หลัก โดยเริ่มจากหลักความเหมือน ประกอบไปด้วยการเลียนแบบ และการทำซ้ำ หลักความแตกต่าง ประกอบไปด้วยการแหกคอก ทางเทวดา หลักความเป็นฉัน ประกอบไปด้วยการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

สามารถร้องและด้นกลอนสดได้เอง สำหรับการถ่ายถอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านหมอลำ ฉวีวรรณ ดำเนิน มีรูปแบบการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยลูกศิษย์นอกสถานศึกษาจะมีรูปแบบการถ่ายทอดเริ่มจากหลักความเหมือน ประกอบไปด้วยการเลียนแบบ และการทำซ้ำ หลักความแตกต่าง ประกอบไปด้วยการแหกคอก ในสถานศึกษาฉวีวรรณ ดำเนิน มีรูปแบบการถ่ายทอดโดยเริ่มจากหลักความเหมือน ประกอบไปด้วยการเลียนแบบและการทำซ้ำ สำหรับการแหกคอก ทางทเวดา และการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของลูกศิษย์ ฉวีวรรณ ดำเนิน ไม่สามารถแสดงออกมาได้

พันทิพา มาลา; พรทิพย์ วีระสวัสดิ์; และลำยอง ปลั่งกลาง (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาศิลปินพื้นบ้านสาขาศิลปะการแสดงลิเก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

1) ศิลปินพื้นบ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาศิลปะการแสดงลิเกว่าต้องการยึดอาชีพการแสดงลิเกเป็นอาชีพหลัก รองลงมา ได้แก่ ต้องการสืบทอดศิลปะการแสดงลิเกไว้ เกี่ยวกับการรับการถ่ายถอดภูมิปัญญา ส่วนใหญ่ได้รับมาจาก บิดา ญาติ และครู มากที่สุด วิธีการถ่ายทอดที่ได้รับมา คือ ผู้สอนแนะนำวิธีการแสดงแล้วนำมาฝึกหัดด้วยตนเอง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่มีความสนใจงานศิลปะการแสดงลิเก เพราะเป็นอาชีพที่มีคุณค่า

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 50 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และความถี่ในการรับข่าวสารแบบช่วงที่ไม่แน่นอน ต่างเห็นว่าควรถ่ายทอดศิลปะการแสดงลิเกด้วยการใช้หลายวิธีผสมผสานกันจึงจะได้ผลดี โดยคิดเป็นร้อยละ 58.30 50.00 50.00 และ 41.70 ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะ แนวทางการถ่ายถอดภูมิปัญญาที่เหมาะสมประกอบด้วย ควรจัดถ่ายทอดแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาโดยตรงจะเหมาะสมที่สุด เพราะมีความสนใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว วิธีการถ่ายทอดควรเป็นแบบแสดงให้ดูก่อนแล้วให้ผู้เรียนแสดงตาม เกี่ยวกับสื่อที่คาดว่าจะได้ผลดี คือ ซีดีทั้งภาพและเสียง

ดวงฤทัย อรรถแสง (2552: 23) อธิบายว่า การถ่ายถอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการบอกวิชาความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมักจะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไปโดยอัตโนมัติ ไม่ได้เรียนวิชาการสอนมาจากสถาบันใด ๆ และจะใช้สามัญสำนึกแบบสังคมประกิต คือการเรียนการสอนที่เกิดจากการเลียนแบบ และการจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัว และวิธีการถ่ายทอดมี 2 รูปแบบ คือ

1) ใช้วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอนให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตาม

2) ใช้วิธีการปฏิบัติจริง คือ ฟังคำบรรยาย อธิบาย การสาธิตแล้วนำไปปฏิบัติจริง และปฏิบัติซ้ำ ๆ กันจนเกิดเป็นความชำนาญ เพราะผลงานที่จะใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่ผลงานที่กล่าวอ้างไว้ในตำราเท่านั้น ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในท้องถิ่นส่วนมากจะเป็นคนในครอบครัว เป็นญาติโดยสายเลือด เนื่องจากความรู้บางอย่างผู้รู้ทั้งหลายมักหวงแหน และจะไม่แพร่พรายให้คนอื่น ๆ รู้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการศึกษา พบว่า วิธีการถ่ายทอดความรู้ แม้ว่าจะแตกต่างกันในเรื่องที่ศึกษา แตกต่างด้านพื้นที่ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน แต่ยังคงความเหมือนกันในการถ่ายทอดภูมิปัญญา อันได้แก่ การบอกเล่า การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติและการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ซึ่งจากการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตาราง 2 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนก ได้ดังนี้

นักวิชาการ	การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	ประเด็นที่นำมาใช้
สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์ (2546)	1. การสาธิต 2. ฝึกปฏิบัติ 3. สอนแนะระหว่างปฏิบัติ	การสาธิต ฝึกปฏิบัติ และสอนด้วยวาจา
จิรวุฒน์ นาคพนม (2548)	1. ค่านิยมของการจักสาน 2. องค์ความรู้ด้านการจักสาน 3. วิธีการสอนการจักสาน	การสาธิตและใช้วิธีฝึกปฏิบัติจริงรวมทั้งใช้วิธีการทบทวนความรู้โดยการตรวจสอบผลงาน
นวรรตน์ รัตนศรีวอ (2550)	1. หลักความเหมือน 2. การเลียนแบบ 3. การทำซ้ำ	ทำให้ดูและการเลียนแบบ
พันทิพา มาลา พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ และ ลำยอง ปลั่งกลาง (2552)	1. แสดงให้ดู 2. ให้ผู้เรียนแสดงตาม 3. ซีดีทั้งภาพ และเสียง	การแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างและให้ปฏิบัติตามเกี่ยวกับสื่อ คือ ซีดีทั้งภาพและเสียง
ดวงฤทัย อรรคแสง (2552)	1. วิธีสาธิต 2. วิธีการปฏิบัติจริง	การสาธิตและการปฏิบัติจริง

จากตาราง 2 เปรียบเทียบรูปแบบถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของภูมิปัญญาที่ต้องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความเหมาะสม เพื่อให้ การถ่ายทอดเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้สืบทอด ซึ่งพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

- 1) การสาธิต ฝึกปฏิบัติ และสอนด้วยวาจา
- 2) การสาธิตและใช้วิธีฝึกปฏิบัติจริงรวมทั้งใช้วิธีการทบทวนความรู้โดยการตรวจสอบผลงาน
- 3) ทำให้ดูและการเลียนแบบ
- 4) การแสดงให้เห็นดูเป็นตัวอย่าง และให้ปฏิบัติตามเกี่ยวกับสื่อ คือ ซีดีทั้งภาพและเสียง
- 5) การสาธิตและการปฏิบัติจริง ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ตามอัธยาศัยนั่นเอง จากตาราง 1 แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันตามหลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกจากจะได้เรียนรู้กับองค์ความรู้ต่าง ๆ แล้ว ยังมีความสอดคล้องกับวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเอง ในการผลิต การแปรรูป และดำเนินการต่าง ๆ โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ; และ สุภาส จันทร์หงษ์ (2549: 1) ได้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนคือ การประกอบการโดยคนในชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ซึ่งอย่างแรกเป็นการผลิต การแปรรูป การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัวในชุมชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน อย่างที่สองคือ การดำเนินการอย่างเป็นระบบและด้วยรูปแบบที่ทันสมัย ใช้ทุนและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองชุมชน เครือข่าย และตลาดในวงกว้าง

กนกพร ฉิมพลี (2555: 36) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการโดยกลุ่มคนที่มีความผูกพัน หรือมีวิถีชีวิตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลในการประกอบการเพื่อจัดการ ทุนของชุมชน อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง โดยทุนชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ทรัพยากร ผลผลิตความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม ภายในชุมชน ผนวกกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน (community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคนละบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และ

เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. (2548: 2) ให้ความหมายว่า เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ซึ่งเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

3.2 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ; และ สุภาส จันท์หงษ์ (2549: 2) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน มี 7 ประการ ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

กนกพร ฉิมพลี (2555: 36; อ้างอิงจาก อุมพร กาญจนคลอด, 2550: 14) กล่าวว่า ได้มีการเสนอองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) องค์การชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ทุนของชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ และ 5) ตัวอย่างและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่กล่าวมาเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน มีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ อันได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชนเป็นหลัก
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ควรมี 7 ประการ ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ 2) ผลผลิตเน้นมาจากทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก และอาจนำบางส่วนมาจากภายนอก 3) ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน โดยพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง 4) การผสมผสานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับภูมิปัญญาสากล 5) ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงหลากหลายกิจกรรม 6) การเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก

3.3 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ทศพร ทองเที่ยง (2546: 13) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเริ่มต้นจากการสร้างความร่วมมือเป็นเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรร่วมกันและมีความร่วมมือในการจัดการด้านการตลาด และการกำหนดแผนเป็นการกำหนดทิศทางของชุมชน การทำงานที่ผ่านความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากการคิดแล้วทดลองทำ แล้วสรุปบทเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์แล้วพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเรียนนอกระบบ โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย เป็นการวิจัยโดยชาวบ้านและเป็นการวิเคราะห์จากความรู้มา เป็นแนวทางแล้วดำเนินการทดลอง หากดำเนินการแล้วเกิดผลจะดำเนินการสรุปบทเรียนไว้เป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดเป็นความรู้ที่หลากหลาย

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร; และอุทิศ สังข์รัตน์ (2546: บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจ

ชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ด้านบัญชีและการเงิน ด้านการผลิต ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

กนกพร ฉิมพลี (2555: 41) ได้กล่าวถึง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะหลัก ๆ ดังนี้

1. การมองแบบแยกส่วน เป็นการมองแบบแบ่งแยกวิสาหกิจชุมชนออกเป็นส่วนย่อย ตามองค์ประกอบของการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรม ตั้งแต่ในเรื่อง วัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การขนส่ง การเงินและการตลาด เป็นต้น โดยการมองแบบนี้ถือว่าเป็นปัญหาของวิสาหกิจชุมชนจากส่วนใดส่วนหนึ่ง จึงมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะส่วนนั้น ๆ โดยไม่เข้าใจไปถึงการเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมีการแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงทำให้เกิดการขัดแย้ง และกลายเป็นปัญหาอื่น ๆ ตามมาอยู่เสมอ

2. การมองแบบลดส่วน เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการทางเศรษฐกิจเชิงตัวเลข หรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยทางธรรมชาติด้านองค์ประกอบของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นที่มาของตัวเลขเหล่านั้น

3. การมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัว และอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากไม่มีตลาด ทำให้ขายไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่มีใช้น้อย

กษมาพร พวงประยงค์; และนพพร จันทร์นำชู (2556: บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาแตกต่างกันมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ร้อยละ 76.70 และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ควรสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่าง สร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คน

ภายนอกชุมชน แล้วนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน พัฒนาช่องทางข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดกิจกรรมเชื่อมโยง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกลุ่ม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เน้นในเรื่องการปรับวิถีคิดของชุมชนแบบพึ่งพาภายนอกให้มาพึ่งพาตนเอง โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ในที่สุด เริ่มจากการสร้างผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้และการพัฒนาประยุกต์ใช้ การเพิ่มช่องทางข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการตลาด รวมถึงจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มประกอบการอื่น ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัย

3.4 แนวทางการจัดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

สวัสดิ์ สัมครพงศ์ (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนในพื้นที่พยุหะคีรี ชายทะเล ลุ่มน้ำปากพนัง และโรงเรียนบ้านบางโหนด อำเภอขนอม โดยเฉพาะพื้นที่การทำโครงการของ ปตท. โดยการสนับสนุน ขององค์กร ปตท. ธกส. สวทช. และมูลนิธิหมู่บ้าน ซึ่งมองเห็นว่าการจัดการศึกษาเพื่อให้ชุมชนได้คืนสู่ต้นกำเนิดชีวิต (back to the source) คืนสู่รากเหง้า (back to the roots) และคืนสู่พื้นฐาน (back to basic) ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยม และอุดมศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ได้ผ่านโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต เป้าหมายคือการสร้างผู้รู้คู่คุณคู่ถิ่น ซึ่งการเข้าร่วมโครงการจำนวน 11 โรงเรียน เช่น โรงเรียนวัดควนเค็ง ควนยาว ควนบ่อม บ้านบางกลม เนินธัมมัง คงคาล้อม บ้านกุ่มแปะ รักบี้จุฬา-ธรรมศาสตร์ บ้านไก่อังไค้ง และโรงเรียนบ้านบางโหนด เพื่อให้เกิดการขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่โรงเรียน ซึ่ง (เสรี พงศ์พิศ; อ้างอิงจาก สวัสดิ์ สัมครพงศ์, 2557: ออนไลน์) ผอ.สสวช. ได้กล่าวว่า “หากเด็กได้เรียนเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง ชุมชน ฐานการเรียนรู้ก็จะเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะวิถีชีวิตของชุมชนก็จะเป็นสาระเดียวกัน และ (วิชม ทองสงค์ อ้างอิงจาก สวัสดิ์ สัมครพงศ์, 2557: ออนไลน์) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวว่า เขาชนได้เรียนรู้ใน 3 รู้จัก คือ 1) รู้จักตนเองและครอบครัว 2) รู้จักชุมชน รู้จักบ้านของตนเอง 3) รู้จักโลกและประเทศส่วนรวมของตนเอง ทางจังหวัดได้ดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองให้ได้ โดยได้เริ่มปี 2548 จำนวน 400 หมู่บ้าน ปี 2559 จำนวน 600 หมู่บ้านและปี 2550 จะดำเนินการที่เหลืออีก 501 หมู่บ้าน โดยใช้หลักของ KM ใช้แกนนำหมู่บ้านละ 8 คน ซึ่งคาดว่าจะได้ชุมชนตัวอย่างที่ดำเนินการอย่างจริงจัง และจะขยายผลในอนาคตให้ได้ เพื่อ “เป้าหมายชุมชนพึ่งตนเอง” โดยใช้แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองเป็นเครื่องมือ และที่สำคัญท่านมองว่า “มหาวิทยาลัยชีวิตจะเป็นเครื่องมือขยายผลอีกทางหนึ่งด้วย”

โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การจัดทำโครงการ บ่มเพาะวิสาหกิจในโรงเรียน (ชมรมเจ้าแก่น้อย) ได้แก่ หลักการและเหตุผล เพื่อจัดกิจกรรมเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพหรือความถนัดตามความสนใจของตนเอง การฝึกอาชีพให้กับนักเรียนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบอย่างครบวงจร และมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนประจำได้เรียนรู้ทางเลือกในการทำมาหากินในความหลากหลายทางเศรษฐกิจ และให้นักเรียนพัฒนาทักษะการดำเนินวิสาหกิจชุมชนในลักษณะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่นำเอาภูมิปัญญา ทรัพยากรและศักยภาพในชุมชนมาใช้เพื่อผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคกันเองในชุมชนไม่ต้องพึ่งพาแหล่งภายนอก รักษาความมั่นคงไว้ในชุมชนและพึ่งตนเองได้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนมีความเชื่อมโยงในทุกชุมชนรวมถึงชุมชนโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนสามารถนำวิสาหกิจชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเสริมสร้างศักยภาพด้านอาชีพ เป็นการสร้างรายได้ให้กับนักเรียน เป็นการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลายตามความถนัดและสนใจของผู้เรียน และช่วยนักเรียนได้พัฒนาทักษะการดำเนินวิสาหกิจชุมชนในลักษณะธุรกิจที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรและศักยภาพในชุมชนมาใช้ในการผลิตและบริการ โดยเป็นการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งเป็นการสร้างจิตสำนึกถึงการอนุรักษ์ การตระหนักรู้ และความภาคภูมิใจภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง

3.5 รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน

สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ม.ป.ป.); (อ้างอิงจาก รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน 2557: ออนไลน์) กล่าวไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบที่ครอบคลุมเกี่ยวกับกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการผลิตทางการเกษตร เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรขององค์กรชุมชนและเครือข่ายขององค์กรชุมชน
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ມเพื่อสุขภาพ ไวน์ผลไม้พื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว (ธรรมชาติเกษตร) การแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร พิพิธภัณฑ์ชุมชน และอื่น ๆ
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองขององค์กรชุมชนและเครือข่ายขององค์กรชุมชน เช่น อาหาร กะปิ น้ำปลา ปูย เครื่องมือเครื่องใช้ ยาสมุนไพร และอื่น ๆ

4. การพัฒนาระบบการตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ตลาดชุมชน ศูนย์สุขภาพชุมชน แหล่งนันทนาการ และอื่น ๆ

กนกพร ฉิมพลี (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสารอ้างอิงและการศึกษาภาคสนามในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย 4 กลุ่ม อันได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสานหมวกใบตาลบ้านคล้า อำเภอพิมาย 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานผักตบชวา อำเภอจักราช 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบึงมิตรภาพ อำเภอโนนสูง และ 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา อำเภอชุมพวง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยแบ่งรูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มละประมาณ 3 ครั้ง ครั้งละ 4-9 คน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวมทั้งหมด 52 คน จากการศึกษาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการจัดการความรู้ และเงื่อนไขที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า

1. ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อนำมาปฏิบัติสืบต่อกัน

2. กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นนำไปสู่ 2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจากภายในกลุ่มและภายนอก เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม และนำไปสู่ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะการผลิตมากขึ้น และเป็นที่มาของ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

3. เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) ภาวะผู้นำ และ 4) โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย คือ “การพึ่งตนเอง” ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งจากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ประการนั้น นำไปสู่การพึ่งตนเองของกลุ่มองค์กรในชุมชนได้

อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี การยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการมีใจรักในด้านการจักสาน

วชิรวัชร งามละม่อม (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง รูปแบบดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเดียว ได้แก่ วิสาหกิจที่ประกอบกิจการเพียงหนึ่งเดียว โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว และไม่สร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจอื่น ๆ โดยมีผลผลิตมากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการได้

2. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปแบบเครือข่าย ได้แก่ วิสาหกิจที่มีปฏิสัมพันธ์กับกิจการอื่น ๆ โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบกิจการตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกิจการ หากแต่มีปฏิสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาเกื้อกูลเชื่อมโยงในรูปแบบต่าง ๆ อันได้แก่ 1) เครือข่ายกิจกรรมเกื้อกูลกันมา เป็นเครือข่ายกัน ทั้งที่เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกันหรือหลายประเภท 2) เครือข่ายพื้นที่ ได้แก่ วิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ในระดับพื้นที่เดียวกัน เช่น ระดับหมู่บ้านหรือตำบลด้วยกันหรือต่างระดับพื้นที่กัน เช่น วิสาหกิจระดับหมู่บ้านกับตำบลมาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมกับกระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มองค์กรในชุมชน เริ่มจากการการพัฒนาผลผลิตของกิจการ ซึ่งได้มาจากทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นฐาน รวมถึงการพัฒนาการตลาด การบริการ และสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองขององค์กรในชุมชนได้ ซึ่งจากการศึกษารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตาราง 3 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนก ได้ดังนี้

นักวิชาการ	วิสาหกิจชุมชน	ประเด็นที่นำมาใช้
สถาบันส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน (2557)	1. การแปรรูปหรือการพัฒนา ผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน 2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชน 3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนอง การพึ่งตนเองขององค์กรชุมชนและ เครือข่ายขององค์กรชุมชน 4. การพัฒนาระบบการตลาด การ บริการและสวัสดิการชุมชน	การแปรรูปจากทรัพยากรและ ภูมิปัญญาของชุมชน
กนกพร ฉิมพลี (2555)	1. การพึ่งพาตนเอง 2. หลักเศรษฐกิจพอเพียง	การพึ่งพาตนเอง

จากตาราง 3 เปรียบเทียบรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีความคล้ายคลึงกันเป็นการเน้นการผลิตและบริการต่าง ๆ โดยนำทรัพยากรธรรมชาติและองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาประกอบกิจการต่าง ๆ ตามความถนัดและศักยภาพของแต่ละชุมชน เป็นการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนมีรายได้ ส่งเสริมความสามัคคีและเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยประเด็นที่สอดคล้องกับผู้วิจัยนำมาใช้ ได้แก่ 1) การแปรรูปจากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน 2) การพึ่งพาตนเอง

ตอนที่ 4 การออกแบบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

จากการสังเคราะห์รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จาก 1) รูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบการถ่ายทอดวิสาหกิจชุมชน นำมาสู่การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ดังนี้

ตาราง 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
โรงเรียน

อัตรยาศัย	การถ่ายถอด	วิสาหกิจชุมชน	ผู้วิจัยนำไปใช้
1. การจัดกิจกรรม วิชาการโดยเน้นการใช้ สื่อบุคคล	1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวิธีการ ถ่ายถอดภูมิปัญญา	1. การแปรรูปจาก ทรัพยากรและ ภูมิปัญญาของชุมชน	1. ประสบการณ์
2. กิจกรรมการสนทนา			2. สนทนา
3. กิจกรรมการนำตนเอง	2. ซึ่ดีการถ่ายถอด ภูมิปัญญา	2. การพึ่งพาตนเอง	3. การนำตนเอง
4. กิจกรรมกระบวนการ กลุ่ม	3. การสาธิตและ ฝึกปฏิบัติ		4. กระบวนการกลุ่ม
5. กิจกรรมจาก ประสบการณ์	4. หลักความเหมือน และการทำซ้ำ		5. การแสดง
6. กิจกรรมการแสดง			6. สถานการณ์
7. กิจกรรมเน้นทนาการ			
8. กิจกรรมสถานการณ์			
9. กิจกรรมนอกสถานที่			
10. กิจกรรมอาสา			
11. สื่อผสม			

จากตาราง 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประสบการณ์
2) สนทนา 3) การนำตนเอง 4) กระบวนการกลุ่ม 5) การแสดง และ 6) สถานการณ์ ผู้วิจัยได้นำ
องค์ประกอบทั้ง 6 นี้มาทดสอบความถูกต้อง ด้วยการนำมาออกแบบโครงการถ่ายถอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

- การออกแบบโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ตาราง 5 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่	เรื่อง	การถ่ายทอดภูมิปัญญา ตามองค์ประกอบ	เวลา (ชั่วโมง)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก	ประสบการณ์	3
2	การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน	การนำตนเอง	6
3	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชู ทรงเหลี่ยม	กระบวนการกลุ่ม	6
4	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชู ทรงกลม	การแสดง	6
5	การจัดการวิสาหกิจชุมชน	การสนทนา	3
6	การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก	สถานการณ์	6
	รวม		30

จากตาราง 5 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกกโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านประสบการณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการนำตนเอง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านกระบวนการกลุ่ม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการแสดง หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชนโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการสนทนา และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกกซึ่งพัฒนาจากองค์ประกอบการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านสถานการณ์

ตอนที่ 5 บริบทพื้นที่ทำการวิจัย

บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

สมนึก บุญเอก; และมะลิ บุญเอก (2557: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึง สภาพทั่วไปของชุมชน บ้านลำพะเนียงใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ปัจจุบันบ้านลำพะเนียงใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 3,876 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยจำนวน 100 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 2,454 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 1,222 ไร่ มีครัวเรือน 151 ครัวเรือน และประชากร 564 คน ซึ่งมีลักษณะของดินเป็นดินปนทราย พื้นที่ลาดเอียงและเป็นดินเค็ม โดยมีแหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ บึงแทน สระน้ำที่ขุดลอกในบึงแทน ลำห้วย ลำพะเนียง สระน้ำหนองหัวลิง สำหรับที่ตั้งของหมู่บ้านลำพะเนียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนแดงไปทางทิศตะวันออก ระยะทาง 6 กิโลเมตร สอดคล้องกับพระมหาวิทยุรีย์ เป็นกระทอก (2551: 104) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหินตั้ง ตำบลวังหิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านลำพะเนียง หมู่ที่ 3 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองบัวน้อย หมู่ที่ 12 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านเก่า หมู่ที่ 11 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

2. ลักษณะครอบครัวและสังคม

บ้านลำพะเนียงใหม่ มีลักษณะครอบครัวและสังคมแบบชนบททั่วไป โดยลักษณะครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่แยกมาจากครอบครัวขยาย ประกอบด้วยสมาชิก ได้แก่ พ่อแม่ และลูก จำนวน 3 – 4 คน ส่วนครอบครัวขยาย ประกอบด้วยสมาชิก คือ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูก ครอบครัวขยายที่พบเป็นผลสืบเนื่องมาจากลูกคนใดคนหนึ่งมีหนึ่งคนที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่ชรา บางครอบครัวมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ด้วย การตั้งบ้านเรือนมักจะเป็นกลุ่มในเครือญาติเดียวกัน มีการช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจและพิธีกรรม ชาวบ้านมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทั้งจากเครือญาติและสังคมที่เกี่ยวข้องกัน แม้ว่าจะไม่ใช่ญาติพี่น้องกันก็ตามต่างรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (พระมหาวิทยุรีย์ เป็นกระทอก, 2551: 105) จะเห็นได้จากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช งานแต่งงาน หรืองานประเพณีต่าง ๆ หรือการรวมกันเป็นกลุ่มองค์กรขนาดย่อม เช่น กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มดอกไม้จันทร์ เป็นต้น

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านลำพะเนียงใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการทำการเกษตร คือ ทำนา รับจ้างทั่วไปและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก และมีอาชีพเสริมจากการทำกิจการกับกลุ่มอาชีพที่ตนเองเป็นสมาชิก (สมนึก บุญเอก, 2557: สัมภาษณ์)

3. ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณี

ชาวบ้านลำพะเนียงใหม่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในเรื่องบุญบาป นิยมการทำบุญ โดยมีการตักบาตร นำอาหารไปถวายพระทั้งในวันพระและวันธรรมดา ถ้าเป็นวันพระชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปทำบุญที่วัดเกือบทุกครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกันของสังคม จะเห็นได้จากในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมหรืองานพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ เดือนอ้าย เก็บเกี่ยวข้าว เดือนยี่ และเดือนสาม นวดข้าวและนำข้าวขึ้นยุ้ง มีการทำขวัญยุ้ง เดือนสี่ เสริจสิ้นจากการทำนา ชาวบ้านจะออกไปรับจ้างทำงานทั้งในและนอกหมู่บ้าน รวมทั้งการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ใช้เองหรือขาย เดือนห้า งานสงกรานต์ เดือนหก งานบวช งานแต่งงาน เดือนเจ็ด งานบวช และเริ่มทำนา เดือนแปด งานแต่งงาน งานบุญเข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา เดือนเก้า เดือนสุดท้ายของการทำนา เดือนสิบ ทำบุญตักบาตรสารทไทย เดือนสิบเอ็ด ทำพิธีเรียกขวัญข้าวหรือขวัญแม่โพสพ เดือนสิบสอง ประเพณีลอยกระทง และเริ่มเกี่ยวข้าวเบา (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 105) ซึ่งปัจจุบันสังคมมีสภาพเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ แต่ยังให้ความร่วมมือกันในงานประเพณีต่าง ๆ สืบทอดกันมา

4. การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

ประวัติการก่อตั้งกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2542 นางเนียมสถานอก มีโอกาสไปร่วมงานที่ตำบลวังหิน เนื่องในงานต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นงานจังหวัดเคลื่อนที่ของตำบลวังหิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในงานมีการออกร้านของตำบล มีการนำเสื่อกกธรรมดา เสื่อกกกลายไทยที่กลุ่มแม่บ้านเคยออกร้านแสดงในงาน โดยนางเนียมสถานอก ได้เห็นลวดลายเสื่อและสนใจอยากนำมาทำบ้าง จึงสอบถามว่าทำอย่างไรจะได้รู้วิธีการทำลายเสื่อแบบนี้บ้าง ทางกลุ่มแม่บ้านเคยจึงให้ไปสมัครเข้ากลุ่มทอเสื่อบ้านเคย และได้ฝึกทอเสื่อด้วยลวดลายแบบต่าง ๆ จนชำนาญ ด้วยความสนใจในการฝึกจึงเรียนรู้ได้เร็ว และด้วยความที่เป็ในคนมีความจำดี เป็นคนชอบสังเกต จึงฝึกฝนได้ไม่นานก็สามารถนำความรู้มาขยายให้กลุ่มได้ทำกัน โดยได้นำเอาแบบมาทำที่บ้านกับแม่มะลิ บุญเอก ซึ่งเป็นประธานกลุ่มทอเสื่อกกคนปัจจุบัน (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 106) พอเริ่มทำก็ได้จึงนำผลิตภัณฑ์ออกไปวางจำหน่าย และมีลูกค้าสั่งซื้อเพิ่มมากขึ้น จนเป็นที่ยอมรับ คนในหมู่บ้านเห็นว่าเกิดรายได้เพิ่มขึ้นจึงเกิดความสนใจที่จะทำด้วย จึงได้มีการพูดคุยกันครั้งสองครั้ง แล้วประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่มกันขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความสามัคคีและสามารถช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มได้ ซึ่งวันที่ประชุมกันนั้นมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 36 คน และ

ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากนั้นมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า และตามความนิยมที่เปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยแม่มะลิ บุญเอก จะนำความต้องการของลูกค้า มาแสวงหาความรู้ใหม่ นำมาทดลองทำ และลองผิดลองถูกด้วยตนเอง จากองค์ความรู้เดิมมาต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดกับสมาชิกในกลุ่ม (มะลิ บุญเอก, 2557: สัมภาษณ์)

5. การก่อตั้งกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่

เริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2547 มีสมาชิกเริ่มต้น 36 คน โดยการระดมทุนคิดเป็นหุ้น ๆ ละ 100 บาท มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มทอเสื่อกก มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกที่มาทำงานจะได้ค่าแรงวันละ 100 บาท ส่วนสมาชิกที่ไม่ได้ทำงานจะได้เงินปันผลตามหุ้นการจัดสรรผลประโยชน์ มีดังนี้ คือ สมทบทุนเข้ากลุ่มร้อยละ 10 ของเงินปันผล สมาชิกร้อยละ 60 ทุนสำรองร้อยละ 10 ทุนสาธารณประโยชน์ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนกรรมการร้อยละ 10 (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 106-107) ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกก มีสมาชิก จำนวน 37 คน สมาชิกเดิมย้ายถิ่นฐานประกอบรับสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งกลุ่มทอเสื่อกกเลิกรับสมาชิกตั้งแต่ปี 2550 โดยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการกลุ่ม ในการจ่ายค่าตอบแทนให้กับสมาชิกจากปริมาณชิ้นงานที่สำเร็จ และได้มาตรฐาน เช่น งานการแปรรูปชิ้นงานละ 50 บาทต่อชิ้น สมาชิกกลุ่มทำมา 10 ชิ้น จะรับค่าตอบแทน 500 บาท เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น (มะลิ บุญเอก, 2557: สัมภาษณ์)

6. การจัดสวัสดิการให้ชุมชน

กลุ่มทอเสื่อกกได้นำเงินที่ได้จากผลกำไรมาจัดสรรตามระเบียบโดยใช้ทุนสาธารณประโยชน์ร้อยละ 10 มาจัดสวัสดิการแก่ชุมชน ได้แก่ ตำบล สมทบทุนการจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุจัดซื้อของขวัญให้ผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ สมทบทุนเยาวชนในการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน สมทบทุนจัดทำอาหารกลางวันเลี้ยงเด็ก (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 107) ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกกได้ดำเนินการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นได้สมทบทุนโรงทานให้กับวัดในงานบุญผ้าป่า และในกรณีสมาชิกหรือบุคคลในครอบครัวตามทะเบียนของสมาชิกเสียชีวิตกลุ่มจะมอบเงินช่วยเหลือ 1,000 บาท และพวงหรีด 1 พวง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก

7. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเสื่อกกของกลุ่มที่ทำปัจจุบัน ได้แก่ การทำเสื่อพับ ปลอดภัย

จัมพิน เบาะรองนั่งหรือการทำอาสนะ (ที่รองนั่งสำหรับพระภิกษุ-สามเณร) ที่ใส่ของจดหมาย กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม กล่องกระดาษทิชชูทรงกลม การทำชุดรองแก้วรองชาม และที่นอนปิกนิก ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ตรามาตรฐานของจังหวัดนครราชสีมา ระดับ 4 ดาว จากการ

ส่งคัดสรรผลิตภัณฑ์ และรางวัลกิจกรรมดีเด่นระดับจังหวัด จากศูนย์การศึกษาชานอกโรงเรียน จังหวัด นครราชสีมา (พระมหาวีฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 107) ปัจจุบันได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเสื่อกก อันได้แก่ แจกันดอกไม้ กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าเอกสาร และที่นอนปิกนิกแบบ 2 หน้า (เบาะญี่ปุ่น) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว ประเภทของใช้ตกแต่งของที่ระลึกตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ประจำปี 2559 จากคณะกรรมการ อำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) (มะลิ บุญเอก, 2559: สัมภาษณ์)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บ้านลำพะเนียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน พึ่งพาตนเองและเกื้อกูลกัน ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ทุกคนในชุมชน มีความสนใจประกอบอาชีพเสริมจากเสื่อกกและได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับเสื่อกกเกือบทุกครัวเรือน มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเสื่อกกให้ลูกหลานเห็นได้เป็นประจำ ประกอบกับ กลุ่มทอเสื่อบ้านลำพะเนียงใหม่ มีปราชญ์ชาวบ้าน แม่มะลิ บุญเอก เป็นผู้นำในการทอเสื่อกกลดรายมีเอกลักษณ์และการแปรรูปเสื่อกกเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัดและระดับชาติ เป็นผู้มีความรู้ ภูมิปัญญาเสื่อกกและการแปรรูปเสื่อกกเป็นอย่างดี รวมถึงเป็นวิทยากรพร้อมถ่ายทอดภูมิปัญญานี้ให้กับสมาชิกและผู้สนใจเสมอมา

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และคณะ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโครงการวิจัยรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ อำเภอ พัทลุงภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ช่วยให้โครงการวิจัยได้ค้นหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรของโรงเรียน การปรับระบบการคิดของครูใน โรงเรียน การพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และการจัดเวที ชาวบ้าน ประกอบกับทุนเดิม คือการริเริ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาจักสานในกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นมา ส่งผลให้การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมี คุณภาพ กระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กระบวนการพัฒนาผู้เรียน มี ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การรับทราบและกำหนดแผนของคณะกรรมการสถานศึกษา การประชุมชี้แจง นักเรียน การดำเนินการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผลการดำเนินงานควบคู่กับการประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน รายงานผลการดำเนินงาน และการเผยแพร่ผลงาน ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีรูปแบบการจัดการศึกษาอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบที่กำหนดโดยที่มววิจัย เพื่อเป็นแนวดำเนินงาน ได้แก่ การกำหนดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ทุกช่วงปายของวันพฤหัสบดีในแต่ละสัปดาห์

2. รูปแบบที่ค้นพบจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้แก่ การเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเรียนจากสถานการณ์จริง การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนกระบวนการถ่ายทอดของภูมิปัญญาในแต่ละสาขา จะมีหลากหลายตามธรรมชาติของแต่ละสาขา ผลที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียน ครู ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม ในส่วนของโรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของชาติ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

พระชยสร สมบุญมาก (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเน้นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนา: กลองสะบัดชัย ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ด้านการจัดเรียนการสอน พบว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเรื่องกลองสะบัดชัยเป็นไปตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ ผู้วิจัย ประชาชนชาวบ้าน ครูผู้ช่วยสอนมีส่วนร่วมในการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการนำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนและการประเมินผลด้านความรู้อาทิษะ และเจตคติ พบว่าผู้เรียนทราบประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัย รู้จักเครื่องดนตรีประกอบคือ ซ้อง ฉาบ ผู้เรียนบางคนสามารถปฏิบัติตามแผนการสอนแต่ละแผนได้อย่างถูกต้อง และสามารถตีกลองสะบัดชัยได้ เนื่องมาจากผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการตีกลองสะบัดชัยจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียง ได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากผู้ปกครองหรือเครือญาติซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเกิดแรงจูงใจ

พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเสื่อกกเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตเสื่อกกของชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตมีการสืบทอดกระบวนการผลิตจากผู้สูงวัยหรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ สั่งสอนและแนะนำวิธีการทอเสื่อให้กับลูกหลาน เกิดการเรียนรู้เอง โดยใช้ที่ทอมือแบบนั่งกับพื้น วัสดุที่ใช้ทอเสื่อในอดีตมี 2 ชนิด คือ เส้นยืนใช้ปอกระเจา และเส้นนอนหรือเส้นฟุ้งใช้ต้นกกเหลียมไม่มีการย้อมสี มีรูปแบบเป็นสีเหลียมผืนผ้า อุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ ในช่วงหลังมีองค์ประกอบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นอุปกรณ์การผลิตมี 3 รูปแบบ คือ แบบกรอบสี่เหลียมดั้งเดิมแบบกรอบสี่เหลียมยกสูงเสื่อหมุนได้ แบบประกอบเป็นส่วน จากที่นอน กี่นั่งเก้าอี้ เส้นยืนปัจจุบันใช้เส้นปอฟางและเชือกไนลอน ส่วนเส้นนอนใช้กกกลมและกกเหลียม มีการย้อมสีเส้นกก และมีลวดลายเพิ่มมากขึ้นเดิมมี 5 ลวดลาย คือ ลายหมากจับ ลายเรียว ลายริ้วสลับ ลายตาราง และลายเสื่อห้อง ปัจจุบันมี 11 ลวดลาย คือ ลายตัวอักษร ลายดอก ลายผีเสื้อ ลายไทยใหญ่ ลายขนาค ลายสอดห่วง ลายมัดย้อม ลายผสมน้ำไหลข้าวหาลามตัด ลายขีด ลายเกล็ดเต่า และลายราชพฤกษ์

สีที่ใช้ในการย้อมเส้นกกในอดีตใช้สีธรรมชาติ ปัจจุบันนิยมใช้สีเคมีหรือสีวิทยาศาสตร์ วัตถุประสงค์การผลิตสีออกกในอดีตทอขึ้นมาเพื่อใช้ในครัวเรือน แลกเปลี่ยนสิ่งของ และถวายพระเท่านั้น แต่ปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน และเพื่อยังชีพ โดยมุ่งเน้นการผลิตเชิงพาณิชย์หรือผลิตเพื่อจำหน่าย การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาสีออกกเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์เสื้อพับ พบว่า ชาวบ้านนำเส้นกกมาตัดเป็นส่วน ๆ แล้วนำมาเย็บติดกันตามจำนวนพับที่ต้องการ เรียกว่า เสื้อพับ
2. ผลิตภัณฑ์กระเป๋า พบว่า ชาวบ้านนำเส้นกกมาตัดเป็นชิ้น ตามแบบประกอบด้วยด้านหน้า ก้นกระเป๋า ด้านหลัง ฝาปิด และด้านข้างทั้ง 2 ด้าน นำทุกส่วนมาเย็บประกอบเป็นตัวกระเป๋า ใส่หูหิ้วหรือสายสะพาย
3. ผลิตภัณฑ์ที่รองแก้ว พบว่า ชาวบ้านนำเส้นกกมาตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใช้ผ้าทำขอบเย็บกับจุนริมจนรอบ
4. ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก พบว่า ชาวบ้านนำเส้นกกที่แห้ง มาทอหรือสานเป็นรูปหมวกเล็ก เพื่อใช้ประกอบกับห่วงสำหรับทำพวงกุญแจ
5. กล่องใส่กระดาษทิชชู พบว่า มีการทำกล่องกระดาษทิชชู 2 รูปแบบ คือ กล่องทิชชูทรงกลม และทรงเหลี่ยม โดยตัวเส้นเป็นตัวใส่กระดาษทิชชู เป็นฝา และเป็นฐานกล่อง แล้วนำมาเย็บประกอบกันเป็นกล่องกระดาษทิชชู

นุชดี คล้ายวันเพ็ญ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร ผลการศึกษาพบว่า

1. การนำประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร มีการนำประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ประเภทกลุ่ม 2 ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมามากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือประเภทกลุ่ม 1 คติ ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา
2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
3. การเปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนครจำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับครูที่มีประสบการณ์การ

ทำงานต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ (อาทิตย์ เกษจันทร์. 2555: 89; อ้างอิงจาก ธัญรัช วิภัติภูมิ, 2553: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและฐานคิดที่ส่งผลต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านวงกลองยาว ในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรมีการจัดการความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านโดยดึงความรู้ที่ฝังลึกออกมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน 2) ควรสนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้านสร้างเครือข่ายกับวงกลองยาวอื่น ๆ เพื่อถ่ายทอดและพัฒนาภูมิปัญญา 3) ควรให้ความรู้แก่ปราชญ์ชาวบ้านในด้านเทคนิคการสอน 4) ควรสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านโดยการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการถ่ายทอดในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษาคู่มือพบว่า การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยงานหัตถกรรม 4 ชนิด ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์ 2) ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ 3) หมวกสานจากไม้ไผ่ 4) ไม้กวาดดอกหญ้า และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสาธิต และการลงมือปฏิบัติจริงโดยทำงานแบบกลุ่ม ผลการตรวจสอบคู่มือของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

อภิชาติ ใจอารีย์ (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย มีที่มาจาก 2 ลักษณะ คือ (1) ภูมิปัญญาดั้งเดิม และ (2) ความรู้ใหม่ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยรูปแบบผลิตภัณฑ์ 4 ชนิด คือ หน่อไม้ดอง หน่อไม้ต้ม หน่อไม้แห้ง และหน่อไม้ชุบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของคนในชุมชน และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร การเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นวิถีชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

2) กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้ โดยผ่านการพิจารณาว่าเป็นความรู้ดั้งเดิมหรือความรู้ใหม่ที่ประยุกต์จากภูมิปัญญาเดิม (2) การแสวงหาความรู้ ที่มาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนและการส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก (3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการพูดคุยและปรึกษาหารือ เพื่อการแก้ปัญหาในกระบวนการแปรรูป (4) การจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล ไม่มีการจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และ (5) การถ่ายทอดความรู้ ส่วนใหญ่มีลักษณะอย่างไม่เป็นทางการ ผ่านสมาชิกภายในครัวเรือน และ 3) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการจัดการความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (2) วัฒนธรรมหรือวิถีชุมชน (3) ผู้นำชุมชน (4) ทรัพยากรในท้องถิ่น และ (5) โครงสร้างพื้นฐาน

นริศรา วัฒนสิน. (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา สาเหตุของการถ่ายทอด คือ 1) การใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผ้าทอเกาะยอ 2) การได้เห็นตัวอย่างจากผู้อาวุโสในชุมชน 3) การได้รับการสนับสนุนจากครูผู้ถ่ายทอด และ 4) แรงจูงใจเพื่อพัฒนาเป็นอาชีพ โดยกระบวนการถ่ายทอดพบว่า ผู้สอนควรสอนศิษย์ให้มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ มีการเตรียมแผนการสอนอย่างง่าย ในการถ่ายทอดจะมีกลยุทธ์ในการสอน ใช้สื่อการสอนในชุมชนเป็นหลัก ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด พบว่า อนาคตผ้าทอเกาะยอจะยังคงอยู่คู่กับ จ.สงขลาต่อไป เป็นที่ยอมรับในประเทศและต่างประเทศ และช่างทอผ้ามีความสามารถในการทอผ้าดี ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด คือ เทคนิคการทอ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนอย่างต่อเนื่อง หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง และเอกลักษณ์การทอผ้าเกาะยอลดน้อยลง

สำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง สาเหตุของการถ่ายทอด คือ การใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผ้าทอ นาหมื่นศรี การได้เห็นตัวอย่างจากผู้อาวุโสในชุมชน การได้รับการสนับสนุนจากครูผู้ถ่ายทอด และแรงจูงใจเพื่อพัฒนาเป็นอาชีพ กระบวนการถ่ายทอด พบว่า ผู้สอนควรสอนศิษย์มีความรู้ มีทักษะ และทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ มีสื่อการสอนทั้งในโรงเรียน โรงทอผ้า และหอประวัติหรือห้องแสดงประวัติความเป็นมาและผลงานผ้าทอ นาหมื่นศรี ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด พบว่า อนาคตจะมีผู้สืบทอดการทอผ้านาหมื่นศรีต่อไป ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมศาสนาของชุมชน สมาชิกในกลุ่มมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด คือ การทอผ้าที่สืบทอดไม่ตรงกับสิ่งที่เลือกไว้ตอนแรก ทำให้ต้องทอใหม่ และสมาชิกในกลุ่มไม่พร้อมกันการถ่ายทอด เทคนิคการทอผ้าจึงทำได้ยาก ซึ่งผลการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และช่างทอผ้า

นาหมื่นศรี จ.ตรัง จากการดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ได้แรงบันดาลใจจากการได้เห็นตัวอย่างบรรพบุรุษและความคุ้นเคยกับผ้าทอเกาะยอตั้งแต่เยาว์วัย ทางกลุ่มมีวิธีดำเนินการในรูปแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน จำหน่ายในลักษณะปลีกและส่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ การดำเนินธุรกิจได้รับผลสำเร็จด้วยดีโดยจะได้เปรียบคู่แข่งในเรื่องคุณภาพ รูปแบบการทอผ้า และช่องทางการจัดจำหน่าย และได้รับรางวัลระดับประเทศ ผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนเกาะยอมีความเปลี่ยนแปลง ในด้านการประกอบอาชีพ การศึกษาที่สูงขึ้น สวัสดิการยามฉุกเฉินให้แก่สมาชิก วิถีชีวิตแบบพอเพียง และรายได้สมาชิกที่สูงขึ้น การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง มีแรงบันดาลใจจากความคุ้นเคยกับผ้าทอนาหมื่นศรีมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ถึงแม้ว่าช่วงแรกจะไม่ชอบธุรกิจทอผ้า แต่ด้วยความต้องการอนุรักษ์ผ้าทอนาหมื่นศรี จึงเปลี่ยนใจมาทำธุรกิจนี้ โดยการสนับสนุนจากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างดีทำให้ทางกลุ่มมีความเข้มแข็ง ทางกลุ่มมีวิธีดำเนินการในรูปแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ จำหน่ายปลีกและส่ง คุณภาพและความสวยงามของผ้าเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ ผ้าทอนาหมื่นศรีส่งผลต่อการประกอบอาชีพ สวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุที่ทอผ้าไม่ไหว การให้กู้ฉุกเฉินแก่สมาชิก การศึกษาคนในชุมชนสูงขึ้น และรายได้ของสมาชิกสูงขึ้น

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Wither (นุชลี คัลยวันเพ็ญ 2553: 109; อ้างอิงจาก Wither. 2000: 2176) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการศึกษาพื้นฐานการศึกษาเพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของเด็กกับสิ่งแวดล้อมให้โอกาสนักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนซึ่งหลักสูตรได้พัฒนาทุกระดับชั้นโดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยร่วมมือกันระหว่าง ครู ชุมชน นักเรียน และผู้นำชุมชนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ

Relic (นุชลี คัลยวันเพ็ญ 2553: 109; อ้างอิงจาก Relic. 2001: Abstract) ได้ศึกษารูปแบบในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นิยมใช้กันในชั้นเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ การเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกันมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนในชั้นเรียนและมีการเปิดโอกาสให้ซักถามกันอย่างกว้างขวาง

Ferguson (วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู 2555: 44; อ้างอิงจาก Ferguson. 1997: 32) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของรัฐเนบราสก้า ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภูมิปัญญาและความคิด

สร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการใช้พัฒนาภูมิปัญญา ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการผสมผสาน ระหว่างวิธีระดับพลังสมองระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบกับผู้ประกอบการอาชีพระดับท้องถิ่น และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนเพื่อที่จะให้เด็กเกิดแนวคิดแปลกใหม่ และมีความก้าวไกลด้านภูมิปัญญาจากการที่ทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์ แล้วทำการประเมินผลพบว่า เด็กสามารถนำภูมิปัญญาที่ตนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นำมาผสมผสานเข้ากับความคิดของตนเองได้ดีกว่าการไปศึกษาอยู่แต่ภายในโรงเรียน

Kovach, Sally Anne (นริศรา วัฒนสิน: 2557: 93; อ้างอิงจาก Kovach, Sally Anne. 1988: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาเรื่อง “An artisan’s tale original story tang dynasty china pottery” ผลการศึกษาพบว่า ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาราชวงศ์ถังในอดีต มีความสามารถที่ได้รับการสั่งสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การทำงานเป็นการสร้างเพื่อขาย ลักษณะงานที่ทำมีความงามที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อ ความพึงพอใจในความงาม ความภาคภูมิใจ การสอนของช่างแบบดั้งเดิมเป็นการสอนโดยให้ทำตาม การถ่ายทอดเกิดโดยผู้สอนให้ความรู้ความชำนาญในกรรมวิธีการทำเป็นลักษณะการสืบทอดและรู้คุณค่า ส่วนการทำเพื่อการค้า ลักษณะงานจะมีความงาม ความคงทน ความภาคภูมิใจ การสอนมีการฝึกหัดโดยตรงจากครูผู้ฝึกฝน โดยวิธีการเลียนแบบให้เหมือนของเดิมในท้องถิ่นและวัสดุท้องถิ่น ซึ่งงานศิลปหัตถกรรมแสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิหลัง รูปร่างสีสันเรื่องราว ลวดลาย การใช้งานมีความสัมพันธ์กับเทศกาล ศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ การถ่ายทอดเทคนิคฝีมือจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ในปัจจุบันการศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านในวิทยาลัยมีเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญ คือเน้นเรื่องเกี่ยวกับความภาคภูมิใจ

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญามีลักษณะถ่ายทอดตามธรรมชาติ กล่าวคือ แบบไม่เป็นทางการและแบบทางการ ตามวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะเริ่มจากคนใกล้ชิดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การประสบการณ์ที่จริง การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้ปฏิบัติตาม และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ถ่ายทอดและประเภทของภูมิปัญญาด้วย เพื่อให้เหมาะสมและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้สืบทอดอย่างถาวร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับขั้น ประกอบด้วย การวิจัย 2 ขั้นตอน 1) การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 2) ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้แก่

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในโรงเรียน

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โดยการดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1) แหล่งข้อมูล

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น จากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 5 คน ผู้รู้วิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 2 คน และนักเรียน จำนวน 37 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน การรวมกลุ่มของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประกอบอาชีพ การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

3) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชน หน่วยงานและโรงเรียน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2557 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จดบันทึกและเทปบันทึกเสียงข้อมูลทั่วไป เพื่อสร้างความรู้จักคุ้นเคย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและถอดเทปบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน และการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม

วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้แก่ 2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน 2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน และ 2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียน

1) แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้เรียน จำนวน 40 คน (รายนามของผู้ให้การสัมภาษณ์ ภาคผนวก ก) เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ การกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาของนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้รวมถึงนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัญหาการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบการศึกษา แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจ รายได้และการประกอบอาชีพของชุมชน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการนำเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

3) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประเด็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) สภาพปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) สภาพความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.94

4) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่โรงเรียนบ้านประสุข วันที่ 1-18 กุมภาพันธ์ 2557 สร้างความรู้จักคุ้นเคย และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจดบันทึกพร้อมบันทึกเสียง ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลสภาพปัญหาความต้องการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการบันทึก และถอดเทปบันทึกเสียงมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

1) แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารวิชาการ และได้การลงพื้นที่หน่วยงานที่กำกับดูแลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในชุมชน ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรอำเภอโนนแดง เกษตรอำเภอชุมพวง และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 5 คน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ การจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนและโรงเรียน

3) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน 3) การจัดการวิสาหกิจชุมชนและโรงเรียน

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91

4) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง และสำนักงานเกษตรอำเภอโนนแดง วันที่ 1-15 มีนาคม 2557 สร้างความรู้จักคุ้นเคย และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดบันทึกพร้อมบันทึกเสียงข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนและการจัดการวิสาหกิจชุมชนและโรงเรียน

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนและการจัดการวิสาหกิจชุมชนจากการบันทึก และถอดเทปบันทึกเสียงมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประสบการณ์ การนำตนเอง กระบวนการกลุ่ม การแสดง การสนทนา และสถานการณ์ (รายละเอียด ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6)

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก ของแม่มะลิ บุญเอก ประชาญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

1) แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก จากการศึกษาที่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ จำนวน 5 คน กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนการ

ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแปรรูปเสื่อกก ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ทำการแปรรูป การจัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกก และสภาพปัจจุบันของชุมชน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก

3) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประเด็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2) ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

4) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อพบปะราษฎรชาวบ้านกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ระหว่างช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน 2557 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดบันทึกพร้อมบันทึกเสียงข้อมูลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการบันทึก และถอดเทปบันทึกเสียง มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
 โรงเรียน

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความสอดคล้องและ
 เหมาะสมของโครงการ

2) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างแบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมของโครงการ โดย
 กำหนดประเด็นข้อคำถาม 10 ข้อ ได้แก่ ส่วนประกอบโครงร่างของโครงการ วิธีการดำเนินงาน
 โครงการ ส่วนประกอบของกำหนดการสอนโครงการ ส่วนประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้
 การประเมินผลโครงการ ส่วนประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 เนื้อหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละ
 หน่วยการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของโครงร่างโครงการและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โครงสร้าง
 การจัดการเรียนรู้ของร่างโครงการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การ
 ประเมินผลของโครงการ การวัด และประเมินผลของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท
 เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุง
 แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถาม ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ใน
 ภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์
 การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98

2.4 นำร่างโครงการที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการประเมินความ
 เหมาะสมของโครงการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมี
 เกณฑ์ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการ เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$)

3) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อพบปะราษฎรชาวบ้านกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ระหว่างช่วงเดือนมีนาคมถึง เดือนเมษายน 2557

ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยนำรูปแบบการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประสบการณ์ การนำตนเอง กระบวนการกลุ่ม การแสดง การ สนทนา และสถานการณ์ นำมาประยุกต์จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก (ประสบการณ์) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การแปรรูปเสื่อกกเป็น ปลอกไม้จิ้มฟัน (การนำตนเอง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรง เหลี่ยม (กระบวนการกลุ่ม) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม (การแสดง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การจัดการวิสาหกิจชุมชน (การสนทนา) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก (สถานการณ์)

1) เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ คือ แบบสอบถามความสอดคล้องและความ เหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้

2) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างแบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมของหน่วยการ เรียนรู้แต่ละหน่วย ได้แก่ เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ สื่อในหน่วยการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการ ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.95

4. นำหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของโครงการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$)

3) การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการตามโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยการเรียนรู้หน่วยที่ 1 - 6 ระหว่างวันที่ 12 - 25 มีนาคม 2559

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1) แหล่งข้อมูล

ในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 12 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารเกษตรอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา นักวิชาการเกษตร ครูผู้สอน และผู้นำชุมชน เพื่อระดมสมองแสดงความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะความสมบูรณ์และยืนยันรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยสนทนากลุ่มความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. ความเห็นของท่านต่อรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

2. ความเห็นของท่านต่อองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ทั้ง 6 องค์ประกอบ การนำองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบไปใช้เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และข้อเสนอแนะ- โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 องค์ประกอบที่ 1 ประสบการณ์
- 2.2 องค์ประกอบที่ 2 การนำตนเอง
- 2.3 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการกลุ่ม
- 2.4 องค์ประกอบที่ 4 การแสดง
- 2.5 องค์ประกอบที่ 5 การสนทนา
- 2.6 องค์ประกอบที่ 6 สถานการณ์

3. ความเห็น และความเหมาะสมต่อการนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียน และข้อเสนอแนะ

4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

3) การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มในวันที่ 4 เมษายน 2559 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ โรงเรียนบ้านประสุข ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

1) เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ คือ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2) วิธีดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามโครงสร้างเนื้อหาตลอดจนการใช้ภาษา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) ประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการให้คะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยแบบสอบถามมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$)

3) การรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานตามโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อย ในวันที่ 25 มีนาคม 2559

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับขั้น ประกอบด้วยการวิจัย 2 ขั้นตอน 1) การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 2) ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 ผลการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และส่วนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

พบว่า องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลาย ได้แก่ การเกษตร การทอผ้า การทอเสื่อ การเลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม เป็นต้น ขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่ ซึ่งจากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ กล่าวว่า แม่มะลิ บุญเอก เป็นที่ยอมรับในการแปรรูปเสื่อกกระด้างจังหวัดนครราชสีมา และสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนบ้านประสุข ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ต้องการเรียนรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก รวมถึงการนำภูมิปัญญาไปสร้างเป็นรายได้ให้กับผู้เรียนได้

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โดยข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.3 ผลการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นเพศชาย จำนวน 25 คน และเพศหญิง จำนวน 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ตัวแทนครูจำนวน 2 คน และผู้เรียนจำนวน 37 คน ซึ่งเป็นผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบ ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน ซึ่งเนื้อหาในการสัมภาษณ์ เป็นการสอบถามถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดลำดับความต้องการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตาราง 6 แสดงสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

ประเภท	n=40	สภาพปัญหา	ลำดับความต้องการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ผู้บริหาร	1	ขาดแคลนงบประมาณ	การแปรรูปเสื่อกก, หมวกใบตาล, ตะกร้าเถาวัลย์
ครู	3	องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	การแปรรูปเสื่อกก, หมวกใบตาล, ตะกร้าเถาวัลย์
ผู้เรียน	37	ไม่ตรงตามความต้องการ	การแปรรูปเสื่อกก, หมวกใบตาล, ตะกร้าเถาวัลย์

จากตาราง 6 แสดงสภาพปัญหาความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนจากผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน จำนวน 40 คน กล่าวว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนพบว่ามีปัญหา โดยในมุมมองของผู้บริหาร พบว่า การขาดแคลนงบประมาณ เป็นปัญหาหลัก ในมุมมองของครูผู้สอน พบปัญหาหลัก คือ การขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของผู้เรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้เรียน

โดยโรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยของชุมชน เพราะ

งบประมาณมีอย่างจำกัด จึงไม่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ต่อเนื่องตรง ความต้องการและทั่วถึง รวมถึงครูผู้สอนไม่มีความรู้ ความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ เนื่องจากครู ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นบุคคลในภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงขาดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ รวมถึงปัญหาการ ขาดรายได้ของผู้เรียน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีรายได้น้อย ส่งผลกระทบต่อการเรียน ของผู้เรียน จึงต้องการให้โรงเรียนช่วยส่งเสริมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดเป็นรายได้ระหว่างเรียนได้ด้วย

สำหรับประเด็นความต้องการจัดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียนนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต้องการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกกเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ หมวกใบตาล และตะกร้าเถาวัลย์ ตามลำดับ

ซึ่ง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน มีความต้องการจัดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ ออกจากวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก และไม่ส่งผลกระทบต่อตารางเรียนประจำภาคปีการศึกษา เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะกับผู้เรียนควรต้องให้เวลากับกิจกรรม อย่างต่อเนื่องเป็นการฝึกฝนทักษะและความชำนาญ มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก และต้องการ เรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การแปรรูปเปลือกก ส่วนใหญ่ทุกบ้านจะมีการทอเปลือกกมีลักษณะทอเก็บไว้เป็นม้วน และนำมาตัด แบ่งเป็นผืน ๆ ตามขนาดที่ต้องการไว้สำหรับนั่งและนอน แต่หากสามารถนำเปลือกกที่มีอยู่มาแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ใน การใช้ ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าแล้ว ยังสามารถส่งเสริมความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาใน ท้องถิ่นของตนเอง เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มมูลค่าเปลือกก และ เป็นการสร้างอาชีพประกอบเป็นรายได้เสริมได้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของตลาด รองลงมา ได้แก่ หมวกใบตาล และตะกร้าเถาวัลย์ เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเช่นกัน แต่มีจำนวน จำกัด และไม่หลากหลาย และความต้องการเรียนรู้อาชีพการแปรรูปเปลือกก ซึ่งจัดเรียงลำดับตามความ ต้องการการแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) กล่องกระดาษทิชชูทรงกลม 2) กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม และ 3) ปลอกไม้จิ้มฟัน

ซึ่งข้อมูลที่ได้รับนี้สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเลือกปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลของผู้ให้การสัมภาษณ์ (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก) พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็น เพศชาย จำนวน 3 คน และเพศหญิง จำนวน 2 คน ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเกษตรกรอำเภอ จำนวน 2 คน และ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 คน โดยมีประสบการณ์การทำงานด้านวิสาหกิจชุมชน ไม่ต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 4 คน และไม่ต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน

พบว่า การศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรด้านวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายอำเภอ และการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน สามารถสรุปจากการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน พบว่า การจัดการวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่น ๆ ที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน เพื่อสร้างรายได้และเป็นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว มีกระบวนการจัดการไม่ซับซ้อนปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกชุมชนและโรงเรียนได้ เพราะโรงเรียนจัดได้ว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่เป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเชื่อมโยงสถานศึกษาและชุมชนให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ด้วยกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประกอบอาชีพได้ระหว่างเรียน และเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. หลักการวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรอย่างธุรกิจอื่นทั่วไป การดำเนินวิสาหกิจชุมชนให้คงอยู่ต้องมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน และตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างได้รับเชิญวิทยากร ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใกล้เคียงกันว่าทำอย่างไรถึงประสบความสำเร็จ ดำเนินกิจกรรมอย่างไร และเกิดปัญหาอะไรและมีวิธีแก้ไขปัญหาอย่างไร หรือวิทยากรจากสถาบันต่าง ๆ โดยตรง แล้วนำความรู้มาปฏิบัติ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่มเป็นสำคัญ การสร้างความเข้มแข็ง และมีความเสียสละเวลา เช่น วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา ตำบลประจักษ์ อำเภอยะรัง มีการนำใบตาลในพื้นที่มาทำการแปรรูปเป็นหมวกหลากหลายรูปแบบ ที่ติดผม ที่คาดผม ดำเนินกิจกรรมและพัฒนากลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด และเป็นที่ยอมรับ

3. วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายอำเภอ พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการจดทะเบียนจัดตั้ง เป็นไปด้วยความสมัครใจ การแจ้งดำเนินการ และการเลิกกิจการขึ้นอยู่กับวิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกันก็สามารถจดทะเบียนเป็นเครือข่ายระดับอำเภอได้

ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในแต่ละอำเภอจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ และมีเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับวิสาหกิจอำเภอโนนแดง มีจำนวน 27 ชุมชน และวิสาหกิจอำเภอชุมพวง มีจำนวน 38 ชุมชน ซึ่งในแต่ละวิสาหกิจชุมชนขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความรู้ภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน

สำหรับความรู้ภูมิปัญญาในชุมชนเกี่ยวกับการแปรรูปเสื่อกก ปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนที่ได้เป็นต้นแบบของการแปรรูปเสื่อกกในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ แม่มะลิ บุญเอก ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา และดำรงตำแหน่ง รองประธานเครือข่าย OTOP จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้คิดริเริ่มประดิษฐ์ประยุกต์เสื่อกก ได้พัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เสื่อกกมีความโดดเด่นในลวดลาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใช้งานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เป็นที่ยอมรับนับถือโดยทั่วกัน และนำภูมิปัญญาเสื่อกกใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการแปรรูปเสื่อกกในท้องถิ่นนำมาสู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกต่อไป

4. การจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน พบว่า การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชน ดังนี้ 1) กระบวนการจัดตั้งกลุ่ม 2) การบริหารจัดการกลุ่ม 3) การจัดตั้งกองทุนกลุ่ม 4) ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม 5) รูปแบบผลิตภัณฑ์ 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต 7) การพัฒนากลุ่มด้านต่าง ๆ 8) ช่องทางการตลาดกลุ่ม 9) การส่งเสริมรายได้แก่สมาชิก

ดังนั้น โรงเรียนจัดได้ว่าเป็นชุมชนประเภทหนึ่ง ซึ่งสามารถนำหลักการจัดการวิสาหกิจชุมชนมาประยุกต์เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และต้องการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2.3 ผลศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ผลการศึกษาในรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ประสพการณ์ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดประสบการณ์
- 2) การนำตนเอง ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง
- 3) กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติการ
- 4) การแสดง ได้แก่ การประกวดผลิตภัณฑ์

5) การสนทนา ได้แก่ การพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง การบอกเล่า และการอภิปราย

6) สถานการณ์ ได้แก่ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2.3.2 ผลการศึกษาการแปรรูปเปลือกก เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกก ของแม่มะลิ บุญเอก ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มทอเปลือกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกก ดังตารางที่ 7

ตาราง 7 แสดงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกกของปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน	วิธีการถ่ายทอดการแปรรูปเปลือกก
แม่มะลิ บุญเอก	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอนจากง่ายไปยาก 2. จำนวนผู้เรียน 2. สังเกตผู้เรียน 3. บรรยาย และสาธิต 4. ให้ทดลองปฏิบัติ 5. ฝึกฝนทำซ้ำ 6. ประเมินผลจากการสังเกตผู้เรียน <ol style="list-style-type: none"> 6.1 เข้าใจสามารถปฏิบัติได้ 6.2 ไม่เข้าใจ คือทำไม่ได้จะให้ทำใหม่และจับมือทำ

จากตาราง 7 แสดงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกกของปราชญ์ชาวบ้านแม่มะลิ บุญเอก จะเริ่มจากสอนจากผลิตภัณฑ์ที่ง่ายไปยาก ให้ผู้เรียนมีพื้นฐานการปฏิบัติ พิจารณาวิธีการสอนจากจำนวนผู้เรียน กรณีจำนวน 30 คนขึ้นไป จะให้แบ่งกลุ่มเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อดูแลแต่ละกลุ่มและแต่ละคน เมื่อแบ่งกลุ่มแล้ว จะสอนโดยการบรรยายพร้อมสาธิต จากนั้นให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ ปราชญ์จะสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียน มองหาผู้นำในกลุ่มที่ทำได้จะสอนให้ผู้นำก่อน เพื่อให้ผู้นำกลุ่มสอนสมาชิกในกลุ่มได้ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเรียนรู้ หากเจอผู้เรียนที่ปฏิบัติไม่ได้จะให้ทำใหม่ทำซ้ำ โดยการจับมือทำ เนื่องจากพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน

สรุปผลจากการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกก จากแม่มะลิ บุญเอก ปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า เป็นการบอกเล่า บรรยายให้ฟังพร้อมนำตัวอย่างมาให้ดู ให้เวลาขึ้นอยู่กับตัว

ปราชญ์ ไม่เป็นรูปแบบ ไม่มีการจัดบันทึก ไม่มีรูปแบบ ไม่เป็นทางการ ไม่เป็นขั้นตอน บางครั้งมีการหลงลืมบางขั้นตอน เป็นองค์ความรู้เฉพาะตัวบุคคล จากการสั่งสมประสบการณ์ จากคิดค้น ฝึกฝน ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ได้แรงบันดาลใจจากความต้องการผลิตภัณท์จากลูกค้าและการศึกษาดูงาน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดให้กับลูกหลาน เครือญาติ สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานหรือองค์กรเชิญเป็นวิทยากร

เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาตามองค์ประกอบโครงการ สามารถนำการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์มาจัดหมวดหมู่ตามองค์ประกอบได้ ดังนี้

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกของปราชญ์ชาวบ้าน

วิธีการถ่ายทอดปราชญ์ แม่มะลิ บุญเอก	วิธีการถ่ายทอดปราชญ์ ตามองค์ประกอบ	วิธีการถ่ายทอดตามองค์ประกอบ ของโครงการ
1. สอนจากง่ายไปยาก 2. จำนวนผู้เรียน 3. สังเกตผู้เรียน 4. บรรยาย และสาธิต 5. ให้ทดลองปฏิบัติ 6. ฝึกฝนทำซ้ำ 7. ประเมินผลจากการสังเกตผู้เรียน 7.1 เข้าใจสามารถปฏิบัติได้ 7.2 ไม่เข้าใจ คือทำไม่ได้จะให้ ทำใหม่และจับมือทำ	1. กระบวนการกลุ่ม 2. สนทนา 3. ประสบการณ์ 4. การนำตนเอง	1. ประสบการณ์ 2. การนำตนเอง 3. กระบวนการกลุ่ม 4. การแสดง 5. การสนทนา 6. สถานการณ์

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกของปราชญ์ชาวบ้านที่ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก ตามองค์ประกอบปราชญ์ชาวบ้านมีวิธีการถ่ายทอดที่สอดคล้องกับองค์ประกอบใน 4 องค์ประกอบโดยสามารถนำการถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ตามจัดการเรียนรู้ในโครงการได้ 6 องค์ประกอบ

สรุปองค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกกของ แม่มะลิ บุญเอก ปราชญ์ชาวบ้านอำเภอนายูงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการ มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการแปรรูปเปลือก ได้แก่ เปลือก มีลักษณะมันวาว เป็นผืนยาวตลอด เป็นสิ่งทอที่มีลวดลายต่าง ๆ มีการพันริมเปลือกด้านข้าง และผูกมัดเส้นยืนหัวเสื้อและชายเสื้อ เมื่อทอเสร็จเป็นผืน แล้วนำไปตากให้แห้ง หรือเปลือกที่ชำรุด หรือเปลือกที่เหลือใช้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

2. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเปลือก

1) เข็ม และด้าย ใช้สำหรับร้อยกับด้าย เพื่อเย็บเปลือก
 2) เข็มหมุด ใช้สำหรับกลัดยึดให้เปลือกกับผ้าติดกันก่อนทำการเย็บ
 3) ผ้ากุนริม ใช้ผ้ากุนริมสำเร็จรูปสำหรับขลิบเย็บหุ้มริมนผ้า
 4) กรรไกร ใช้สำหรับตัดเปลือกและผ้ากุนริมให้มีขนาดตามที่ต้องการ และใช้ตัดสิ่งของประเภทอื่น ๆ

5) ปากกา ใช้สำหรับขีดเส้น หรือทำเครื่องหมาย

6) ไม้บรรทัด ใช้สำหรับวัดขนาด

7) กล่องไม้จิ้มฟันแบบกลม ใช้สำหรับเป็นแบบไว้สร้างปลอกไม้จิ้มฟัน

8) มีด ใช้สำหรับตัด เช่น มีดโต้ (มีดอีโต้)

9) ฟองน้ำ ใช้สำหรับบุเปลือก เพื่อเสริมความคงทนและสวยงาม

10) กระดาษแข็ง ใช้สำหรับสร้างแบบ

11) กาว ใช้กาวเหลือง (กาวอะลิฟาติก) สำหรับติดชิ้นงานให้คงทน

12) ผ้า ใช้ผ้าซับใน สำหรับเย็บทาบกับเปลือก

13) จักรเย็บผ้า ใช้จักรอุตสาหกรรม สำหรับใช้เย็บเปลือกและผ้าให้เกิดความคงทน

3. เนื้อหาความรู้และกระบวนการแปรรูปเปลือก

1) การคัดเลือกเปลือกในการแปรรูป ให้เลือกเปลือกที่แห้ง และเปลือกมีลักษณะการทอที่แน่นอน มีผิวที่สะอาด สภาพเรียบร้อยพร้อมใช้งาน เพื่อความคงทนของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป

2) กระบวนการแปรรูปเปลือก 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปลอกไม้จิ้มฟัน กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม และกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือกของ แม่มะลิ บุญเอก เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือก ทั้ง 3 ผลิตภัณฑ์ ตามองค์ประกอบของโครงการ แสดงให้เห็นถึงความรัก ความภูมิใจในผลิตภัณฑ์ที่คิดค้น ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความหลากหลาย เป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน และการให้สัมภาระและสาธิตด้วยความเต็มใจ จริงใจทุกครั้ง รวมทั้งมีความอดทน ในการบอกเล่าขั้นตอน ต่าง ๆ หากตัวอย่างมาประกอบให้ดู บอกให้เข้าใจ เสียสละเวลาส่วนตัว และยินดีให้ความรู้อย่างดีเยี่ยม

ซึ่งจากผลการศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลการศึกษการแปรรูปเสื่อกก และเนื้อหาองค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก ได้นำมาปรับเป็นโครงการการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นหน่วยการเรียนรู้ ดังตาราง 9

ตาราง 9 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่	เรื่อง	การถ่ายทอดภูมิปัญญา จากองค์ประกอบ	เวลา (ชั่วโมง)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก	ประสบการณ์	3
2	การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน	การนำตนเอง	6
3	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชู ทรงเหลี่ยม	กระบวนการกลุ่ม	6
4	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชู ทรงกลม	การแสดง	6
5	การจัดการวิสาหกิจชุมชน	การสนทนา	3
6	การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก	สถานการณ์	6
	รวม		30

จากตาราง 9 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกกโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากองค์ประกอบประสบการณ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์ประกอบการนำตนเอง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์ประกอบกระบวนการกลุ่ม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์ประกอบการแสดง หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชนโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์ประกอบการสนทนา และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกกโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากองค์ประกอบสถานการณ์

ตอนที่ 2 ผลการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน และส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6

ส่วนที่ 1 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความสอดคล้อง 2) ด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของโครงการ กับวัตถุประสงค์เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาวิชากับองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก)

ตาราง 10 ค่าระดับดัชนีความสอดคล้องของโครงการกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ส่วนประกอบโครงร่างของโครงการ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. วิธีการดำเนินงานโครงการ	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ส่วนประกอบของกำหนดการสอนโครงการ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ส่วนประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
5. การประเมินผลโครงการ	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ส่วนประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6	1	1	1	1	1	5	1.00
7. เนื้อหากับจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	0	1	4	0.80
8. วัตถุประสงค์ของโครงร่างโครงการและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
9. โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของร่างโครงการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
10. การประเมินผลของโครงการ การวัด และประเมินผลของแต่ละหน่วยการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	10	10	10	9	10	49	9.80
$\bar{x}$	1	1	1	0.90	1	4.90	0.98

จากตาราง 10 เป็นการแสดงผลการพิจารณาดัชนีสอดคล้องของโครงการกับรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่าเกินกว่า 0.5 ทุกข้อ แสดงว่าโครงการมีความสอดคล้องกับเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ สามารถนำโครงการไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสม ศึกษาความคิดเห็นการประเมินความเหมาะสมโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของโครงการ

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ส่วนประกอบโครงร่างของโครงการ	4.80	0.48	มากที่สุด
2. วิธีการดำเนินงานโครงการ	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ส่วนประกอบของกำหนดการสอนโครงการ	4.80	0.48	มากที่สุด
4. ส่วนประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
5. การประเมินผลโครงการ	4.80	0.48	มากที่สุด
6. ส่วนประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6	4.80	0.48	มากที่สุด
7. เนื้อหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.80	0.48	มากที่สุด
8. วัตถุประสงค์ของโครงร่างโครงการและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.80	0.48	มากที่สุด
9. โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของร่างโครงการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้	4.80	0.48	มากที่สุด
10. การประเมินผลของโครงการ การวัด และประเมินผลของแผนการเรียนรู้ในแต่ละแผน	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.74	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 11 เป็นการแสดงความเหมาะสมของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{x} = 4.74$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมของโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกข้อ จึงถือได้ว่าโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ถ่ายทอดภูมิปัญญาได้

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6 ซึ่งได้ดำเนินการพิจารณาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 2.1 เนื้อหาของหน่วยการจัดการเรียนรู้ และ 2.2 สื่อในหน่วยการเรียนรู้

2.1 เนื้อหาของหน่วยการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความสอดคล้อง 2) ด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 กับวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตาราง 12 สรุปค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	1	0.82	1	1	1	4.82	0.96
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	1	0.80	0.90	1	1	4.70	0.94
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	1	0.82	1	0.91	1	4.73	0.95
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	0.90	0.90	1	0.90	0.90	4.60	0.92
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	0.80	0.90	0.90	1	1	4.60	0.92
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	1	0.90	1	1	1	4.90	0.98
$\bar{x}$	0.95	0.85	0.97	0.97	0.98	4.73	0.95

จากตาราง 12 สรุประดับดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือก โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.95 และทุกหน่วยการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความ

สอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ ที่ 1-6 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ สามารถนำองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ได้ ตาราง 13 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กับองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา น่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	1	0	1	1	1	4	0.80
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและ วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	1	1	1	1	5	1.00
7. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการแปรรูปเสือก	1	1	1	1	1	5	1.00
8. สื่อบุคคลมีความสอดคล้องกับกิจกรรม และวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	1	1	1	1	1	5	1.00
10. วิธีการประเมินผลจากประสบการณ์	1	1	1	1	1	5	1.00
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	11	9	11	11	11	53	10.60
$\bar{x}$	1	0.82	1	1	1	4.82	0.96

จากตาราง 13 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ไปใช้ถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตาราง 14 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กับองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา น่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	1	0	1	1	1	4	0.80
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายถอดภูมิปัญญาจากการนำตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและ วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติตาม วิถีทัศน์	1	1	1	1	1	5	1.00
7. สื่อวิถีทัศน์มีความสอดคล้องกับกิจกรรม และวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	1	1	0	1	1	4	0.80
9. วิธีการประเมินผลจากการนำตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	10	8	9	10	10	47	9.40
$\bar{x}$	1	0.80	0.90	1	1	4.70	0.94

จากตาราง 14 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.94 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ไปใช้ถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตาราง 15 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กับองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	0	1	1	1	4	0.80
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกระบวนการกลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปสื่อ	1	1	1	1	1	5	1.00
8. สื่อมีความหลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรม	1	1	1	1	1	5	1.00
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	1	1	1	0	1	4	0.80
10. วิธีประเมินผลจากกระบวนการกลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	11	9	11	10	11	52	10.40
$\bar{x}$	1	0.82	1	0.91	1	4.73	0.95

จากตาราง 15 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.95 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ไปใช้ถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตาราง 16 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กับองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	0	1	1	1	1	4	0.80
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายถอดภูมิปัญญาจากการแสดง	1	1	1	0	1	4	0.80
5. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปสื่อ	1	1	1	1	1	5	1.00
7. กิจกรรมส่งเสริมการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูป	1	1	1	1	1	5	1.00
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	1	1	1	1	0	4	0.80
9. วิธีประเมินผลจากการแสดง	1	1	1	1	1	5	1.00
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	9	9	10	9	9	46	9.20
$\bar{x}$	0.90	0.90	1	0.90	0.90	4.60	0.92

จากตาราง 16 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ไปใช้ถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตาราง 17 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 กับองค์ประกอบของรูปแบบการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ น่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการสนทนา	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจ ชุมชน	0	1	1	1	1	4	0.80
7. กิจกรรมส่งเสริมแนวทางการจัดการ วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้	0	1	0	1	1	3	0.60
9. วิธีประเมินผลจากการสนทนา	1	1	1	1	1	5	1.00
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	8	9	9	10	10	46	9.20
$\bar{x}$	0.80	0.90	0.90	1	1	4.60	0.92

จากตาราง 17 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 โดย
ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า
0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ไปใช้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ตาราง 18 ค่าระดับความสอดคล้องของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 กับองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	1	0	1	1	1	4	0.80
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	1	1	1	1	1	5	1.00
4. การถ่ายถอดภูมิปัญญาจากสถานการณ์	1	1	1	1	1	5	1.00
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจัดการวิสาหกิจชุมชน	1	1	1	1	1	5	1.00
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
9. วิธีประเมินผลจากสถานการณ์	1	1	1	1	1	5	1.00
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	10	9	10	10	10	49	9.80
$\bar{x}$	1	0.90	1	1	1	0.98	0.98

จากตาราง 18 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่า สามารถนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ไปใช้ถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสม ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ก)

ตาราง 19 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	4.80	0.13	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	4.74	0.16	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	4.72	0.16	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	4.68	0.10	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	4.72	0.10	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	4.84	0.18	มากที่สุด
รวมหน่วยการเรียนรู้	4.75	0.06	มากที่สุด

จากตาราง 19 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ทั้งหมดมีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ การพิจารณาความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. สารสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	4.80	0.45	มากที่สุด

4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
6. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 20 (ต่อ)

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
7. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก	4.80	0.45	มากที่สุด
8. สื่อบุคคลมีความสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	5.00	.000	มากที่สุด
10. วิธีการประเมินผลจากประสบการณ์	4.80	0.45	มากที่สุด
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.60	.0.55	มากที่สุด
รวม	4.80	0.13	มากที่สุด

จากตาราง 20 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการนำตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติตามสื่อวีดิทัศน์	4.60	0.55	มากที่สุด
7. สื่อวีดิทัศน์มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
9. วิธีการประเมินผลจากการนำตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับจุดประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.74	0.16	มากที่สุด

จากตาราง 21 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กับ วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกระบวนการกลุ่ม	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปสื่อ	5.00	0.00	มากที่สุด
8. สื่อมีความหลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
10. วิธีการประเมินผลจากกระบวนการกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.72	0.16	มากที่สุด

จากตาราง 22 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กับ วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการแสดง	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปสื่อ	4.60	0.55	มากที่สุด
7. กิจกรรมส่งเสริมการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูป	4.80	0.45	มากที่สุด
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
9. วิธีประเมินผลจากการแสดง	4.60	0.55	มากที่สุด
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.68	0.10	มากที่สุด

จากตาราง 23 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ตาราง 24 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	4.60	0.55	มากที่สุด
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	4.80	0.45	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการสนทนา	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
6. กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	4.80	0.45	มากที่สุด
7. กิจกรรมส่งเสริมแนวทางกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
9. วิธีประเมินผลจากการสนทนา	4.60	0.55	มากที่สุด
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและ วัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.72	0.10	มากที่สุด

จากตาราง 24 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 กับ วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ตาราง 25 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากสถานการณ์	4.60	0.55	มากที่สุด
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจัดการวิชากิจกรรมชุมชน	5.00	0.00	มากที่สุด
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม	5.00	0.00	มากที่สุด
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
9. วิธีประเมินผลจากสถานการณ์	4.60	0.55	มากที่สุด
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.84	0.18	มากที่สุด

จากตาราง 25 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 กับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.84$) แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

2.2 **สื่อในหน่วยการเรียนรู้** ประกอบด้วย เอกสารประกอบการเรียนรู้ โดยได้นำมาใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-5 และวีดิทัศน์การแปรรูปเปลือกกอก โดยได้นำมาใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2-4 ดังนี้

1. เอกสารประกอบการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความสอดคล้อง
- 2) ด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1 – 5

ตาราง 26 สรุปค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 5 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	0.80	0.80	0.80	1	1	4.40	0.88
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	1	1	1	1	1	5	1
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	1	1	1	1	1	5	1
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	1	1	1	1	1	5	1
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 5	0.80	0.80	1	0.80	0.80	4.20	0.84
$\bar{x}$	0.91	0.91	0.94	0.91	0.94	0.93	0.93

จากตาราง 26 สรุประดับดัชนีสอดคล้องของสื่อ เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 5 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93 โดยเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด มีความดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1- 5 มีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

การพิจารณาความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ตาราง 27 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	1	1	0	1	1	4	0.80
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอ เนื้อหาที่จะสอนเข้าใจง่าย	1	0	1	1	1	4	0.80
3. เนื้อหาที่มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจ และน่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	0	1	1	1	1	4	0.80
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	4	4	4	5	5	22	4.40
$\bar{x}$	0.80	0.80	0.80	1	1	4.40	0.88

จากตาราง 27 การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.88 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงว่าสามารถนำเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ตาราง 28 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	1	5	1.00
3. เนื้อหามีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	5	5	5	5	5	25	5.00
$\bar{x}$	1	1	1	1	1	5	1

จากตาราง 28 การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่าเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สามารถนำไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ตาราง 29 ค่าระดับความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	1	5	1.00

ตาราง 29 (ต่อ)

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
3. เนื้อหามีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	5	5	5	5	5	25	5.00
$\bar{x}$	1	1	1	1	1	5	1

จากตาราง 29 การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงว่าเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สามารถนำไปใช้ได้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
ตาราง 30 ค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	1	5	1.00
3. เนื้อหามีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	5	5	5	5	5	25	5.00
$\bar{x}$	1	1	1	1	1	5	1

จากตาราง 30 การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่าเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สามารถนำไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ตาราง 31 ค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	0	1	1	1	1	4	0.80
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอ เนื้อหาที่จะสอนเข้าใจง่าย	1	1	1	0	1	4	0.80
3. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจ และน่าสนใจ	1	0	1	1	0	3	0.60
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	4	4	5	4	4	21	4.20
$\bar{x}$	0.80	0.80	1	0.80	0.80	4.20	0.84

จากตาราง 31 การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เกินกว่า 0.5 แสดงว่าเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สามารถนำไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสม การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1 – 5

ตาราง 32 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 5

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	4.88	0.27	มากที่สุด
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	4.92	0.18	มากที่สุด
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	4.92	0.18	มากที่สุด
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	4.92	0.18	มากที่สุด
เอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 5	4.88	0.27	มากที่สุด
รวม	4.90	0.21	มากที่สุด

จากตาราง 32 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 5 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ทั้งหมดมีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.90$) แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1 – 5 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

การพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ตาราง 33 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
3. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.88	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 33 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า
เอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.88$) แสดงว่า
เอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 1 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.92	0.18	มากที่สุด

จากตาราง 34 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
พบว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$)
แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 2 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.92	0.18	มากที่สุด

จากตาราง 35 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
พบว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$)
แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 3 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ตาราง 36 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหา มีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.92	0.18	มากที่สุด

จากตาราง 36 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
พบว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 4 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$)
แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 4 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ตาราง 37 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. เนื้อหาครอบคลุมทุกหัวข้อที่เป็นสาระสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอนในการเสนอเนื้อหาที่จะสอน เข้าใจง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
3. การยกตัวอย่างเพื่อความเข้าใจและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.88	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 37 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของเอกสารประกอบ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 กับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์หน่วยการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
พบว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 5 มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.88$)
แสดงว่าเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ 5 สามารถนำเอกสารประกอบการเรียนรู้ไปใช้ได้

2. วิจัยทัศนกรรมการแปรรูปเลือก แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความสอดคล้อง

2) ด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องวิจัยทัศนกรรมการแปรรูปเลือก

ตาราง 38 สรุปค่าระดับความสอดคล้องวิจัยทัศนกรรมการแปรรูปเลือกของหน่วยการเรียนรู้ 2 - 4

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$R = \frac{5}{IOC}$
วิจัยทัศนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	0.90	0.95	0.95	0.90	0.95	4.65	0.93
วิจัยทัศนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	0.90	0.90	0.90	0.90	0.95	4.55	0.91
วิจัยทัศนของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	0.90	0.90	0.90	0.90	0.95	4.55	0.91
รวม	0.90	0.91	0.91	0.90	0.95	0.91	0.87

จากตาราง 38 สรุประดับการพิจารณาดัชนีสอดคล้องของวิจัยทัศนกรรมการแปรรูปเลือก ใช้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.87 และวิจัยทัศนกรรมการแปรรูปเลือกทั้งหมด มีค่าดัชนีเกินกว่า 0.5 ทุกข้อ แสดงว่าวิจัยทัศนการแปรรูปเลือกสามารถนำไปใช้ได้

การพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ตาราง 39 ค่าระดับความสอดคล้องวิธีทัศน์การแปรรูปสื่ออกกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ด้านเนื้อหา							
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
1.3 เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
1.4 เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	0	4	0.80
1.5 เนื้อหา ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	1	0	1	1	1	4	0.80
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง							
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	0	1	1	1	1	4	0.80
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี							
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย	1	1	1	1	1	5	1.00
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	1	1	1	1	1	5	1.00
3.5 สีอักษรชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ด้านการนำไปใช้							
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00

ตาราง 39 (ต่อ)

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้	0	1	1	1	1	4	0.80
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	1	1	0	1	1	4	0.80
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	18	19	19	18	19	93	18.60
$\bar{x}$	0.90	0.95	0.95	0.90	0.95	4.65	0.93

จากตาราง 39 การพิจารณาดัชนีสอดคล้องของวิดิทัศน์การแปรรูปสื่ออก ใช้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงว่าวิดิทัศน์สาริตการแปรรูปสื่ออกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สามารถนำไปใช้ได้

ตาราง 40 ค่าระดับความสอดคล้องของวิดิทัศน์การแปรรูปสื่ออกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ด้านเนื้อหา							
1.1 เนื้อหาีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	0	1	1	1	4	0.80
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	1	1	0	1	1	4	0.80
1.3 เนื้อหาีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
1.4 เนื้อหาีความชัดเจนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	0	4	0.80

ตาราง 40 (ต่อ)

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1.5 เนื้อหาส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	1	0	1	1	1	4	0.80
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง							
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	0	1	1	1	1	4	0.80
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี							
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของ ผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	1	1	1	1	1	5	1.00
3.5 สีอักษรชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ด้านการนำไปใช้							
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ จุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติ เองได้	0	1	1	1	1	4	0.80
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	1	1	0	1	1	4	0.80
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	18	18	18	18	19	91	18.20
$\bar{x}$	0.90	0.90	0.90	0.90	0.95	4.55	0.91

จากตาราง 40 การพิจารณาดัชนีสอดคล้องของวิถีทัศนการแปรรูปเลือก ใช้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงว่าวิถีทัศนการแปรรูปเลือกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สามารถนำไปใช้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ตาราง 41 ค่าระดับความสอดคล้องวิถีทัศนการแปรรูปเลือกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ด้านเนื้อหา							
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	0	1	1	1	4	0.80
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	1	1	0	1	1	4	0.80
1.3 เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
1.4 เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	1	1	1	1	0	4	0.80
1.5 เนื้อหา ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	1	0	1	1	1	4	0.80
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง							
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	0	1	1	1	1	4	0.80
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1.00
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี							
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	1	1	1	1	1	5	1.00

ตาราง 41 (ต่อ)

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
3.5 สีอักษรชัดเจน	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ด้านการนำไปใช้							
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้	0	1	1	1	1	4	0.80
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	1	1	0	1	1	4	0.80
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	1	1	1	0	1	4	0.80
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	18	18	18	18	19	91	18.20
$\bar{x}$	0.90	0.90	0.90	0.90	0.95	4.55	0.91

จากตาราง 41 การพิจารณาดัชนีสอดคล้องของวิดิทัศน์การแปรรูปเลือกก ใช้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงว่าวิดิทัศน์สาคิตการแปรรูปเลือกกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สามารถนำไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสม การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิดิทัศน์การแปรรูปเสื่อก

ตาราง 42 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมวิดิทัศน์แปรรูปเสื่อกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - 4

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
วิดิทัศน์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	4.86	0.23	มากที่สุด
วิดิทัศน์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	4.80	0.31	มากที่สุด
วิดิทัศน์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	4.80	0.31	มากที่สุด
รวม	4.82	0.35	มากที่สุด

จากตาราง 42 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมวิดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า วิดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกทั้งหมดมีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$) แสดงว่าวิดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกที่ 2 - 4 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

การพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ตาราง 43 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิถีทัศนังการแปรรูปเสือกก
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ เหมาะสม
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.5 เนื้อหา ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง			
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี			
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของ ผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 สีอักษรชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 43 (ต่อ)

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
4. ด้านการนำไปใช้			
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.86	0.23	มากที่สุด

จากตาราง 43 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมวิธีทัศนกรรมการแปรรูปสื่อออกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า วิธีทัศนกรรมการแปรรูปสื่อออกหน่วยการเรียนรู้ที่ 2เหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.86) แสดงว่าวิธีทัศนกรรมการแปรรูปสื่อออก สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ตาราง 44 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิดิทัศน์การแปรรูปเปลือก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		ระดับความ เหมาะสม
	$\bar{x}$	S.D	
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.5 เนื้อหา ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง			
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี			
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้น ของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 สีอักษรชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 44 (ต่อ)

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
4. ด้านการนำไปใช้			
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.80	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 44 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมวิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า วิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.80$) แสดงว่าวิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกที่ 3 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ตาราง 45 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของวิดิทัศน์หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.5 เนื้อหา ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ด้านเทคโนโลยี กราฟิกและเสียง			
2.1 การนำเข้าสู่เนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 วิธีการนำเสนอเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.3 ความสอดคล้องของรูปภาพต่อเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 เสียงบรรยายที่ใช้มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 เสียงดนตรีประกอบมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ด้านภาษา ตัวอักษรและการใช้สี			
3.1 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม เข้าใจง่ายชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะกับวัยของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 สีอักษรชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 45 (ต่อ)

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{x}$	S.D	
4. ด้านการนำไปใช้			
4.1 สื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การถ่ายทอดเนื้อหาผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 เพิ่มบทบาทผู้เรียนในการเป็นผู้ปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
4.5 เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.80	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 45 เป็นการแสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมวิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า วิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 มีความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) แสดงว่าวิธีทัศนการแปรรูปสื่ออกที่ 4 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

แบบการสังเกต และประเมินผลพฤติกรรม แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดย

- 1) แบบการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมเป็นเครื่องมือในการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-5
- 2) แบบประเมินชิ้นงานเป็นเครื่องมือในการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 2-4
- 3) แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มเป็นเครื่องมือในการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3-4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6
- 4) แบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นเครื่องมือในการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 1- 6 โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านความสอดคล้อง 2) ด้านความเหมาะสม ดังนี้

3.1 แบบการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องแบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม

ตาราง 46 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบสังเกต และประเมินผลพฤติกรรมใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ความสนใจในการทำกิจกรรม	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	1	1	1	1	1	5	1.00
3. มีความรู้ความเข้าใจและตอบคำถามได้	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	1	1	1	1	1	5	1.00
5. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	1	1	1	1	5	1.00
$\bar{x}$	1	1	1	1	1	15	1

จากตาราง 46 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องแบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าสามารถนำแบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสมการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมแบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมใช้กับวัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ตาราง 47 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของแบบสังเกตและประเมินผล
พฤติกรรมใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		ระดับความ เหมาะสม
	$\bar{x}$	S.D	
1. ความสนใจในการทำกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	4.80	0.45	มากที่สุด
3. มีความรู้ความเข้าใจและตอบคำถามได้	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	4.80	0.45	มากที่สุด
5. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.72	0.11	มากที่สุด

จากตาราง 47 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของแบบสังเกตและ
ประเมินผลพฤติกรรมใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5
คน พบว่า มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) แสดงว่านำแบบสังเกตและ
ประเมินผลพฤติกรรมไปใช้ได้

3.2 แบบประเมินชิ้นงาน

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องแบบประเมิน
ชิ้นงาน

ตาราง 48 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินชิ้นงานใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - 4

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. ความสวยงาม	1	1	1	1	1	5	1.00
2. ความถูกต้อง	1	1	1	1	1	5	1.00
3. ความประณีต	1	1	1	1	1	5	1.00
4. ส่งตามกำหนดเวลา	1	1	1	1	1	5	1.00
$\bar{x}$	1	1	1	1	1	15	1

จากตาราง 48 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องแบบประเมินชิ้นงานใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 - 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าสามารถนำแบบประเมินชิ้นงานไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสมการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมแบบประเมินชิ้นงาน ใช้กับวัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2-4

ตาราง 49 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของแบบประเมินชิ้นงาน ใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2-4

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ความสวยงาม	4.60	0.55	มากที่สุด
2. ความถูกต้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. ความประณีต	4.80	0.45	มากที่สุด
4. ส่งตามกำหนดเวลา	4.80	0.45	มากที่สุด
5. ความสวยงาม	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.72	0.11	มากที่สุด

จากตาราง 49 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของแบบประเมินชิ้นงาน ใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2-4 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$) แสดงว่านำแบบประเมินชิ้นงานไปใช้ได้

3.3 แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม

ตาราง 50 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มใช้วัดประเมินผลหน่วยการ
เรียนรู้ที่ 3-4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกัน ก่อนทำงาน	1	1	1	1	1	5	1.00
2. มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่	1	1	1	1	1	5	1.00
3. มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา	0	1	1	1	1	4	0.80
4. มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน	1	1	1	1	1	5	1.00
5. มีการให้ความช่วยเหลือกัน	1	1	1	1	1	5	1.00
6. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	1	1	1	1	5	1.00
7. แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อ กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	1.00
8. การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ	1	1	1	1	1	5	1.00
9. มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	1	1	0	1	1	4	0.80
10. ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จ ทันเวลาที่กำหนด	1	1	1	1	1	5	1
รวม	9	10	9	10	10	48	9.60
$\bar{x}$	0.90	1	0.90	1	1	4.80	0.96

จากตาราง 50 การพิจารณาค่าดัชนีสอดคล้องแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มใช้วัด
ประเมินผลหน่วย 3-4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าสามารถนำแบบ
ประเมินแบบประเมินทักษะการทำงานไปใช้ได้

ส่วนที่ 2 ด้านความเหมาะสมการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมแบบประเมิน
ทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้กับวัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 3-4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ตาราง 51 ระดับความเหมาะสมของแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 – 4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ความเหมาะสม	ความคิดเห็น (N=5)		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{x}$	S.D	
1. มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่	4.60	0.55	มากที่สุด
3. มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา	4.80	0.45	มากที่สุด
4. มีการปฏิบัติตามขั้นตอน	4.80	0.45	มากที่สุด
5. มีการให้ความช่วยเหลือกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
6. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.60	0.55	มากที่สุด
7. แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม	4.60	0.55	มากที่สุด
8. การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด
9. มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	4.60	0.55	มากที่สุด
10. ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.76	0.16	มากที่สุด

จากตาราง 51 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม ใช้วัดประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 3-4 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.76$) แสดงว่านำแบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มไปใช้ได้

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ส่วนที่ 1 ด้านความสอดคล้อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ตาราง 52 ค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
1. โครงการและหน่วยการเรียนรู้							
1.1 เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับ ผู้เรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
1.2 ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะ ตามวัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	5	1.00
1.3 แผนการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	1	1	1	1	1	5	1.00
1.4 สื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการ แปรรูปเสื่อกกจากปราชญ์ชาวบ้านได้	0	1	1	1	1	4	0.80
1.5 สื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์และน่าสนใจสามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1.00
1.6 วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้	1	1	1	1	1	5	1.00
2. การจัดการเรียนรู้							
2.1 วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียน ไม่เข้าใจ	1	1	1	1	1	5	1.00
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ	1	1	1	1	1	5	1.00
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ทักษะการแปรรูปเสื่อกก	1	1	1	1	1	5	1.00
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	1	1	1	1	1	5	1.00
3. การนำความรู้ไปใช้							

3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปสี่เหลี่ยมไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิชาทฤษฎีชุมชนได้	1	1	0	1	1	4	0.80
--	---	---	---	---	---	---	------

ตาราง 52 (ต่อ)

รายการประเมิน	R1	R2	R3	R4	R5	ΣR	$\frac{R = 5}{IOC}$
3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิชาทฤษฎีชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้	1	0	1	1	1	4	0.80
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1	1	1	1	1	5	1.00
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้	1	1	1	1	1	5	1.00
4. อื่น ๆ							
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1.00
รวม	17	17	17	18	18	87	17.40
$\bar{x}$	0.94	0.94	0.94	1	1	4.83	0.97

จากตาราง 52 การพิจารณาค่าระดับความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97 ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องเกินกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนนำไปใช้ได้

ตาราง 53 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ความพึงพอใจ	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. โครงการและหน่วยการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์	4.40	0.55	มาก
1.3 แผนการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 สื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเลือกจากปราชญ์ชาวบ้านได้	4.60	0.35	มากที่สุด
1.5 สื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.40	0.55	มาก
1.6 วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้	4.40	0.55	มาก
2. การจัดการเรียนรู้			
2.1 วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ	4.60	0.35	มากที่สุด
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ	4.40	0.55	มาก
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ	4.40	0.55	มาก
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเลือก	4.60	0.35	มากที่สุด
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การนำความรู้ไปใช้			
3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปเลือกไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิสาหกิจชุมชนได้	4.80	0.45	มากที่สุด

3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิสาหกิจชุมชนประยุกต์ใช้เป็น วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้	4.40	0.55	มาก
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 53 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	ความคิดเห็น (N=5)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ พึงพอใจ
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้	4.80	0.45	มากที่สุด
4. อื่น ๆ			
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วย เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.71	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 53 เป็นการแสดงผลการพิจารณาค่าความเหมาะสมของแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า มีค่าความเหมาะสมโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) แสดงว่าแบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยพิจารณาจากผลการทดลองในแต่ละหน่วยการจัดการเรียนรู้

1. ผลการทดลองในแต่ละหน่วยการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก เวลา 3 ชั่วโมง โดยใช้แบบการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม ซึ่งเป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้าน ประสพการณ์

ตาราง 54 แสดงผลการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมจากการเข้ารับการเรียนรู้ในตาม หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มที่	ความสนใจใน การทำ กิจกรรม	การมีส่วนร่วม ในการ แสดงความ คิดเห็น	มีความรู้ ความเข้าใจ ตอบคำถาม ได้	ทำงาน ตามที่ได้รับ มอบหมาย	การยอมรับ ฟังความ คิดเห็น ผู้อื่น	รวม	ระดับ คุณภาพ
1	3	3	3	3	3	15	ดีมาก
2	3	2	2	3	3	13	ดีมาก
3	3	3	3	3	2	14	ดีมาก
4	3	3	2	3	3	14	ดีมาก
5	3	3	3	3	3	15	ดีมาก

จากตาราง 54 แสดงผลการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสพการณ์กับปราชญ์ ชาวบ้าน พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน มีการซักถาม การตอบข้อ สงสัย เกี่ยวกับภูมิปัญญาในชุมชน โดยครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมให้คะแนนตามแบบการสังเกตและ ประเมินพฤติกรรม พบว่า ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความสนใจในการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น มีความรู้ความเข้าใจ มีการถามตอบ ทำงานตามที่ปราชญ์มอบหมายได้ และมีการ ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นได้ในระดับดีมาก แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกกที่ได้รับการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสพการณ์ของปราชญ์ ชาวบ้าน

1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน เวลา 6 ชั่วโมง โดยการประเมินชิ้นงาน ซึ่งเป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้านการนำตนเอง

ตาราง 55 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มที่	ความสวยงาม	ความถูกต้อง	ความประณีต	ส่งตามกำหนดเวลา	รวมคะแนน	ระดับคุณภาพ
1	5	5	5	5	20	ดีมาก
2	4	5	5	5	19	ดีมาก
3	4	5	5	5	19	ดีมาก
4	5	4	5	5	19	ดีมาก
5	5	5	5	5	20	ดีมาก

จากตาราง 55 แสดงผลการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเอง ในการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเองได้นำสื่อวีดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกก มาใช้ในการส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการดู การฟัง นำมาสู่การปฏิบัติ ลองผิดลองถูกและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองตลอดเวลา ไม่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งจากการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันจากวีดิทัศน์ จากการแบ่งผู้เรียนทั้งหมด 37 คน ออกเป็น 5 กลุ่ม โดยทุกคนในกลุ่มต้องมีชิ้นงานและสามารถทำการแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันได้ ซึ่งจากการพิจารณาทั้ง 5 กลุ่ม สามารถสร้างชิ้นงานได้ในระดับคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

1.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม เวลา 6 ชั่วโมง โดยการประเมินชิ้นงาน เป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้านทักษะการทำงานกลุ่ม

ตาราง 56 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มที่	ความสวยงาม	ความถูกต้อง	ความประณีต	ส่งตามกำหนดเวลา	รวมคะแนน	ระดับคุณภาพ
1	5	5	5	5	20	ดีมาก
2	4	5	5	5	19	ดีมาก
3	4	5	5	5	19	ดีมาก
4	4	5	5	5	19	ดีมาก
5	4	5	5	5	19	ดีมาก

จากตาราง 56 แสดงผลการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเรียนรู้ การแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม โดยกลุ่มผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างความสามัคคี มีน้ำใจ มีความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถแปรรูปเปลือกกบได้และทัน กำหนดเวลา ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และมีทักษะนอกเหนือได้รับการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักช่วยกัน แก้ไขปัญหาข้อผิดพลาด เป็นการส่งเสริมความสามัคคีเป็นอย่างดี ผู้เรียนสามารถแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมได้ และมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยสามารถพิจารณาทักษะการทำงานกลุ่ม ได้ดังนี้ ตามตารางที่ 57

ตาราง 57 แสดงผลการประเมินทักษะการทำงานกลุ่มจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

พฤติกรรมที่สังเกต	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5
1. มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน	3	3	3	2	2
2. มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกทำงานตามหน้าที่	3	3	3	2	3
3. มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา	3	2	3	2	3
4. มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน	2	2	3	3	3

5. มีการให้ความช่วยเหลือกัน	3	3	3	3	2
6. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	2	3	2	3	3

ตาราง 57(ต่อ)

พฤติกรรมที่สังเกต	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5
7. แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม	3	3	3	3	3
8. การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ	3	3	3	3	2
9. มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	3	3	3	3	2
10. ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด	3	3	3	3	3
รวม	28	28	29	27	26
ระดับคุณภาพ	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก

จากตาราง 57 แสดงพฤติกรรมทักษะการทำงานกลุ่ม โดยปรากฏเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การแปรรูปสื่อ และมีการกำหนดเวลาในการส่งชิ้นงาน ให้ผู้เรียนทั้ง 5 กลุ่ม ทำการแปรรูปสื่อ กล้องกระดาษที่ชูทตรงเหลี่ยม พบว่า ผู้เรียนมีการปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ มีความสนใจในการปฏิบัติการแปรรูปอย่างเป็นขั้นตอน รับฟังความคิดเห็นต่อกัน ร่วมมือกันทำงานจนแล้วเสร็จได้ชิ้นงานทันเวลาที่กำหนดมีพฤติกรรมระดับคุณภาพดีมาก

1.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปสื่อเป็นกล้องกระดาษที่ชูทตรงกลม เวลา 6 ชั่วโมง โดยการประเมินผลชิ้นงาน ซึ่งเป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้านการแสดง

ตาราง 58 แสดงผลการประเมินชิ้นงานจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มที่	ความสวยงาม	ความถูกต้อง	ความประณีต	ส่งตามกำหนดเวลา	รวมคะแนน	ระดับคุณภาพ
1	4	4	5	5	18	ดีมาก
2	5	5	5	4	19	ดีมาก

3	5	5	4	5	19	ดีมาก
4	5	5	4	5	19	ดีมาก
5	5	5	5	5	20	ดีมาก

จากตาราง 58 แสดงผลการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการแสดง จากการเรียนรู้การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมแล้ว นำมาจัดการประกวดแข่งขัน มีผู้ได้รับรางวัลจากการผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพ สวยงาม ประณีต และเสร็จภายในเวลาที่กำหนด โดยผู้เรียนกลุ่มที่ 5 ทำผลงานได้อย่างดีมีคุณภาพ โดยมีคะแนนรวมสูงสุด ส่วนกลุ่มที่ 1-4 สามารถทำการแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมได้ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก แต่มีคะแนนลดหลั่นลงมา

1.5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน เวลา 3 ชั่วโมง โดยใช้แบบการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม ซึ่งเป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้านการสนทนา

ตาราง 59 แสดงผลการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมจากการเข้ารับการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

กลุ่มที่	ความสนใจในการทำกิจกรรม	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	มีความรู้ความเข้าใจตอบคำถามได้	ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	รวม	ระดับคุณภาพ
1	3	3	3	3	3	15	ดีมาก
2	3	2	2	3	3	13	ดีมาก
3	3	3	3	3	2	14	ดีมาก
4	3	3	2	3	3	14	ดีมาก
5	3	3	3	3	3	15	ดีมาก

จากตาราง 59 แสดงผลการถ่ายถอดความรู้จากการสนทนา พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นกับวิทยากรในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ขั้นตอนและวิธีนำมาปฏิบัติ การยกตัวอย่าง รวมถึงแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้ได้โรงเรียน มีการซักถาม การตอบข้อสงสัย เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน โดยครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมให้คะแนนตามแบบการสังเกต และประเมินพฤติกรรม พบว่า ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความสนใจในการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วม

ร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีความรู้ความเข้าใจ มีการถามตอบ ทำงานได้ที่วิทยากรมอบหมายได้ และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นได้ในระดับดีมาก

1.6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสือกอก เวลา 6 ชั่วโมง โดยการประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นการทดสอบรูปแบบในองค์ประกอบด้านสถานการณ์

ตาราง 60 แสดงผลการประเมินทักษะการทำงานกลุ่มจากการเข้ารับการเรียนรู้ตาม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

พฤติกรรมที่สังเกต	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5
1. มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน	3	3	3	2	2
2. มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกทำงานตามหน้าที่	3	3	3	2	3
3. มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา	3	3	3	2	3
4. มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน	2	2	3	3	3
5. มีการให้ความช่วยเหลือกัน	3	3	2	3	2
6. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3	3	2	3	3
7. แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม	3	3	3	2	3
8. การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ	3	3	3	3	3
9. มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	3	3	3	3	2
10. ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด	3	3	3	3	3
รวม	30	29	28	26	27
ระดับคุณภาพ	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก

จากตาราง 60 แสดงพฤติกรรมทักษะการทำงานกลุ่มการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้แปรรูปเสือกอก มาทั้งหมด 3 ผลิตภัณฑ์ และได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้นำมาปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนและการจัดจำหน่ายในโรงเรียนตามหลักการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้เรียนมีการปรึกษาหาและวางแผนร่วมกันจัดการขายโดยการจัดนิทรรศการแสดงสินค้า

ในวันประชุมผู้ปกครอง มีการแบ่งหน้าที่ การตลาด และการลงบัญชีนำรายได้เข้าให้กับโรงเรียน และสามารถตอบข้อซักถามกับผู้สนใจได้ ซึ่งมีพฤติกรรมระดับคุณภาพดีมาก

ผลการประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยพิจารณาจากผลการทดลองในแต่ละหน่วยการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

จากการประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการแปรรูปสื่อทอกรวมถึงการประยุกต์ใช้หลักการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนในระดับดีมาก เพื่อเป็นการยืนยันการพัฒนาารูปแบบการการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารเกษตรอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา นักวิชาการเกษตร และผู้นำชุมชน เพื่อระดับสมองความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะความสมบูรณ์และยืนยันรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความคิดเห็นต่อรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 2) ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของรูปแบบ ทั้ง 6 องค์ประกอบ 3) ความคิดเห็นต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ 4) ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดเห็นของต่อรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน กล่าวคือ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ โรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อบ้าน และชุมชน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากปราชญ์ชาวบ้านผู้ประสบความสำเร็จในการนำภูมิปัญญามาประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการแปรรูปสื่อทอกรวมและวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางให้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและโรงเรียน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผีกทักษะวิชาชีพนอกจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และสามารถบอกต่อไปยังผู้ปกครอง ที่ประกอบอาชีพนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

2. ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบทั้ง 6 นำไปใช้กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์ กล่าวคือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์จริง มีความเหมาะสม เพราะเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนรู้ เนื่องจากปราชญ์ชาวบ้านเป็นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาประกอบอาชีพเป็นได้ที่ยอมรับนับถือสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผู้เรียนได้มีโอกาสรับฟัง

ประสบการณ์ตรงจากประชาชนบอกเล่าถึงอดีตจนถึงปัจจุบันถึงการพัฒนาตนเองและผลิตภัณฑ์จนประสบความสำเร็จ มีการตอบข้อซักถาม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญารุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบที่ 2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเอง กล่าวว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์การแปรรูปเปลือก ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการดู การฟัง นำมาสู่การปฏิบัติ ลองผิดลองถูกและการแก้ไขปัญหาเฉพาะ และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองตลอดเวลาไม่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการนำตนเองนี้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นอย่างดี

องค์ประกอบที่ 3 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกระบวนการกลุ่ม กล่าวว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกระบวนการกลุ่ม เป็นการส่งเสริมผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างความสามัคคี มีน้ำใจ มีความรับผิดชอบตามได้รับมอบหมาย สามารถแปรรูปเปลือกได้และทันกำหนดเวลา ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และมีทักษะนอกเหนือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักช่วยกัน แก้ไขปัญหาข้อผิดพลาด เป็นการส่งเสริมความสามัคคีเป็นอย่างดี

องค์ประกอบที่ 4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการแสดง กล่าวว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการแสดง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก นำผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปนำเสนอเป็นผลงาน ตามมาตรฐาน และเวลาที่กำหนด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้กับเรียน และการยอมรับกติกากในการตัดสิน การชื่นชมผลงาน เป็นการส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย

องค์ประกอบที่ 5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสนทนา กล่าวว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสนทนา เป็นการสร้างบรรยากาศต่อการเรียนรู้ เป็นพูดคุยกัน จากการตั้งคำถามและให้ผู้เรียนตอบเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำดำเนินกิจการตามหลักวิชาทฤษฎีชุมชน การให้ความรู้ความเข้าใจจากหลักวิชาการเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิดเห็น และการยกตัวอย่างนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ ช่วงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจได้ง่ายให้ผู้เรียนได้มีแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้อย่างดี

องค์ประกอบที่ 6 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากสถานการณ์ กล่าวว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากสถานการณ์ เป็นการนำผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกและการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ลงสู่การปฏิบัติ ตามกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ครบวงจร เป็นการฝึกปฏิบัติและทักษะด้านวิสาหกิจชุมชนให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการวางแผนการตลาด การจัดร้าน การจัดสินค้า ให้ผู้เรียนใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้เรียนได้

3. ความคิดเห็นต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 6 องค์ประกอบ นำมาจัดการเรียนรู้

□□□□□□□□□□ กล่าวว่า องค์ประกอบทั้ง 6 นี้ เหมาะสมกับการนำมาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่ง ที่มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ จากการบอกเล่าประสบการณ์ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีม การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การประกวดผลิตภัณฑ์ที่ผู้เรียนร่วมมือร่วมใจกัน การตอบข้อซักถามเพื่อความกระจ่างให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และการจัดจำหน่ายสินค้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมและนำรายได้โรงเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบและครบวงจร

4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1) โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการวิสาหกิจชุมชน เป็นโครงการที่โรงเรียน ควรสนับสนุนให้ทำอย่างต่อเนื่อง จัดชั่วโมงการเรียนรู้ตามโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ให้ได้มีเวลาในการพัฒนาฝีมือ ฝึกฝนให้ชำนาญ และเป็นการจัดพื้นที่ให้ที่สอนน้องได้

2) จากเดิมองค์ประกอบของรูปแบบมี 6 รูปแบบ ซึ่งการจัดโครงการต่อเนื่อง อาจนำสื่อมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ได้ ให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้ทั้ง 6 องค์ประกอบ แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมในพื้นที่

3) กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโครงการครั้งหน้า ควรเริ่มที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มต้น สามารถพัฒนาตนเองได้ และสอนรุ่นน้องต่อไปได้ เริ่มมีความคิดในการหาอาชีพและช่วยเหลือครอบครัว

4) โรงเรียนควรเป็นสมาชิกเครือข่ายการแปรรูปเสื่อกกกับกลุ่มทอเสื่อกกของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนำมาขยายผลได้จริงและต่อเนื่อง เพื่อการส่งผลิตภัณฑ์ที่ผู้เรียนสามารถทำมีพื้นที่ทางการตลาด สร้างให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกฝนด้านการผลิต การตลาด สร้างแรงจูงใจ สร้างรายได้ และส่งผลให้เกิดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างแท้จริง

สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

**ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน**

ตาราง 61 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ความพึงพอใจ	ความคิดเห็น (N=37)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความ พึงพอใจ
1. โครงการและหน่วยการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.65	0.63	มากที่สุด
1.2 ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์	4.41	0.64	มาก
1.3 หน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.73	0.45	มากที่สุด
1.4 สื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเลือกจาก ปราชญ์ชาวบ้านได้	4.41	0.76	มาก
1.5 สื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ ด้วยตนเอง	4.41	0.69	มาก
1.6 วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน โรงเรียนได้	4.38	0.76	มาก
2. การจัดการเรียนรู้			
2.1 วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ	4.51	0.69	มากที่สุด
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ	4.35	0.48	มาก
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ	4.51	0.56	มากที่สุด
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูป เลือก	4.46	0.61	มากที่สุด
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	4.54	0.69	มากที่สุด
3. การนำความรู้ไปใช้			

3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปสี่เหลี่ยมไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิชาทฤษฎีชุมชนได้	4.62	0.64	มากที่สุด
ตาราง 61 (ต่อ)			

ความพึงพอใจ	ความคิดเห็น (N=33)		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิชาทฤษฎีชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้	4.38	0.64	มาก
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.43	0.80	มาก
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้	4.51	0.56	มากที่สุด
4. อื่น ๆ			
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม	4.49	0.73	มาก
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม	4.62	0.55	มากที่สุด
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม	4.76	0.49	มากที่สุด
รวม	4.51	0.12	มากที่สุด

จากตาราง 61 เป็นการแสดงความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อส่งเสริมวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.51$) มีรายละเอียดโดยด้านที่มีความพอใจมากที่สุด ได้แก่ สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.76$) หน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.73$) เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.65$) ด้านการนำความรู้ไปใช้ประกอบด้วย สามารถนำความรู้จากการแปรรูปสี่เหลี่ยมไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิชาทฤษฎีชุมชนได้ และจำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.62$) กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.54$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.51$) ตามลำดับ สำหรับด้านที่ความ

พึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.49) กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเสื่อกก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.46) สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.43) ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์ สื่อ วัสดุทัศนสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกจากปราชญ์ชาวบ้านได้ และสื่อวัสดุทัศนมีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.41) วิชาทฤษฎีชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้และสามารถนำความรู้จากหลักการวิชาทฤษฎีชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียนได้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.38) ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.35) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยสรุป วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
2. เพื่อประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลาย ได้แก่ การเกษตร การทอผ้า การทอเสื่อ การเลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 การศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนองค์ความรู้ภูมิปัญญา นำมาสู่การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างไม่ต่อเนื่อง ความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ออกจากวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก โดยไม่ส่งผลกระทบต่อตารางเรียนประจำภาคปีการศึกษา เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะกับผู้เรียนควรต้องให้เวลากับกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นการฝึกฝนทักษะและความชำนาญ มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก และต้องการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การแปรรูปเสือก

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1) กระบวนการจัดตั้งกลุ่ม 2) การบริหารจัดการกลุ่ม 3) การจัดตั้งกองทุนกลุ่ม 4) ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม 5) รูปแบบผลิตภัณฑ์ 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต 7) การพัฒนากลุ่มด้านต่าง ๆ 8) ช่องทางการตลาดกลุ่ม 9) การส่งเสริมรายได้แก่สมาชิก

2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ประสบการณ์ 2) การนำตนเอง 3) กระบวนการกลุ่ม 4) การแสดง 5) การสนทนา 6) สถานการณ์

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปเสื่อกก ของแม่มะลิ บุญเอก ประชาญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ องค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก ประกอบด้วย การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการแปรรูปเสื่อกก

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน ได้แก่ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการสร้างรูปแบบและการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ส่วนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้แก่

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการนำเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนและโรงเรียน

2.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.3.1 รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การสังเคราะห์องค์ประกอบ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2.3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก

ตอนที่ 2 การนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้แก่ แบบสอบถามความสอดคล้องและเหมาะสมของโครงการ

ส่วนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 ได้แก่ แบบสอบถามความสอดคล้องและความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 เครื่องมือที่ใช้ คือโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ คือ แบบสอบถามความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน การจัดการวิสาหกิจชุมชน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาจัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ได้ค้นพบรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ 2) การนำตนเอง 3) กระบวนการกลุ่ม 4) การแสดง 5) การสนทนา และ
- 6) สถานการณ์ โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือกก เป็นการทำทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเปลือกก ของแม่มะลิ บุญเอก ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มทอเสื้อกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ องค์ความรู้การแปรรูปเปลือกก ประกอบด้วย การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการแปรรูปเปลือกก จากนั้นนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ทดลองความถูกต้องกับโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ที่ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมาพัฒนาเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเปลือกก หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเปลือกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูป

เลือกเป็นกลุ่มกระดาศิษุ์ทรงกลม หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเลือก

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 6 ที่ได้กำหนดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แล้วนำผลการจัดการเรียนรู้ มาเป็นข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารเกษตรอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา นักวิชาการเกษตร และผู้นำชุมชน เพื่อระดับสมองความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ความสมบูรณ์ และยืนยันรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนนอกจากนี้ได้ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (= 4.51) มีรายละเอียดโดยด้านที่มีความพอใจมากที่สุด ได้แก่ สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.76) หน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.73) เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.65) ด้านการนำความรู้ไปใช้ ประกอบด้วยสามารถนำความรู้จากการแปรรูปเลือกไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิสาหกิจชุมชนได้ และจำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.62) กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.54) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.51) ตามลำดับ สำหรับด้านที่ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.49) กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเลือก อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.46) สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.43) ผู้เรียนตามโครงการ ๆ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์ สื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเลือกจากปราชญ์ชาวบ้านได้ และสื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.41) วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้และสามารถนำความรู้จากหลักการวิสาหกิจชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.38) ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.35) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปราย ในประเด็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 2) องค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แต่เดิมรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรูปแบบเป็นการสืบทอดกันภายในครัวเรือน หรือภายในชุมชน ตามวิถีชีวิต สภาพการดำรงชีวิตในท้องถิ่น โดยวิธีการสาธิต ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ทดลองปฏิบัติ ลองผิดลองถูก (เบญญาดา เพิ่มพูน, 2553) สอดคล้องกับ ปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2557) การถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นกระบวนการพูดคุย สนทนา ซักถาม ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านการจดจำและลอกเลียนแบบการจดจำและนำมาปฏิบัติด้วยตนเองหรือที่เรียกว่า “ครูพักลักจำ” เจริญ ชุมดำ (2553) การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนประถมศึกษาตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้ากะเหรี่ยงมีรูปแบบการถ่ายทอดกันภายในครอบครัวเท่านั้น ไม่มีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอก เช่นเดียวกับกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาหัตถกรรมพื้นบ้าน ก็มีลักษณะการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาอย่างไม่เป็นทางการจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน รวมทั้งบุคคลต่างหมู่บ้าน (รุ่งรัตน์ สุขแสง, 2556; สุนทร เกตุสุขาวดี, 2552) เป็นการถ่ายทอดแบบไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน ไม่จำกัดเวลา สถานที่เรียนและ เรียนด้วยความสมัครใจ ซึ่งการถ่ายทอดแบบนี้เรียกกันว่า การศึกษาแบบธรรมชาติ หรือ การศึกษาตามอัธยาศัยนั่นเอง ในปัจจุบันได้มีรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ แนะนำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและแตกต่างจากรูปแบบเดิม ซึ่งสามารถจัดประเภทการถ่ายทอดออกเป็น 7 วิธี คือ แบบ มุขปาฐะ แบบสาธิต แบบสอนตัวต่อตัว แบบการสังเกต แบบการฝึกฝนด้วยตนเอง แบบฝึกฝนจากเพื่อนบ้าน และแบบฝึกอบรมจากหน่วยราชการ (สุนทร เกตุสุขาวดี, 2552) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอด ส่งผ่านกันในครัวเรือน บุคคลภายนอกครอบครัวจะใช้วิธีสังเกตจดจำ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานของทางราชการเข้ามาดำเนินการจัดอบรมถ่ายทอด ภูมิปัญญา อีกด้วย แต่จะเป็นลักษณะการให้แนวทาง วิธีการ และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้มากกว่า

ซึ่งหากการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นคงไม่มีรูปแบบ การจัดระบบข้อมูลองค์ความรู้เช่นนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจมีวันเสื่อมสลาย สูญหายไป ดัง เจริญ ชุมดำ (2553) กล่าวว่าในอนาคตผ้าทอกะเหรี่ยงอาจสูญหายเนื่องจากคนรุ่นใหม่ทอผ้าไม่เป็น และนิยมซื้อผ้าสำเร็จรูปมาสวมใส่ รวมทั้ง

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากต้นแบบภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ยังไม่เป็นระบบ ผู้รู้องค์ความรู้ภูมิปัญญามักหวงแหนวิชาของตน ไม่เผยแพร่ให้บุคคลนอกครอบครัว จึงทำให้องค์ความรู้หายไปพร้อมกับต้นแบบภูมิปัญญา (อภิชาติ ใจอารีย์, 2557)

ปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2557) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไว้ 4 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจ กระบวนการใส่ใจ คือ การที่ผู้เรียนต้องการเรียน รับรู้ภูมิปัญญาต้องเริ่มจากมีความสนใจ ใส่ใจที่จะเรียนรู้ กระบวนการเก็บจำ จดจำองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ตนสนใจ หลังจากนั้นเข้าสู่กระบวนการกระทำ การปฏิบัติ สร้างผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา และทำยสุด คือ กระบวนการจูงใจ เพื่อพัฒนาเป็นอาชีพ มีแหล่งจัดจำหน่าย จูงใจให้ดำเนินการภูมิปัญญาต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการวิสาหกิจชุมชน การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญานี้มีความสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากการแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์ สินค้าภูมิปัญญานั้น หากภูมิปัญญาไม่มีการพัฒนา รูปแบบ คุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม อาจทำให้ไม่สามารถรักษารฐานลูกค้าเดิม และสร้างลูกค้าใหม่ที่สนใจผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ซึ่งนอกจากจะทำให้ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาประสบปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน และอาจจะส่งผลกระทบต่องานศิลปะอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านต้องเสื่อมสูญไปจากสังคมไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546) พรศรี คำศรี (2553) กล่าวว่า ในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ควรส่งเสริมการฝึกอบรมธุรกิจ วิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนาคุณภาพสินค้า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ศึกษาวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จัดงานแสดงออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบ้านลาดสมดี มีแนวคิดในการพัฒนาให้ภูมิปัญญาผ้าทอคงอยู่ ให้เป็นมรดกของชุมชนต่อไป ด้วยการจัดดำเนินการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน จึงทำให้มีทุนหมุนเวียน รวมทั้งการดูแลภูมิปัญญาผ้าทอมือ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนประจำ เงินรางวัล สวัสดิการดูแลความเป็นอยู่และสุขภาพของภูมิปัญญา (สมศักดิ์ ไกรเดช, 2551)

ดังนั้น รูปแบบในการถ่ายทอดภูมิปัญญานอกจากแนวทางการถ่ายทอดความรู้แล้วจึงควรผนวกให้ความสนใจ ใส่ใจในเรื่องการสร้างรายได้ วิสาหกิจชุมชนด้วย

รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550) ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางदान สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 หลักสูตรพัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนของ ทาบา ได้แก่ การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่น การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น และการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่เหมาะสม และสอดคล้องในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

กลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียน สามารถปฏิบัติงานได้ในระดับดี รวมทั้งนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร สถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมาก และมากที่สุด สอดคล้องกับ พรศรี คำศรี (2553) พบว่าควรจัดให้มีการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับภูมิปัญญาใน โรงเรียน รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้โรงเรียนเป็นผู้ดูแล การที่โรงเรียนจัด ดำเนินการนี้จะทำให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้แบบผสมผสานองค์ความรู้ภูมิปัญญา และองค์ ความรู้ใหม่เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย และทั้งนี้ นักเรียนจะได้เกิดสำนึกอนุรักษ์ภูมิปัญญาอีก ด้วย ส่วนสมชนกชาติธรรมรักษ์ (2557) พบว่ามีปัญหาในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ ขาดงบประมาณเชิญครูภูมิปัญญาในสอนในระบบการศึกษา และขาดงบประมาณในการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญา ควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน หรือนักเรียนที่มีความสามารถได้มีโอกาสไปศึกษากับครูภูมิปัญญาและนำองค์ความรู้นั้นมาถ่ายทอดใน ลักษณะของพี่สอนน้อง

จะเห็นว่าโรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ทั้งในแง่การจัดหลักสูตรท้องถิ่น และหน้าที่ในการรวบรวม เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งนี้ อาจจะ เนื่องมาจากโรงเรียนเป็นที่รวมของนักเรียนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประยุกต์ และ พัฒนาภูมิปัญญาต่อไป “การเรียนรู้อดีต.....นอกจากจะทำให้เรารู้ความเป็นมา รากเหง้าของตนเอง แล้ว หากว่าเรานำแบบอย่าง ความรู้ แนวปฏิบัติ ของบรรพบุรุษ มาวางรากฐานปรับใช้ให้เกิด ประโยชน์ในปัจจุบัน นั้นหมายถึง เรามีก้าวอย่างที่ยั่งยืนในอนาคต” (เสริม ขรรค์ชัย, 2558)

การถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงควรปรับ สร้าง พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา หลักการวิจัยเชิงชุมชนโรงเรียน และหลักสูตรท้องถิ่นของ โรงเรียน ดังภาพประกอบที่ 3 มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้กับโรงเรียนได้จริง และยังสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ต่อบ้าน และชุมชน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากปราชญ์ชาวบ้านผู้ประสบ ความสำเร็จในการนำภูมิปัญญามาประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการแปรรูปเลือก และวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางให้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและ โรงเรียน สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ หลากหลาย ผูกทักษะวิชาชีพนอกจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และสามารถบอกต่อไปยังผู้ปกครอง ที่ ประกอบอาชีพนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

ภาพประกอบ 3 การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

จากภาพประกอบ 3 การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) ประสบการณ์ 2) การนำเสนอ 3) กระบวนการกลุ่ม 4) การแสดง 5) การสนทนา 6) สถานการณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละท้องถิ่น โดยมีบริบทที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน สำหรับองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบนี้นำไปใช้กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้โดยไม่กำจัดการเรียงลำดับ สามารถนำเลือกใช้อองค์ประกอบใดขั้นก่อนหลังได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นนั้น

2. องค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) ประสบการณ์ 2) การนำเสนอ 3) กระบวนการกลุ่ม 4) การแสดง 5) การสนทนา และ 6) สถานการณ์ นำไปใช้กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องประกอบด้วยประสบการณ์ ประสบการณ์มีความเหมาะสมเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการถ่ายทอดภูมิปัญญา เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการเรียนรู้ การสะสมประสบการณ์ เกิดเป็นองค์ความรู้ ที่ปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น และคนในสังคม (ธีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2559) ซึ่งผู้เฒ่า ผู้แก่ในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนด้วยการฝึกหัด และบอกเล่า ความรู้ที่สะสม สืบทอดกันมาจากอดีต (สุกัญญา ดวงอุปมา, 2556) สอดคล้องกับ ชาญชัย พรศิริรุ่ง (2559, ออนไลน์) กล่าวว่า ในการการถ่ายทอดความรู้จะเน้นที่ “สิ่งที่เกิดขึ้นจริง” โดยใช้อุปกรณ์และเครื่องจักรเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่ใช่การแสดงเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้ผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยผู้ฟังมีส่วนร่วมในการสาธิตและทบทวนบทเรียนที่ได้ฟังมาเพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนรู้ เนื่องจากปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประกอบอาชีพจนเป็นที่ยอมรับนับถือสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผู้เรียนได้มีโอกาสรับฟังประสบการณ์ตรงจากปราชญ์บอกเล่าอดีตจนถึงปัจจุบันถึงการพัฒนาตนเองและผลิตภัณฑ์จนประสบความสำเร็จ มีการนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกกมาแสดง พร้อมเตรียมวัสดุอุปกรณ์การแปรรูปเสื่อกก ยกตัวอย่างในการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมีการตอบข้อซักถาม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญารุ่นสู่รุ่นได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบที่ 2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเอง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประกอบด้วยการนำตนเอง การนำตนเองควรเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากการศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ของ ปณตนนท์ เทียรประกายกุล (2557) พบว่า การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเองตามความสมัครใจ เป็นการเรียนรู้จากการจดจำ และนำมาลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โครงการโฮงเฮียนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานวัฒมหาราชย์ ได้บูรณาการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ากับการเรียนการสอนกิจกรรมของนิสิต โดยให้นิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้เรียนรู้ และฝึกฝน เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความตระหนักว่า เยาวชนคนหนุ่มสาวเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญ ในการขับเคลื่อน รักษา อนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ สามารถนำความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้ (ราชนันท์ นิลวรรณภา, 2559) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเองนั้นสามารถนำสื่อมาใช้ส่งเสริม ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเองได้นำสื่อวีดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกก มาใช้ในการส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการดู การฟัง นำมาสู่การปฏิบัติ ลองผิดลองถูก

และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ตลอดเวลา ไม่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น การถ่ายทอจดภูมิปัญญาจากการนำตนเองนี้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สุขพจน์ ใหม่กันทะ (2552) ที่ได้นำสื่อมัลติมีเดีย CD-ROM มาใช้ในการถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำเครื่องเงินใน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สื่อนี้ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนได้ตลอดเวลา ตัวตนเอง ก่อให้เกิด การเรียนรู้อย่างถูกต้อง เกิดทักษะ และจดจำเนื้อหา ทักษะได้เป็นอย่างดี และสุมาลี จันทรชอล และ สุรพล บุญลือ (2550) ดำเนินการศึกษาและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อถ่ายทอจดภูมิปัญญาไทยด้านอาหาร ของชุมชนในเขตจังหวัดนครนายก พบว่า หลังการเรียนรู้จากสื่อวีดิทัศน์ภูมิปัญญาด้านการถนอม อาหาร เกิดการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้ผู้ภายนอกครอบครัวมากขึ้น และการใช้สื่อและเทคโนโลยีทำ ให้มีแหล่งเรียนรู้ใหม่

องค์ประกอบที่ 3 การถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกระบวนการกลุ่ม

การถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประกอบด้วยองค์ประกอบกระบวนการกลุ่ม

องค์ประกอบหนึ่งในการถ่ายทอจดภูมิปัญญา เป็นการส่งเสริมผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างความ สามัคคี มีน้ำใจ มีความรับผิดชอบตามได้รับมอบหมาย สามารถแปรรูปสื่อออกได้และทันกำหนดเวลา ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และมีทักษะนอกเหนือได้รับการถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักช่วยกันแก้ไขปัญหา ข้อผิดพลาด เป็นการส่งเสริมความสามัคคีเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัย แนวทางการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางที่ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มกันทำให้ สมาชิกกลุ่มฯ ควรมีการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาช่วยกันวางแผน ระดมความคิด เพื่อผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสามารถสร้างอำนาจในการจัดการ ต่อบรรลุได้ (จินตนา จันเรือน, ปณตนนท์ เทียรประภากุล และยุทธนา เทียรประภากุล, 2554) ซึ่งกระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับการ ยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่ร่วมเรียนรู้ด้วยกัน บางคนอาจรู้มากกว่าคนอื่นในบางเรื่อง แต่มีหลายเรื่องที่เขาอาจเรียนได้จากคนอื่นเช่นกัน นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มยังทำ ให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมองทำให้สามารถหาทางออกได้ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับ ของทุกฝ่ายได้ เนื่องจากคนที่เรียนรู้ ร่วมกันเป็นคนในชุมชน การพูดคุยถกเถียงของคนในชุมชนจึงเป็น การเอาประสบการณ์จริงมาและ เปลี่ยนกันเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (นริศรา วัฒนสิน, 2557)

องค์ประกอบที่ 4 การถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการแสดง

การถ่ายทอจดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประกอบด้วยองค์ประกอบการแสดง องค์ประกอบ

หนึ่งในการถ่ายทอจดภูมิปัญญา มีความเหมาะสม เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก นำผลิตภัณฑ์ จากการแปรรูปสื่อออกมานำเสนอเป็นผลงาน ตามมาตรฐาน และเวลาที่กำหนด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้กับ

เขียน และการยอมรับกติกาในการตัดสินใจ การตีพิมพ์ผลงาน เป็นการส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอีกด้วย สมศักดิ์ ไกรเดช (2551) กล่าวว่า การประกวด การแสดง เป็นส่วนหนึ่งในแนวทางในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากการประกวด มีมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผลงานรวมทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี โดยการจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีประจำปีโดยมีการประกวด และมีรางวัลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมโดยทั่วถึง โดย เดชวิทย์ นิลวรรณ และทิพย์พุก กฤษสุนทร (2557) ผู้ดำเนินการวิจัย เรื่อง กระบวนการและกลยุทธ์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้โดยการกิจกรรมการแข่งขันหรือประกวด เนื่องจากการประกวดช่วยทำให้ผู้เข้าร่วมประกวดเกิดการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จากครูผู้ถ่ายทอด การเรียนรู้จากรุ่นพี่ การเรียนรู้จากเพื่อน การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ การเรียนรู้จากการศึกษาเอกสาร การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สถานที่สำคัญ เป็นต้น และการเรียนรู้จาก กิจกรรมการแข่งขันหรือประกวด อย่างไรก็ตาม วิธีการถ่ายทอดที่กล่าวมานี้ แม้ว่าจะเป็นที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา แต่ไม่ได้หมายความว่าวิธีใดจะดีกว่าวิธีใด และคงไม่มีวิธีการถ่ายทอดใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด หากอยู่ที่การเลือกใช้วิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด รวมถึงความพร้อมของผู้ถ่ายทอดเอง ซึ่งอาจต้องใช้หลายวิธีผสมผสานกันไป จึงจะช่วยให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ประกอบที่ 5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสนทนา

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประกอบด้วยองค์ประกอบการสนทนา หรือการอธิบาย บอกเล่า เช่นเดียวกันกับการเรียนรู้จากครูผู้ถ่ายทอด การเรียนรู้จากรุ่นพี่ การเรียนรู้จากเพื่อน ก็คงต้องดำเนินการด้วยการสนทนาถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กัน (เดชวิทย์ นิลวรรณ และทิพย์พุก กฤษสุนทร, 2557) เป็นการสร้างบรรยากาศต่อการเรียนรู้ เป็นพูดคุยกัน จากการตั้งคำถามและให้ผู้เรียนตอบเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำดำเนินการตามหลักวิชาทฤษฎีชุมชน การให้ความรู้ความเข้าใจจากหลักวิชาการเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิดเห็น และการยกตัวอย่างนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ ช่วงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจได้ง่ายให้ผู้เรียนได้มีแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้อย่างดี สอดคล้องกับ รุ่งรัตน์ สุขแสง (2556) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ กล่าวคือ การถ่ายทอด บอกเล่า สนทนา สอบถามจากบรรพบุรุษแก่บุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่พ่อสอนลูก แม่สอนลูก พี่สอนน้อง น้องสอนหลาน ใช้วิธีสอนด้วยการปฏิบัติจริง อธิบายวิธีการทำด้วยการบอกเล่า ซึ่งเป็นการเรียนรู้ได้ทั้งเดี่ยว หรือการรวมกลุ่มกันได้

องค์ประกอบที่ 6 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากสถานการณ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรประกอบด้วยองค์ประกอบสถานการณ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้งมาก ซึ่งครอบคลุม คตินิยม ความรู้ ทักษะ การเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ ดังนั้นการเรียนรู้จากชีวิตจริง ประสบการณ การแก้ปัญหาโดยการทดลองปฏิบัติ ทดลองแก้ไข สรุปทเรียน และคิดหาวิธีการใหม่ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีผลวัดและนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้ สามารถดำเนินการด้วยการจัดสถานการณ ที่ไม่ยาก เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อเป็นการเอื้อต่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียน (นริศราวัฒน์สิน, 2557) ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากสถานการณเป็นการนำผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป เลือกกและการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ลงสู่การปฏิบัติ ตามกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ครบวงจร เป็นการฝึกปฏิบัติและทักษะด้านวิสาหกิจชุมชนให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการวางแผนการตลาด การจัดร้าน การจัดสินค้า ให้ผู้เรียนใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้เรียนได้

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมาทดสอบความถูกต้องโดยการนำไป องค์ประกอบไปออกแบบโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน และ การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากองค์ประกอบทั้ง 6 นี้ สามารถนำไปใช้กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้โดยไม่กำจัดการเรียงลำดับ สามารถนำเลือกใช้ องค์ประกอบใดขึ้นก่อนหลังได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นนั้น (สมจิต จันทรฉาย, 2559. □□□□□□□□) □□□□□□□□ 1) ระบบการออกแบบการเรียนการสอนนี้ พัฒนาโดยเทสเมอร์และเวดแมน เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงเงื่อนไขของทรัพยากรและเวลาที่ใช้ในการ ออกแบบ ดังนั้นจึงจัดกระบวนการในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเงื่อนไขจากกระบวนการที่มีความ ซับซ้อนน้อยสู่ความซับซ้อนมาก โดยผู้ในระบบนี้ไปใช้จัดการเรียนการสอนสามารถเริ่มต้นปฏิบัติงาน ในระดับใดก่อนก็ได้ตามเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนไปสู่กระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่ซับซ้อนขึ้นเมื่อเงื่อนไขของทรัพยากรและเวลาเพิ่มขึ้น 2) ระบบการออกแบบการเรียน การสอนแอร์ฟอร์ซ โมเดล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการที่ไม่จำเป็นต้องเป็นไป ตามลำดับ ชั้นแบบเส้นตรง ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ผลจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นทำให้ได้สารสนเทศที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานในขั้นต่อไปได้

สำหรับการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยนำสู่การปฏิบัติการ ถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนจากโรงเรียนบ้านประสุข ตำบลบ้านประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

5 จำนวน 19 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก มีผลการทดลองในแต่ละหน่วยการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก แสดงผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์กับปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า จากการพูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้านผู้เรียนมีความสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการซักถาม การตอบข้อสงสัย สามารถนำมาสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกต่อไป โดยครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมให้คะแนนตามแบบการสังเกตและประเมินพฤติกรรม พบว่า ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความสนใจในการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีความรู้ความเข้าใจ มีการถามตอบสรุปองค์ความรู้ได้ตามที่ปราชญ์มอบหมาย และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นได้ในระดับดีมาก (อรอนงค์ พรองพิมาย. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านด้วยการบอกเล่าประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสร้างแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพในชุมชน สามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาอื่น ๆ ได้อย่างดี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน แสดงผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเอง เป็นการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันจากวีดิทัศน์โดยผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม และให้ทุกคนดูการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านวีดิทัศน์การแปรรูปเสื่อกก โดยกำหนดให้ทุกคนต้องมีชิ้นงาน พบว่า ผู้เรียนสามารถทำการแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันได้ และมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (อติคุณ แก้วพูน. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกผ่านวีดิทัศน์ทำให้สามารถฝึกฝนหัดทำลองผิดลองถูกตามวีดิทัศน์ได้ด้วยตนเองเป็นการฝึกทักษะปฏิบัติซ้ำ ๆ ได้อย่างไม่จำกัด และสามารถนำไปทำที่บ้านหรือเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างสะดวก (ภาพประกอบอยู่ในภาคผนวก ง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม แสดงผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกระบวนการกลุ่ม จากการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม ผู้เรียนสามารถแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมได้ และมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม โดยปราชญ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้การ

แปรรูปเปลือก และมีการกำหนดเวลาในการส่งชิ้นงาน ให้ผู้เรียนทั้ง 5 กลุ่ม ทำการแปรรูปเปลือกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม พบว่า ผู้เรียนมีการปรึกษาหาและวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ มีความสนใจในการปฏิบัติการแปรรูปอย่างเป็นขั้นตอน รับฟังความคิดเห็นต่อกัน ร่วมมือกันทำงานจนแล้วเสร็จได้ชิ้นงานทันเวลาที่กำหนดมีพฤติกรรมระดับคุณภาพดีมาก (ดวงเนตร ชาติพิมาย. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือกด้วยกระบวนการกลุ่ม ทุกคนได้ฝึกการวางแผน การช่วยเหลือ การแบ่งงาน การรับฟังความคิดเห็นร่วมกันเพื่อสามารถผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานและทันเวลาที่กำหนด

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปเปลือกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมจากการแสดง โดยปราชญ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้การแปรรูปเปลือก และมีการประกวดผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปเปลือก ให้ผู้เรียนทั้ง 5 กลุ่ม ทำการแปรรูปเปลือกกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม พบว่า ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ชิ้นงานได้อย่างประณีต รูปทรงได้มาตรฐาน และทันเวลาที่กำหนด (เสกสรร เผ่าหอม. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จากการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือกด้วยการแสดง เป็นการแสดงชิ้นงานที่ผ่านการแปรรูปเปลือก ทำให้มีความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ที่ตนเองผลิตได้มาตรฐานมีคุณภาพสามารถนำไปจำหน่ายได้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน แสดงผลการถ่ายทอดความรู้จากการสนทนา โดยเกษตรอำเภอเป็นวิทยากร พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ขั้นตอนและวิธีนำมาปฏิบัติ การยกตัวอย่าง รวมถึงแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในโรงเรียน มีการซักถาม การตอบข้อสงสัย เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน โดยครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมให้คะแนนตามแบบการสังเกต และประเมินพฤติกรรม พบว่า ผู้เรียนทุกกลุ่มมีความสนใจ มีแนวทางในการนำไปปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจ มีการถามตอบ ทำงานได้ที่วิทยากรมอบหมายได้ และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นได้ในระดับดีมาก (ชุมพร ตะคอนรัมย์. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า จากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการสนทนาระหว่างผู้เรียนและวิทยากร ผู้เรียนมีความสนใจและการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางนำวิสาหกิจชุมชนมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน และครูผู้สอนจะนำวิสาหกิจชุมชนมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบตามความเหมาะสม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือก แสดงพฤติกรรมทักษะการทำงานกลุ่มการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้แปรรูปเปลือกทั้งหมด 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปลูกไม้จิ้มฟัน กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม กล่องกระดาษทิชชูทรงกลม และได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้นำมาปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโรงเรียนตามหลักการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้เรียนมีการปรึกษาและ

วางแผนร่วมกันจัดการขายโดยการจัดนิทรรศการแสดงสินค้า ในวันประชุมผู้ปกครอง มีการแบ่งหน้าที่ การตลาด และการลงบัญชีนำรายได้เข้าให้กับโรงเรียน และสามารถตอบข้อซักถามกับผู้สนใจได้ ซึ่งมี พฤติกรรมระดับคุณภาพดีมาก (อภิเดช ผึ้งไธสง. 2559: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การถ่ายถอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ผู้เรียนมีความสนใจกับกิจกรรมที่หลากหลาย และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่าง ครบวงจร และเป็นแนวทางให้ครูแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายยิ่งขึ้น จะนำกิจกรรมการเรียนรู้ไป บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

โดยการประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-6 โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 6 องค์ประกอบ นำมาจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน กล่าวว่า องค์ประกอบ ทั้ง 6 องค์ประกอบนี้ เหมาะสมกับการนำมาถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ จากการบอกเล่าประสบการณ์ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีม การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การประกวดผลิตภัณฑ์ ที่ผู้เรียนร่วมมือร่วมใจกัน การตอบข้อซักถามเพื่อความกระจ่างให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และการจัด จำหน่ายสินค้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมและนำรายได้โรงเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบและครบวงจร และประเมินความพึงพอใจของโครงการถ่ายถอดภูมิปัญญา เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.51$)

สรุปการพัฒนาารูปแบบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มี 6 องค์ประกอบ นำมาจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน กล่าวว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบนี้ เหมาะสมกับ การนำมาถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ จากการบอกเล่าประสบการณ์ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การทำงานเป็น ทีม การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การประกวดผลิตภัณฑ์ที่ผู้เรียนร่วมมือร่วมใจกัน การตอบข้อ ซักถามเพื่อความกระจ่างให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และการจัดจำหน่ายสินค้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมและ นำรายได้โรงเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบและครบวงจร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1.1 ควรมีการนำรูปแบบการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน ไปบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ เช่น จัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ให้ได้มีเวลา ในการพัฒนาฝีมือ ฝึกฝนให้ชำนาญ และสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น

1.2 ปรับกระบวนการถ่ายทอดจากเดิมองค์ประกอบของรูปแบบมี 6 องค์ประกอบ เช่น ปรับองค์ประกอบที่ใช้สื่อบุคคล เป็นใช้สื่อผสม เพื่อช่วยในการจัดการเรียนรู้แทนวิทยาการได้ และเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง จึงไม่จำเป็นต้องใช้ทั้ง 6 องค์ประกอบ แต่สามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้

1.3 กลุ่มตัวอย่างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน ในครั้งต่อไปควรเริ่มจากผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากเป็นกลุ่มวัย ที่เหมาะสมอยู่ในวัยที่เริ่มมีความรับผิดชอบ มีทักษะพื้นฐาน มีความคิดในการหาอาชีพและช่วยเหลือครอบครัวสามารถพัฒนาตนเองได้ และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ตรงสู่รุ่นน้องได้อีกก่อนจบปีการศึกษา

1.4 ควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มทอเสือกของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนำมาขยายผลได้จริงและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพื้นที่กิจกรรมแบบครบวงจรให้กับผู้เรียน สร้างให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกฝนทักษะด้านการผลิต การตลาด สร้างแรงจูงใจ สร้างรายได้ และส่งผลให้เกิดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้โรงเรียนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ในชุมชนสามารถนำมาปรับใช้ได้อีกด้วย

1.5 ควรมีการจัดทำวิดิทัศน์ที่เกี่ยวกับการใช้จักรอุตสาหกรรมพื้นฐาน มอบให้กับสถานศึกษา เพื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และฝึกปฏิบัติในการใช้จักรอุตสาหกรรม เนื่องจากการเย็บจักรอุตสาหกรรมเป็นส่วนสำคัญ ที่ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

1.6 สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณการซื้อจักรอุตสาหกรรมสำหรับการฝึกทักษะแก่ผู้เรียน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างถาวรรุ่นสู่รุ่น การเพิ่มพูนความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะควรมีต่อเนื่อง การจัดการเรียนสอนตามความต้องการของผู้เรียน สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ นำไปประยุกต์ใช้ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และสามารถนำความรู้ ทักษะฝึกฝนต่อยอดให้เกิดความชำนาญ เป็นการส่งเสริมรายได้แก่ผู้เรียนได้

1.7 ผู้เรียน ควรได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะเพิ่มเติมไปศึกษาเรียนรู้ ฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านสำพะเนียงใหม่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หล่อหลอมรวมภูมิปัญญาการแปรรูปเสือกกและการทอเสือกกโดยเฉพาะ

1.8 ควรมีการจัดทำแผนการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.9 ควรนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนนี้ ไปใช้เป็นต้นแบบการศึกษาค้นคว้าในเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาอื่น ๆ และสามารถขยายผลในการนำ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปใช้กับกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) เช่น การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Learning

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกไปในวิธีการในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืน ถาวร

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปขยาย กลุ่มเป้าหมายการตลาดให้กว้างขวางขึ้น

2.5 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นไปใช้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2556). ร่างยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. 2556 – 2558 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (กุมภาพันธ์ 2556) เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. 2556 – 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- กษมาพร พวงประยงค์; และนพพร จันทร์นำชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2557, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/download/.../24453>
- คมกฤช จันทร์ขจร (2551). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). ภูมิปัญญาอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- จิรวัดน์ นาคพนม. (2549). การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557, จาก [ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ](#).
- เจริญ ชุมดำ. (2553). การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนประถมศึกษาตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จินตนา จันทร์เรือง; ปณตนนท์ เทียรประภากุล และยุทธนา เทียรประภากุล. (2554). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ : เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ชวณ เพชรแก้ว. (2547, มกราคม-มีนาคม). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารภาษาไทย. 3(3): 14 – 21.

- ชาญชัย พรศิริรุ่ง. (2559). การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ผ่านบทเรียนหนึ่งประเด็น (One Point Lesson: OPL) หน้า1-3. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2557, จาก http://202.183.190.2/FTPiWebAdmin/knw_pworld/image_content/62/process2.pdf
- ชุติมา สัจจนันท์. (2548). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการศาสตร์กับการศึกษา : กรณีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- ชุมพร ตะคอนรัมย์. (2559, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่โรงเรียน บ้านประสูช ตำบลประสูช อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.
- ดวงฤทัย อรรคแสง (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเนตร ชาติพิมาย. (2559, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่โรงเรียน บ้านประสูช ตำบลประสูช อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.
- ทศพร ทองเที่ยง. (2546). การเรียนรู้สู่การทำแผนงานและสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ทัศนีย์ ทองไชย. (2542). สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สังคมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ฉงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร; และอุทิศ สังขรัตน์. (2546). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2557, จาก <http://fs.libarts.psu.ac.th/research/abstract/54-รายงานวิจัยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา.pdf>
- ธีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา. (2557). การถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2557, จาก http://www.stou.ac.th/stoukc/elder/main1_12.html
- ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ. (2553). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน : กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. รายงานผลการวิจัย ชุดโครงการวิจัย “การวิจัยชุมชน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- นวรรตน์ รัตนศรีวอ. (2550). *กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านหมอลำ: กรณีศึกษา อวีววรรณ ดำเนิน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน).*
นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- นิคม ชมพูลอง. (2548). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติ การพิมพ์.*
- นริศรา วัฒนสิน. (2557). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การศึกษานอกระบบเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน).มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2557, จาก <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9753>*
- นุชดี คัล้ายวันเพ็ญ. (2553). *การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557, จาก [ฐานข้อมูลปริญญานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.](http://www.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9753)*
- นันทสาร สีสลับ. (2541, พฤษภาคม-มิถุนายน). *ภูมิปัญญาไทย. วารสารมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ศิลปวัฒนธรรม. 41(2): 17-20.*
- เบญญาดา เพิ่มพูล. (2553). *กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผ้าไหมแพรวากลุ่มทอผ้าไหมแพรวาชุมชนไทดำบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2557). *กระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา บ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 31 (2) พ.ค. - ส.ค. 57.*
- ปรีชา ทุดิยาภรณ์. (2548). *บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2557, จาก [ฐานข้อมูลปริญญานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.](http://www.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9753)*
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. (2548, 18 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 2.*
- พรศรี คำศรี. (2553). *การสืบสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของเทศบาลตำบลพุมเรียง. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันทิพา มาลา; พรทิพย์ วีระสวัสดิ์; และ ฉายอง ปลั่งกลาง. (2552). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาศิลปินพื้นบ้านสาขาศิลปะการแสดงลิเก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.ayutthayastudies.aru.ac.th/content/view/713/91/>
- พระชยสร สมบุญมาก. (2549). *การพัฒนาหลักสูตรเน้นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนา : กลองสะบัดชัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก. (2549). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเสื่อกกเชิงพาณิชย์จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- มะลิ บุญเอก. (2557, 20 เมษายน). สัมภาษณ์โดย อุดลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา.
- ราชันย์ นิลวรรณภา. (2559). *โครงการโสมเขียนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานกลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559, จาก http://rms.msu.ac.th/report/show_artculture.php?action=show_data&data_id=263
- รุ่งรัตน์ สุขแสง. (2556). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมพื้นบ้าน : กรณีเครื่องจักสานไม้ไผ่ ลายขีดบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์*. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน. บทที่ 2 *การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2557, จาก <http://ongkharak.nakhonnayok.doe.go.th/pdf/smce6.pdf>
- รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางदान สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1*. ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี. (2557). *โครงการบ่มเพาะวิสาหกิจในโรงเรียน(ชมรมเจ้าแก้วน้อย)* หน้า 1-2. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2557, จาก http://www.acu.ac.th/html_edu/cgi-bin/acu/plot/shows_plot.php?id_plot=TIRNeQ==

- วชิรวัชร งามละม่อม. (2557). *แนวคิดวิสาหกิจชุมชน*. สถาบัน TRDM. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2557, จาก http://file.siam2web.com/trdm/article/2013328_38233.pdf
- วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู. (2555). *การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิศนี คิมตระกูล. (2557). *การศึกษาตามอัธยาศัย: อะไร? ทำไม?และอย่างไร?* หน้า. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2557, http://education.dusit.ac.th/edu_doc/news/new250110.html
- ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และคณะ (2547). *โครงการวิจัยรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาสารคาม: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2545). *การศึกษาภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมหมาย สว่างวัฒนาวิทย์. (2546). *การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมชนก ซาติธรรมวิทย์. (2557). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานด้วยไม้ไผ่ศูนย์ส่งเสริมฝีมือจักสานด้วยไม้ไผ่ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. กศ.ม.(การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมจิต จันทร์ฉาย. (2559). *การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2559, จาก dept.npru.ac.th/edu2/data/.../การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน%20อ.สมจิต.pdf
- สมนึก บุญเอก. (2557, 20 เมษายน). *สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา*.
- สมศักดิ์ ไกรเดช. (2551). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทอีสาน : กรณีศึกษาผ้าทอมือของกลุ่มสตรีผู้สูงอายุ บ้านลาดสมดี หมู่ 3 ตำบลกุศกร อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี*. สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เสวี พงศ์พิศ; และสุภาส จันทร์หงษ์. (2549). *ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

- ดวงเนตร ชาตีพิมาย. (2559, 19 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่โรงเรียน บ้านประสูช ตำบลประสูช อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.
- สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์. (2546). *ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย หมู่ที่ 6 ตำบลมหาสอน อำเภอหมี จังหวัดลพบุรี*. ศูนย์ข่าวเส้นทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี. สระบุรี : ปากเพรียวการข่าว.
- สุนทร เกตุสุขาวดี. (2552). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาหัตถกรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษา บ้านหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี.
- สุพจน์ ใหม่กันทะ. (2552). *การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การทำเครื่องเงินในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยี และการสื่อสารการศึกษา เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2556). *การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก*. วารสารการ พัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 195-203 (2556)
- สุมาลี จันทร์ชลอ; สุรพล บุญลือ. (2559). *การศึกษาและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ด้านอาหารของชุมชนในเขตจังหวัดนครนายก*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2559, จาก http://www.culture.go.th/research/center/50_8.html
- เสริม ขรรค์ชัย. (2558). *ศาสตร์แห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นักเรียนควรเรียนรู้และสืบทอด*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2557, จาก http://bankiangkuru.ac.th/news-detail_1060_8410
- สวัสดิ์ สมครพงษ์. (2559). *โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2557, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/74669>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7. (2556). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2556 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)*. นครราชสีมา: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *รายงานการวิจัย แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2557). วิสาหกิจชุมชนน่ารู้. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2557, จาก <http://www.sceb.doae.go.th/Ssceb2.htm#>
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อรอนงค์ ประองพิมาย. (2559, 12 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่โรงเรียน บ้านประสูช ตำบลประสูช อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อาทิตย์ เกษจันทร์. (2555). ผลการจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง การเขียนภาพ ะหมวดที่เน้นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยปราชญ์ชาวบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อติคุณ แก้วพูน. 2559: (2559, 13 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย อุดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา ที่โรงเรียน บ้านประสูช ตำบลประสูช อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2557). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชน บ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2557, จาก <http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/n4-2/14.pdf>
- อังกุล สมคะเนย์. (2543). เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร. อุบลราชธานี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี.
- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2557). การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน (1) สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2557, จาก https://panchalee.wordpress.com/2010/12/21/nfe_ac1/
- Krapb, Eric. (2002, February). "Unconventional Wisdom About Local Competition," *Dissertation Abstracts International*. 32(2): 24-28.
- Relic, Peter D . (2001, Winter). The New Windom in Sexuality Education. *Independent School*. 60(2): 7-8.
- Wither, Sarash E. (2000, October). *Local Curriculum Development and Place – based Education*. DAO. Retrieved Jan 21 2005,from <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ
2. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในโรงเรียน
3. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชน
4. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก
5. รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
6. รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิศร เนาวนนท์	คณะศิลปบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐกรณ์ คิดการ	ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. นางสุปราณี ศรีไธค้ำ	ข้าราชการบำนาญ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4
4. นายสุวิทย์ เพ็ญนอก	ข้าราชการบำนาญ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา
5. นายคณกร ทองสุขนอก	เกษตรอำเภอชุมพวง สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง

2. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในโรงเรียน

1. นายเพชร กล้าหาญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านประสุข วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7
2. นางชุมพร ตะคอนรัมย์	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสุข
3. นายอภิเดช ฝั่งไธสง	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสุข
4. นางสาวเสาวลักษณ์ อ้อพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
5. นางสาวจรรยาพร เป้าสมศรี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
6. นางสาวนริศรา ลัดดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
7. นายอนุรักษ์ หยั่งหมั่น	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
8. นายวุฒิชัย พยุงศิลป์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
9. นายสุเมธ สบายเรือย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
10. นายศรัณย์ หมอดง	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
11. นายกิตติธัช ประเสริฐถาวร	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
12. นายวิโรจน์ ดั่งดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
13. นายเกียรติศักดิ์ ฝั่งเสือ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
14. นายปรัชญา โม่เม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
15. นายเชิดชาย รงค์พิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
16. นายณัฐพล รัตนา	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
17. นางสาวรัตติญา พลดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
18. นางสาวนัยนา เดชบรรดิษฐ์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
19. นางสาววิลาวรรณ นาระหัด	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
20. นางสาววลินดา วงษ์มณี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
21. นางสาวสุพรรณษา บุญมา	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
22. นายธนโชติ อู่พิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
23. นายครองพล เก่าพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

24. นายสิทธิโชค คำดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
25. นายอภิสิทธิ์ เจริญลาภตระกูล	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
26. นายกิตติชัย อ้อพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
27. นายเสกสรร เผ่าหอม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
28. นายอำนาจ ร่มไทร	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
29. นายวัฒนา ไค้งอาพาด	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
30. นายธัญญา หยั่งบุญ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
31. นายจักรินทร์ ศรีชัย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
32. นายวิทวัส ผลพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
33. นายภาณุวัฒน์ จิพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
34. นางสาวสโรชา สุขโย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
35. นางสาวดวงเนตร ซาติพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
36. นางสาวนิภาพร ขอรรกลาง	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
37. นางสาวสุดารัตน์ อุตสาหการ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
38. นางสาวนันทิกานต์ จรรย์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
39. นางสาวอรอนงค์ ปรงพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
40. นายอดิคุณ แก้วพูน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชน

1. นายภิรมย์ รอดย้อย	เกษตรอำเภอโนนแดง สำนักงานเกษตรอำเภอโนนแดง
2. นายวิฑูรย์ ปัญญามณีศรี	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอโนนแดง
3. นางสาวบุญยพรรณ จันทร์เสมารัตน์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอโนนแดง
4. นายคณกร ทองสุขนอก	เกษตรอำเภอชุมพวง สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง
5. นางสาวอรทัย สัมชชัย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง

4. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก

1. นางมะลิ บุญเอก	ประชาชนชาวบ้านการแปรรูปเสื่อกก ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา
2. นางเนียม สรสิทธิ์	เภรณุกกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่
3. นางผล เปี้ยหมื่นไวย	สมาชิกกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่
4. นางละเอียด กล่อมจอหอ	สมาชิกกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่
5. นายสมนึก บุญเอก	ผู้ใหญ่บ้านลำพะเนียงใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

5. รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน

ครูผู้สอน

1. นางชุมพร ตะคอนรัมย์	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสูข

ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. นางสาวเสาวลักษณ์ อ้อพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. นางสาวจรรยาพร เป้าสมศรี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. นางสาววิศรา ลัดดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
4. นายอนุรักษ์ หยั่งหมั่น	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
5. นายวุฒิชัย พยุงศิลป์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
6. นายสุเมธ สบายเรื่อย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
7. นายศรัณย์ หมอดง	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
8. นายกิตติธัช ประเสริฐถาวร	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
9. นายวิโรจน์ ดั่งดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
10. นายเกียรติศักดิ์ ฟิ่งเสื่อ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
11. นายปรัชญา โมเม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
12. นายเชิดชาย รงค์พิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
13. นายณัฐพล รัตนนา	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
14. นางสาวรัตติญา พลดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
15. นางสาวนัยนา เดชบรรดิษฐ์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
16. นางสาววิลาวรรณ นาระหัด	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
17. นางสาววลินดา วงษ์มณี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
18. นางสาวสุพรรณษา บุญมา	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
19. นายธนโชติ อู่พิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
20. นายครองพล เก่าพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
21. นายสิทธิโชค คำดี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
22. นายอภิสิทธิ์ เจริญลาภตระกูล	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
23. นายกิตติชัย อ้อพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

24. นายเสกสรร เป่าหอม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
25. นายอำนาจ ร่มไทร	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
26. นายวัฒนา ไค้งอาพาด	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
27. นายธัญญา หยั่งบุญ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
28. นายจักรินทร์ ศรีชัย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
29. นายวิทวัส ผลพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
30. นายภาณุวัฒน์ จิพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
31. นางสาวสโรชา สุขโย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
32. นางสาวดวงเนตร ชาติพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
33. นางสาวนิภาพร ขอวรกลาง	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
34. นางสาวสุดารัตน์ อุตส่าห์การ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
35. นางสาวนันทิกานต์ จรรย์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
36. นางสาวอรอนงค์ ปรงพิมาย	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
37. นายอดิคุณ แก้วพูน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

6. รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. นายภิรมย์ รอดย้อย	เกษตรอำเภอโนนแดง สำนักงานเกษตรอำเภอโนนแดง
2. นายเพชร กล้าหาญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านประสุข วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7
3. ดร.ไพฑูรย์ การเพียร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตลาดไพร วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7
4. นางปณิตตรา สายน้ำ	ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7
5. นางเมธิตา การเพียร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7
6. นางชুমพร ตะคอนรัมย์	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสุข
7. นายอภิเดช ฝั่งไธสง	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสุข
8. นางสมพิศ ตุ่มนอก	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านประสุข
9. นางสาวอรทัย สมัชชัย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง
10. นางมะลิ บุญเอก	ปราชญ์ชาวบ้านการแปรรูปเสื่อกก ประธานกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

11. นายสมนึก บุญเอก

ผู้ใหญ่บ้านลำพะเนียงใหม่ หมู่ที่ 7
ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง
จังหวัดนครราชสีมา

12. นางเนียม สรสิทธิ์

สมาชิกกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่
ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง
จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ข

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกการศึกษาข้อมูลการจัดการวิสาหกิจชุมชน
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน
4. แบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
5. แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 6
6. แบบการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม
7. แบบประเมินชิ้นงาน
8. แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มการแปรรูปเสื่อกก
9. แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
10. แบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชนโรงเรียน

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง

2. ระดับการศึกษา/ชั้นเรียน.....

3. ประเภทผู้บริหาร/ครู/ผู้เรียน.....

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ท่านคิดว่าโรงเรียนมีปัญหาใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
 .....
 .....

2. ท่านคิดว่าโรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วหรือไม่ และตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

.....
 .....
 .....

ตอนที่ 3 สภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่านมีความต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทไหน เพราะสาเหตุใด

.....
 .....
 .....

2. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร และช่วงเวลาใดถึงเหมาะสม

.....
 .....
 .....

3. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความต้องการของผู้เรียน จะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ และจะส่งผลกระทบต่อในทางบวก หรือทางลบแก่โรงเรียนมากกว่ากัน เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการจะช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ ให้ผู้เรียนหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนได้หรือไม่ และก่อให้เกิดผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนอย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การศึกษาข้อมูลการจัดการวิสาหกิจชุมชน

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. ตำแหน่ง.....
3. ประสบการณ์ในการทำงานด้านวิสาหกิจชุมชน..... * .....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชน

2.1 ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน

- 1) วิสาหกิจชุมชน คืออะไร

.....

.....

.....

- 2) วิสาหกิจชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 หลักการจัดการวิสาหกิจชุมชน

- 1) หลักการจัดการวิสาหกิจชุมชน คืออะไร ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน

.....

.....

.....

- 2) วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสิ่งใดเป็นสำคัญ พร้อมยกตัวอย่าง

.....

.....

.....

2.3 วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายอำเภอ

1) วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายอำเภอ คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร และดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

2) โปรดระบุจำนวนวิสาหกิจชุมชนในอำเภอของท่าน ? ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชน
อะไรบ้าง? พร้อมยกตัวอย่าง

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 การจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

1) กระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยอะไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร และแต่ละขั้นตอน
ใครมีหน้าที่อย่างไร

.....

.....

.....

2) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเกิดจากสาเหตุใด และมี
วิธีแก้ไขปัญหอย่างไร

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่าหลักการจัดการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนโรงเรียนได้
หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนควรมีกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

5) ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จ ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพ.....
5. ประสบการณ์ในการทำงานด้านเลือก.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลการแปรรูปเลือกโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 2.1 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาแปรรูปเลือกได้ มีอะไรบ้าง และได้แรงบันดาลใจมาจากสิ่งใด และผลิตภัณฑ์ใดเป็นที่ภาคภูมิใจ และได้รับรางวัลอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

- 2.2 อธิบายกระบวนการในการแปรรูปเลือกในแต่ละผลิตภัณฑ์

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า เนื้อหาโครงการมีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการหรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1. ส่วนประกอบโครงร่างของโครงการ				
2. วิธีการดำเนินงานโครงการ				
3. ส่วนประกอบของกำหนดการสอนโครงการ				
4. ส่วนประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้				
5. การประเมินผลโครงการ				
6. ส่วนประกอบภาระงานการเรียนรู้ที่ 1 - 6				
7. เนื้อหากับจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
8. วัตถุประสงค์ของโครงร่างโครงการและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้				
9. โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของร่างโครงการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้				
10. การประเมินผลของโครงการ การวัด และประเมินผลของแผนการเรียนรู้ในแต่ละแผน				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินคุณภาพโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นให้ตรงกับข้อคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ส่วนประกอบโครงร่างของโครงการ					
2. วิธีการดำเนินงานโครงการ					
3. ส่วนประกอบของกำหนดการสอนโครงการ					
4. ส่วนประกอบของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้					
5. การประเมินผลโครงการ					
6. ส่วนประกอบภาระงานการเรียนรู้ที่ 1 - 6					
7. เนื้อหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
8. วัตถุประสงค์ของโครงร่างโครงการและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้					
9. โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของร่างโครงการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้					
10. การประเมินผลของโครงการ การวัด และประเมินผลของแผนการเรียนรู้ในแต่ละแผน					

ลงชื่อ.....*ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น			
7. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก			
8. สื่อบุคคลมีความสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์			
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย			
10. วิธีการประเมินผลจากประสบการณ์			
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 1
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสือกก สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา น่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและ วัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
7. กิจกรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการแปรรูปเสือกก					
8. สื่อบุคคลมีความสอดคล้องกับกิจกรรมและ วัตถุประสงค์					
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย					
10. วิธีการประเมินผลจากประสบการณ์					
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จัมพ์ฟัน**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาที่น่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการนำตนเอง			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติตาม วิถีทัศน์			
7. สื่อวิถีทัศน์มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์			
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย			
9. วิธีการประเมินผลจากการนำตนเอง			
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 2
เรื่อง การแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จัมพัน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหา น่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการนำตนเอง					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและ วัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติตาม วิธี ทัศน์					
7. สื่อวิธีทัศน์มีความสอดคล้องกับกิจกรรม และวัตถุประสงค์					
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย					
9. วิธีการประเมินผลจากการนำตนเอง					
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์					

ลงชื่อ.....*.....ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การแปรรูปเปลือกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกระบวนการกลุ่ม			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม			
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปเปลือก			
8. สื่อมีความหลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรม			
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย			
10. วิธีประเมินผลจากกระบวนการกลุ่ม			
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 3
เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากกระบวนการกลุ่ม					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม					
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปเสื่อกก					
8. สื่อมีความหลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรม					
9. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย					
10. วิธีประเมินผลจากกระบวนการกลุ่ม					
11. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					

ลงชื่อ.....*.....ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การแปรรูปสื่ออกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการแสดง			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปสื่ออก			
7. กิจกรรมส่งเสริมการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูป			
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย			
9. วิธีประเมินผลจากการแสดง			
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 4
เรื่อง การแปรรูปเปลือกเป็นกล่องกระดาษทิชชู์ทรงกลม สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการแสดง					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการแปรรูปเปลือก					
7. กิจกรรมส่งเสริมการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูป					
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้เข้าใจง่าย					
9. วิธีประเมินผลจากการแสดง					
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

**แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการสนทนา			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน			
7. กิจกรรมส่งเสริมแนวทางกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน			
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้			
9. วิธีประเมินผลจากการสนทนา			
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 5
เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากการสนทนา					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน					
7. กิจกรรมส่งเสริมแนวทางกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน					
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้					
9. วิธีประเมินผลจากการสนทนา					
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือก

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าหน่วยการเรียนรู้ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ			
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์			
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง			
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากสถานการณ์			
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์			
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจัดการวิสาหกิจชุมชน			
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม			
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้			
9. วิธีประเมินผลจากสถานการณ์			
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

แบบประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่ 6
เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสือกก สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ชื่อเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระน่าสนใจ					
2. สาระสำคัญกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
3. ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมง					
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากสถานการณ์					
5. กิจกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์					
6. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการจัดการวิสาหกิจชุมชน					
7. กิจกรรมส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่ม					
8. เอกสารประกอบการเรียนรู้					
9. วิธีประเมินผลจากสถานการณ์					
10. เกณฑ์การวัดประเมินมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดประสงค์					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบบันทึกการสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่	พฤติกรรม/ระดับคะแนน															รวม	
	ความสนใจ ในการทำ กิจกรรม			การมีส่วนร่วม ในการ แสดงความคิดเห็น			มีความรู้ ความเข้าใจ ตอบคำถาม ได้			ทำงาน ตามที่ได้รับ มอบหมาย			การยอมรับ ฟังความ คิดเห็นผู้อื่น				
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 15 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ ดี คะแนน 13 - 15 หมายถึง ดีมาก
 ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ ปานกลาง คะแนน 9 - 12 หมายถึง ปานกลาง
 ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ ปรับปรุง คะแนน 5 - 8 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60 (9 คะแนน)

สรุปผลการประเมิน.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินชิ้นงาน
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่.....

ข้อที่	หัวข้อประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน					รวม (20)
		5	4	3	2	1	
1	ความสวยงาม						
2	ความถูกต้อง						
3	ความประณีต						
4	ส่งตามกำหนดเวลา						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดี

ระดับ 3 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ พอใช้

ระดับ 1 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

คะแนน 18 - 20 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 15 - 17 หมายถึง ดี

คะแนน 10 - 14 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 5 - 9 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60 (12 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มการแปรรูปเสื่อกก
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....
 กลุ่มที่.....

คำชี้แจง ให้ผู้สอนประเมินจากการสังเกตทักษะกระบวนการกลุ่มในระหว่างเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยให้ระดับคะแนนลงในตารางที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

เกณฑ์การให้คะแนน 3 = ดี   2 = ปานกลาง   1 = ต้องปรับปรุง

ข้อที่	พฤติกรรมที่สังเกต	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน			
2	มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่			
3	มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา			
4	มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน			
5	มีการให้ความช่วยเหลือกัน			
6	ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
7	แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม			
8	การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ			
9	มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี			
10	ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด			
รวมคะแนน				

สรุปผลการประเมิน.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ : 1. ช่วงคะแนน 25-30 ระดับคุณภาพดีมาก

2. ช่วงคะแนน 20-24 ระดับคุณภาพดี

3. ช่วงคะแนน 15-19 ระดับคุณภาพปานกลาง

4. ช่วงคะแนน 1-14 ระดับคุณภาพปรับปรุง

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรูปแบบถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยวิธีการสนทนากลุ่ม

ประเด็นข้อคำถามการสัมภาษณ์

1. ความเห็นของท่านต่อรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
2. ความเห็นของท่านต่อองค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ทั้ง 6 องค์ประกอบ การนำองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบไปใช้เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และข้อเสนอแนะ- โดยมีรายละเอียด ดังนี้
  - 2.1 องค์ประกอบที่ 1 ประสบการณ์
  - 2.2 องค์ประกอบที่ 2 การนำตนเอง
  - 2.3 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการกลุ่ม
  - 2.4 องค์ประกอบที่ 4 การแสดง
  - 2.5 องค์ประกอบที่ 5 การสนทนา
  - 2.6 องค์ประกอบที่ 6 สถานการณ์
3. ความเห็น และความเหมาะสมต่อการนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียน และข้อเสนอแนะ
4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
1. รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร		
2. องค์ประกอบของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ทั้ง 6 องค์ประกอบ การนำองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบไปใช้เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร มีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ประสบการณ์ องค์ประกอบที่ 2 การนำตนเอง องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการกลุ่ม องค์ประกอบที่ 4 การแสดง องค์ประกอบที่ 5 การสนทนา องค์ประกอบที่ 6 สถานการณ์		
3. ความเห็น และความเหมาะสมต่อการนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียน และข้อเสนอแนะ		
4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน		

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
แบบประเมินความพึงพอใจโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า แบบประเมินความพึงพอใจโครงการของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการหรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ระดับความคิดเห็น” ดังนี้

รายการพิจารณา ระดับความคิดเห็น   เหมาะสม

ระดับความคิดเห็น	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม
	+1	0	-1
1. โครงการและหน่วยการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน			
1.2 ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์			
1.3 แผนการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ			
1.4 สื่อวีดิทัศน์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสือกจากปราชญ์ชาวบ้านได้			
1.5 สื่อวีดิทัศน์มีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง			
1.6 วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้			
2. การจัดการเรียนรู้			
2.1 วิทยากรอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ			
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือคอยชี้แจงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ			
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ			
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเสือก			
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน			

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น		
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1
3. การนำความรู้ไปใช้			
3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปเลือกไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิชาธุรกิจชุมชนได้			
3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิชาธุรกิจชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิชาธุรกิจชุมชนโรงเรียนได้			
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้			
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิชาธุรกิจชุมชนโรงเรียนได้			
4. อื่น ๆ			
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม			
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม			
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือค่อยๆแข็งแรงเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ					
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ					
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเสื่อกก					
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน					
3. การนำความรู้ไปใช้					
3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปเสื่อกกไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิสาหกิจชุมชนได้					
3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิสาหกิจชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้					
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้					
4. อื่น ๆ					
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม					
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อหน่วยการเรียนรู้ทุกหน่วยเหมาะสม					
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม					

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โรงเรียนบ้านประสุข อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวอดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โรงเรียนบ้านประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อโครงการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 13.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

13.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากร ภายในสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียนที่ 3 ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ และกลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

เป้าประสงค์ที่ 1 นักเรียนมีความสามารถแสดงออกทางด้านต่าง ๆ แบบบูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

หลักการและเหตุผล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้ทักษะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากจะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้แล้ว ยังจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ภูมิปัญญา ศิลปะ และการดำรงชีวิต ตลอดจนการให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้น การดำเนินงานส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาจึงควรปรับแนวทางและมาตรการที่จะนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่กับประเทศไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งกระตุ้นให้เยาวชนในสังคมได้ตระหนัก และรู้สึกหวงแหนสิ่งที่มีคุณค่าของท้องถิ่น ควบคู่กับผู้บริหาร ครูผู้สอน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกการเรียนรู้อบรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านอาชีพสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมกับการรวมกลุ่มกันของนักเรียน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับ การสืบสานภูมิปัญญานำพาการประกอบอาชีพ

โรงเรียนบ้านประสุข ตำบลบ้านประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีศักยภาพที่ขยายชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง การสร้างรายได้ การช่วยเหลือกันและกันให้มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย อนุรักษ์ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมถึงผู้เรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตระหนักถึงความเป็นไทย และสร้างความรู้ ความเข้าใจแนวทางวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น และสามารถสร้างรายได้อย่างเป็นระบบตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทักษะการแปรรูปเสื่อกก
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้วิสาหกิจชุมชน และทักษะการจัดการวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
4. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน ผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน โรงเรียนบ้านประสุข ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินงานโครงการ

1. วางแผนการดำเนินโครงการ
2. นำเสนอโครงการต่อผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อขอความเห็นชอบและขออนุมัติโครงการ
3. ประชาสัมพันธ์โครงการให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ที่มีความสนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชน สัมครและลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ
4. ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขออนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการรวมทั้งยินยอมดูแลรับ-ส่ง นักเรียนในช่วงวันและเวลาที่กำหนดในโครงการ
5. ดำเนินตามโครงการ เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นจำนวน 5 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วันเสาร์ที่ 12 – 25 มีนาคม พ.ศ. 2559
6. เก็บรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาดำเนินงาน

ระหว่างวันที่ 12 – 25 มีนาคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.00 – 16.00 น.

สถานที่ดำเนินงาน

ห้องอาเซียน อาคาร 4 ชั้น 1 โรงเรียนบ้านประสุข ตำบลประสุข จังหวัดนครราชสีมา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7

งบประมาณ

เงินนอกงบประมาณ 30,000 บาท (จากการบริจาคและการระดมทุน)

การประเมินผลโครงการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ
ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการถ่ายทอด ภูมิปัญญา เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอยู่ใน ระดับมาก	การสอบถาม	แบบสอบถาม ความพึงพอใจ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถแปรรูปเสื่อกกได้
2. ผู้เรียนมีความรู้วิสาหกิจชุมชน และสามารถจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้
3. ผู้เรียนนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
4. โรงเรียนมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อุภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้

อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 กำหนดการโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
โดยเปิดสอนเสริมวันเสาร์ – อาทิตย์ (นอกเวลาราชการ)

ครั้งที่	วันที่เรียน	เรื่องที่สอน	เวลาเรียน	จำนวน ชั่วโมง
1	12 มีนาคม 2559	1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ การแปรรูปเสื่อกก	09.00 - 12.00 น.	3
		การแปรรูปเสื่อกก 2. การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอก ไม้จิ้มฟันและฝักปฏิบัติ	13.00 - 16.00 น.	3
2	13 มีนาคม 2559	3. การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอก ไม้จิ้มฟัน และฝักปฏิบัติ (ต่อเนื่อง)	09.00 - 12.00 น.	3
		4. การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่อง กระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม	13.00 - 16.00 น.	3
3	19 มีนาคม 2559	4. การแปรรูปเสื่อกกกล่องกระดาษ ทิชชูทรงเหลี่ยม และฝักปฏิบัติ (ต่อเนื่อง)	09.00 - 12.00 น.	3
		5. การแปรรูปเสื่อกกกล่องกระดาษ ทิชชูทรงกลม	13.00 - 16.00 น.	3
4	20 มีนาคม 2559	5. การแปรรูปเสื่อกกกล่องกระดาษ ทิชชูทรงกลม (ต่อเนื่อง)	09.00 - 12.00 น.	3
		6. การจัดการวิสาหกิจชุมชน	13.00 - 16.00 น.	3
5	25 มีนาคม 2559	7. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การ แปรรูปเสื่อกก	09.00 - 16.00 น.	6
รวม				30

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างการจัดการเรียนรู้

เรื่องที่	หน่วยการเรียนรู้	ชั่วโมงที่	จำนวน ชั่วโมง	ลักษณะงานที่ ปฏิบัติ
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก	1-3	3	กลุ่ม
2	การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิมฟันและฝีกปฏิบัติ	4-9	6	กลุ่ม
3	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม และฝีกปฏิบัติ	10-16	6	กลุ่ม
4	การแปรรูปเสื่อกกกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม และฝีกปฏิบัติ	17-23	6	กลุ่ม
5	การจัดการวิสาหกิจชุมชน	24-26	3	กลุ่ม
6	การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก	27-30	6	กลุ่ม
รวม			30	

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก

ศิลปะการแสดง : เพลงโคราช

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) นครราชสีมา

ผ้าไหมปักธงชัย

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเลือกก เวลา 3 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาของไทยในท้องถิ่นนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในการใช้ชีวิตร่วมกัน เน้นให้ผู้เรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้

2. วัตถุประสงค์

1. สรุปสาระสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
2. วิเคราะห์และอภิปรายการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเลือกกได้

3. เนื้อหาสาระ

1. ความหมายและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. สภาพทั่วไปและความเป็นมาของปราชญ์ชาวบ้าน
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เลือกกจากการแปรรูปกลุ่มทอเลือกกบ้านลำพะเนียงใหม่

4. กิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ครูผู้สอนชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญา ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ โดยการบอกเล่าประสบการณ์ เน้นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์การแปรรูปเลือกกมาแสดง พร้อมอธิบายการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการแปรรูปเลือกก ยกตัวอย่างการแปรรูปเลือกก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม การตอบข้อซักถาม และทบทวนบทเรียนที่ได้ฟังมาเพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน
4. ผู้เรียนและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันพูดคุย สรุปประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเลือกก แล้วนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม

5. สื่อการเรียนรู้

1. ประชาชนชาวบ้าน
2. เอกสารประกอบการเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
1. สรุปสาระสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	การสังเกตและพฤติกรรม	แบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม	ระดับคุณภาพดีมาก
2. วิเคราะห์และอธิบายการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเปลือกก			

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ จากเว็บไซต์ต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเลือกก เวลา 3 ชั่วโมง

1. ความหมายและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหรือช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเอง ตลอดจนมีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันสำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมตามยุคสมัยอย่างยั่งยืน

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550: 6) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า “ภูมิ” แปลว่า แผ่นดิน “ภูมิปัญญา” หมายถึง ผลึกขององค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งมนุษย์สังคมหนึ่ง ๆ คิดค้นเกิดจากการ บรรณาการระหว่าง ความคิด และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งรอบตัว ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และศักยภาพในการแปรระบบการคิดให้เป็นผลผลิตที่จับต้องได้ ภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยผ่านกระบวนการสั่งสม สืบทอด ปรับปรุง และประยุกต์ใช้ต่อเนื่องกัน

นุชลี คล้ายวันเพ็ญ (2553: 27) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการสั่งสมจากประสบการณ์ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเอง และมีกระบวนการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับการศึกษาและอบรมในสถาบันทุกสถาบันภายในท้องถิ่น ได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา โดยนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ไขปัญหาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะสำคัญของประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระบบการศึกษาแบบยั่งยืน

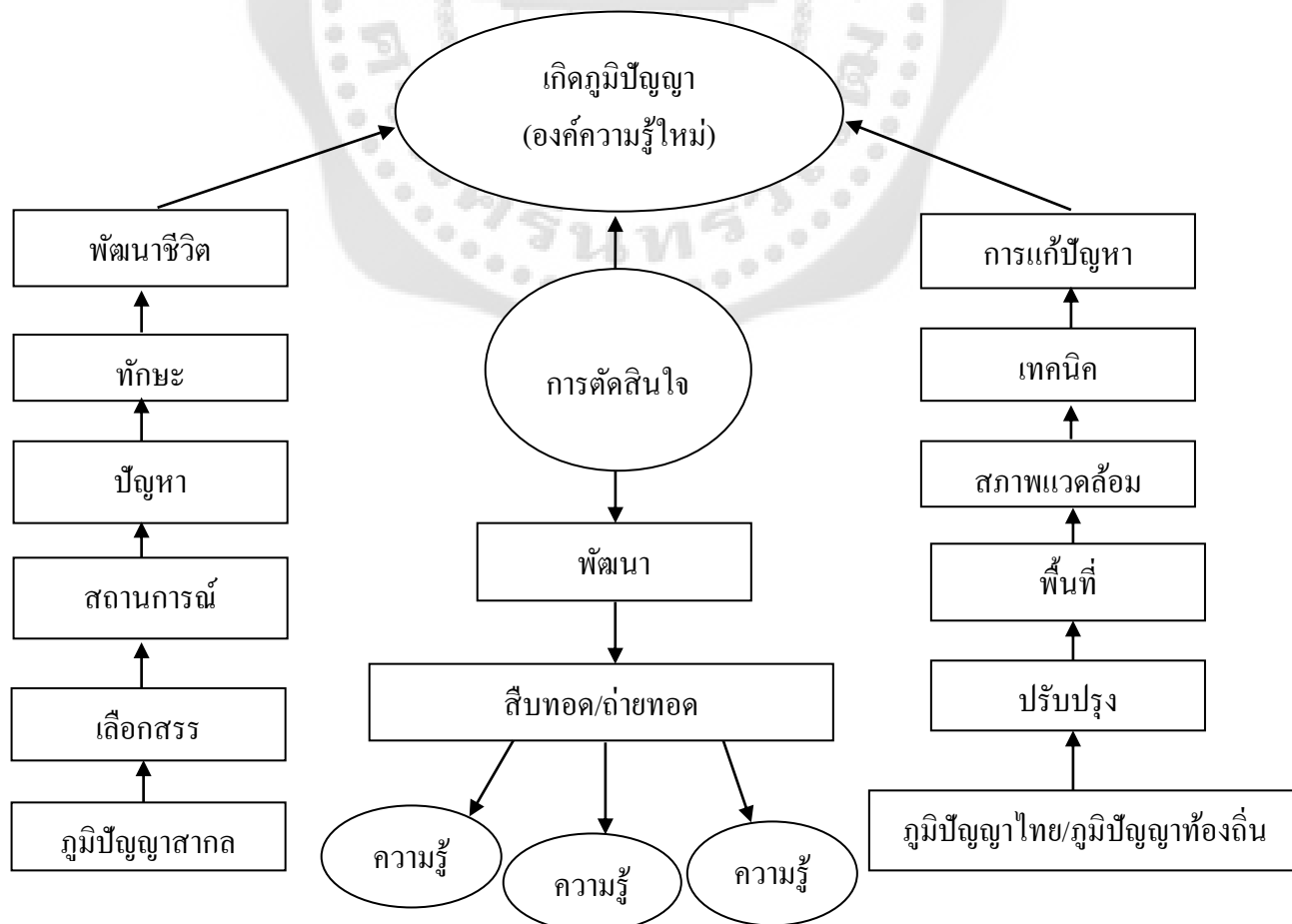
วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู (2555: 20) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุง และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

1.2 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสืบทอดการสั่งสมประสบการณ์ของวิถีชีวิตชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความหลากหลายตามสภาพท้องถิ่น แต่ลักษณะทางภูมิปัญญาแต่ไม่แตกต่างกันมาก เนื่องจากมีอาชีพเกษตรกรรมและนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ จึงส่งผลให้ลักษณะทางภูมิปัญญาไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 16 - 17) โดยได้สรุปลักษณะสำคัญ กระบวนการเกิด และปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

- 1) ความรู้เดิมและประสบการณ์ความรู้ใหม่
- 2) การสั่งสมสืบทอด
- 3) ประสบการณ์
- 4) รากฐานทางพุทธศาสนาและความเชื่อ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กระบวนการเกิดและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 16)

นิคม ชมภูหอง (2548: 8) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้าน และสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย
4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

จิรวุฒน์ นาคพนม (2549: 51) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ คนกับคนอื่น ๆ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ถูกส่งสมมา และสอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการถ่ายทอดที่สลับซับซ้อน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาลักษณะที่เป็นพลวัต

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีลักษณะที่สำคัญ จะมีความแตกต่างกันไปในหลายรูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีลักษณะเด่นเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ความรู้ หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เป็นวิถีความสัมพันธ์อย่างครบวงจร มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

1.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ให้สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขอย่างยั่งยืน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 25-26) ได้กำหนดสาขาของ ภูมิปัญญาไทยไว้จำนวน 10 สาขา ดังต่อไปนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การแก้ปัญหาการเกษตร การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาด้านการผลิต ด้านการตลาด และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการนำมาแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชน สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มหัตถกรรม กลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน เน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการ ในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม วรรณกรรม ปฏึกากรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางการศึกษา องค์กรทางศาสนา ตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน การจัดการศาสนสถาน การจัดการระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญา สาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดจนด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่าการประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีช้าว การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา เป็นต้น

อังกูล สมคะเนย์ (2543: 35-52) ได้จัดกลุ่มประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่ 1 คติความคิด ความเชื่อ ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่ปฏิบัติและยึดถือ สืบทอดกันมา เพื่อกำหนดดำเนินชีวิตสงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น

1. ความเชื่อแบบพุทธ ได้แก่ พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีเข้าวัดจำศีล พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา การอบรมจริยธรรมและศีลธรรม

2. ความเชื่อพิธีแบบพราหมณ์ ได้แก่ พิธีสู่ขวัญแบบต่าง ๆ

3. ความเชื่อแบบผี ได้แก่ พระภูมิเจ้าที่ พิธีเลี้ยงดอนปู่ตา พระภูมินา พิธีบูชาแม่ศักดิ์หลักเมือง และการบวงสรวงต่าง ๆ

4. ความเชื่อแบบบุคคล ได้แก่ การเคารพบรรพบุรุษ พระสงค์ ผู้อาวุโส และผู้นำทางศาสนา
กลุ่มที่ 2 ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่

1. ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ หมอลำกลอน หมอลำกลอนประยุกต์ หมอลำหมู่ หมอลำเซิ้งต่าง ๆ

2. ศิลปะดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การตีตม พิณ เป่าแคน วงกลองยาว

3. งานแกะสลัก งานหล่อ ได้แก่ แกะสลักบานประตู หน้าต่างโบสถ์ และแกะสลักต้นเทียน การหล่อโบระกา คันทวย ซ่อฟ้า บัวหัวเสาของศาลาและโบสถ์

4. ศิลปะ ดนตรีไทย ได้แก่ ขลุ่ย พิณ ระนาด ซอ ซ้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบ

5. ประเพณีสิบสองเดือน “ฮีตสิบสอง” ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี่ บุญคุณลาน บุญพระเวส บุญสงฆ์ บุญเข้าพรรษา บุญบั้งไฟ บุญเบิกฟ้า บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญผ้าป่า และบุญกองบวช

กลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ 2 คือ งานศิลปกรรมพื้นบ้าน เนื่องจากบุคคลในท้องถิ่น ได้นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่

1. การทอผ้าไหม ได้แก่ ทอผ้าไหมมัดหมี่ ทอผ้าไหมพื้น

2. การทอผ้าด้วยกี่กระตุก ได้แก่ ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าฝ้ายผ้าขาวม้า ทอผ้าลายน้ำไหล

3. ทอผ้าด้วยกี่พื้นเมือง ได้แก่ ทอผ้าขิดทำหมอน ทอผ้าขิดติดเสื่อ ทอผ้าหมี่ลายขิด

4. ทำหมอนขิด ได้แก่ หมอนขิดสามเหลี่ยมทำเบาะนั่ง

5. การจักสานไม้ไผ่ ได้แก่ สานตะกร้า สานหวด สานมวย สานขันโตก สานกระติบข้าว
สานกระบุง สานกระดิ่ง สานข้อง สานไซ สานส้ม

6. การทำไม้กวาด ได้แก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว

7. การทอเสื่อ ได้แก่ ทอเสื่อกก ทอเสื่อฝื่อ ทอเสื่อไหล ทอเสื่อเตย

8. การสาน ได้แก่ หมวกกก หมวกใบตาล หมวกฝักตบชวา กระเป่ากก

9. เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ หม้อดิน เต่า อิฐมอญ โถง ไห กระถาง

10. การเกษตร ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสาน การทำไร่ ทำนา ทำสวน สัตว์เลี้ยง

กลุ่มที่ 4 แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยี ได้แก่

1. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2. การทำกล้วยตากอบน้ำผึ้ง

3. การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพารา

สามารถ จันทรสุรีย์ (2545: 7-9) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะด้าน
การเกษตรกับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษา
สุขภาพของคนในชุมชน

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการ
จัดการด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและ การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากร

5. สาขากองทุนและธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม
การบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิต
ของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น
จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ คีตศิลป์

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งองค์กร
ชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้าน
ภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา และวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำ

สอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมกับการประพฤติปฏิบัติ

2. สภาพทั่วไปและความเป็นมาของปราชญ์ชาวบ้าน

บ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ปัจจุบันบ้านลำพะเนียงใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 3,876 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยจำนวน 100 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 2,454 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 1,222 ไร่ มีครัวเรือน 151 ครัวเรือน และประชากร 564 คน ซึ่งมีลักษณะของดินเป็นดินปนทราย พื้นที่ลาดเอียงและเป็นดินเค็ม โดยมีแหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ บึงแทน สระน้ำที่ขุดลอกในบึงแทน ลำห้วย ลำพะเนียง สระน้ำหนองหัวลิง สำหรับที่ตั้งของหมู่บ้านลำพะเนียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนแดงไปทางทิศตะวันออก ระยะทาง 6 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหินตั้ง ตำบลวังหิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านลำพะเนียง หมู่ที่ 3 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองบัวน้อย หมู่ที่ 12 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านเก่า หมู่ที่ 11 ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

2. ลักษณะครอบครัวและสังคม

บ้านลำพะเนียงใหม่ มีลักษณะครอบครัวและสังคมแบบชนบททั่วไป โดยลักษณะครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่แยกมาจากครอบครัวขยาย ประกอบด้วยสมาชิก ได้แก่ พ่อแม่ และลูก จำนวน 3 – 4 คน ส่วนครอบครัวขยาย ประกอบด้วยสมาชิก คือ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูก ครอบครัวขยายที่พบเป็นผลสืบเนื่องมาจากลูกคนใดคนหนึ่งมีหนึ่งคนที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามแก่ชรา บางครอบครัวมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ด้วย การตั้งบ้านเรือนมักจะถูกอยู่เป็นกลุ่มในเครือญาติเดียวกัน มีการช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจและพิธีกรรม ชาวบ้านมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นทั้งจากเครือญาติและสังคมที่เกี่ยวข้องกัน แม้ว่าจะไม่ใช่ญาติพี่น้องกันก็ตามต่างรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก, 2551: 105) จะเห็นได้จากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช งานแต่งงาน หรืองานประเพณีต่าง ๆ หรือการรวมกันเป็นกลุ่มองค์กรขนาดย่อม เช่น กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มดอกไม้จันทร์ เป็นต้น การประกอบอาชีพ ชาวบ้านลำพะเนียง

ใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการทำการเกษตร คือ ทำนา รับจ้างทั่วไปและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก และมีอาชีพเสริมจากการทำกิจการกับกลุ่มอาชีพที่ตนเองเป็นสมาชิก

3. ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณี

ชาวบ้านสำพะเนียงใหม่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อในเรื่องบุญบาป นิยมการทำบุญ โดยมีการตักบาตร นำอาหารไปถวายพระทั้งในวันพระและวันธรรมดา ถ้าเป็นวันพระชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปทำบุญที่วัดเกือบทุกครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกันของสังคม จะเห็นได้จากในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมหรืองานพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ เดือนอ้าย เก็บเกี่ยวข้าว เดือนยี่ และเดือนสาม นวดข้าวและนำข้าวขึ้นยุ้ง มีการทำขวัญยุ้ง เดือนสี่ เสริมจี่นจากการทำนา ชาวบ้านจะออกไปรับจ้างทำงานทั้งใน และนอกหมู่บ้าน รวมทั้งการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ใช้เองหรือขาย เดือนห้า งานสงกรานต์ เดือนหก งานบวช งานแต่งงาน เดือนเจ็ด งานบวช และเริ่มทำนา เดือนแปด งานแต่งงาน งานบุญเข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา เดือนเก้า เดือนสุดท้ายของการทำนา เดือนสิบ ทำบุญตักบาตรสารทไทย เดือนสิบเอ็ด ทำพิธีเรียกขวัญข้าวหรือขวัญแม่โพสพ เดือนสิบสอง ประเพณีลอยกระทง และเริ่มเกี่ยวข้าวเบา ซึ่งปัจจุบันสังคมมีสภาพเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ แต่ยังคงให้ความร่วมมือกันดี ซึ่งปัจจุบันสังคมมีสภาพเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ แต่ยังคงให้ความร่วมมือกันในงานประเพณีต่าง ๆ สืบทอดกันมา

4. การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

ประวัติการก่อตั้งกลุ่มทอเสื่อกกบ้านสำพะเนียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2542 นางเนียม สานอก มีโอกาสไปร่วมงานที่ตำบลวังหิน เนื่องในงานต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นงานจังหวัดเคลื่อนที่ของตำบลวังหิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในงานมีการออกร้านของตำบล มีการนำเสื่อกกธรรมดา เสื่อกกลายไทยที่กลุ่มแม่บ้านเตยออกร้านแสดงในงาน โดยนางเนียม สานอก ได้เห็นลวดลายเสื่อและสนใจอยากนำมาทำบ้าง จึงสอบถามว่าทำอย่างไรจะได้รู้วิธีการทำลายเสื่อแบบนี้บ้าง ทางกลุ่มแม่บ้านเตยจึงให้ไปสมัครเข้ากลุ่มทอเสื่อกกบ้านเตย และได้ฝึกทอเสื่อด้วยลวดลายแบบต่าง ๆ จนชำนาญ ด้วยความสนใจในการฝึกจึงเรียนรู้ได้เร็ว และด้วยความที่เป็นคนมีความจำดี เป็นคนชอบสังเกต จึงฝึกฝนได้ไม่นานก็สามารถนำความรู้มาขยายให้กลุ่มได้ทำกัน โดยได้นำเอาแบบมาทำที่บ้านกับแม่มะลิ บุญเอก ซึ่งเป็นประธานกลุ่มทอเสื่อกกคนปัจจุบัน พอเริ่มทำก็ได้จึงนำผลิตภัณฑ์ออกไปวางจำหน่าย และมีลูกค้าสั่งซื้อเพิ่มมากขึ้น จนเป็นที่ยอมรับ คนในหมู่บ้านเห็นว่าเกิดรายได้เพิ่มขึ้นจึงเกิดความสนใจที่จะทำด้วย จึงได้มีการพูดคุยกันครั้งสองครั้ง แล้วประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่มกันขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความสามัคคี และสามารถช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มได้ ซึ่งวันที่ประชุมกันนั้นมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 36 คน และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทอเสื่อกกบ้านสำพะเนียงใหม่ ตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากนั้นมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบ

ต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า และตามความนิยมที่เปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยแม่มะลิ บุญเอก จะนำความต้องการของลูกค้า มาแสวงหาความรู้ใหม่ นำมาทดลองทำ และลองผิดลองถูกด้วยตนเอง จากองค์ความรู้เดิมมาต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดกับสมาชิกในกลุ่ม

ภาพประกอบ 2 กลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่

5. การก่อตั้งกลุ่มทอเสื่อกกบ้านลำพะเนียงใหม่

เริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2547 มีสมาชิกเริ่มต้น 36 คน โดยการระดมทุนคิดเป็นหุ้น ๆ ละ 100 บาท มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มทอเสื่อกก มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกที่มาทำงานจะได้ค่าแรงวันละ 100 บาท ส่วนสมาชิกที่ไม่ได้ทำงานจะได้เงินปันผลตามหุ้นการจัดสรรผลประโยชน์ มีดังนี้ คือ สมทบทุนเข้ากลุ่มร้อยละ 10 ของเงินปันผล สมาชิกร้อยละ 60 ทุนสำรองร้อยละ 10 ทุนสาธารณประโยชน์ร้อยละ 10 ค่าตอบแทนกรรมการร้อยละ ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกก มีสมาชิกจำนวน 37 คน สมาชิกเดิมย้ายถิ่นฐานประกอบอาชีพสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งกลุ่มทอเสื่อกกเล็กรับสมาชิกตั้งแต่ปี 2550 โดยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการกลุ่ม ในการจ่ายค่าตอบแทนให้กับสมาชิกจากปริมาณชิ้นงานที่สำเร็จและได้มาตรฐาน เช่น งานการแปรรูปชิ้นงานละ 50 บาทต่อชิ้น สมาชิกกลุ่มทำมา 10 ชิ้น จะรับค่าตอบแทน 500 บาท เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น(มะลิ บุญเอก, 2557: สัมภาษณ์)

6. การจัดสวัสดิการให้ชุมชน

กลุ่มทอเสื่อกกได้นำเงินที่ได้จากผลกำไรมาจัดสรรตามระเบียบ โดยใช้ทุนสาธารณประโยชน์ร้อยละ 10 มาจัดสวัสดิการแก่ชุมชน ได้แก่ ตำบล สมทบทุนการจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ จัดซื้อของขวัญให้ผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ สมทบทุนเยาวชนในการแข่งขันกีฬากีฬาของโรงเรียน สมทบทุนจัดทำอาหารกลางวันเลี้ยงเด็ก ปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกกได้ดำเนินการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นได้สมทบทุนโรงงาน ให้กับวัดในงานกฐินผ้าป่า และในกรณีสมาชิกหรือบุคคลใน

ครอบครัวตามทะเบียนของสมาชิกเสียชีวิตกลุ่มจะมอบเงินช่วยเหลือ 1,000 บาท และพวงหรีด 1 พวง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก

7. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเปลือกกอกของกลุ่มที่ทำปัจจุบัน ได้แก่ การทำเสื่อพับ ปลูกไม้จิ้มฟัน เบาะรองนั่งหรือการทำอาสนะ (ที่รองนั่งสำหรับพระภิกษุ-สามเณร) ที่ใส่ซองจดหมาย กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม กล่องกระดาษทิชชูทรงกลม การทำชุดรองแก้วรองชาม และที่นอนปิกนิก ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ตรามาตรฐานของจังหวัดนครราชสีมา ระดับ 4 ดาว จาก การส่งคัดสรรผลิตภัณฑ์ และรางวัลกิจกรรมดีเด่นระดับจังหวัด จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันได้มาตรฐานพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเปลือกกอก ได้แก่ แจกัน ดอกไม้ กระเป๋าต่างค์ กระเป๋าเอกสาร และที่นอนปิกนิกแบบ 2 หน้า (เบาะญี่ปุ่น) ได้รับคัดสรร เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว ประเภทของใช้ตกแต่งของที่ระลึกตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่ง ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ประจำปี 2559 จากคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (ก.อน.ตผ.)

ภาพประกอบ 3 ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเปลือกกอก

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกจากการแปรรูปกลุ่มทอเสื้อก บ้านสำพะเนียงใหม่

เสื้อกเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการผลิตมาจากบรรพบุรุษ ผู้สูงอายุที่คลุกคลีกับการทอเสื้อ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมการฝึกปฏิบัติจึงเกิดทักษะความชำนาญในการผลิตเสื้อก ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อกในอดีต ทำไว้สำหรับปูนั่ง ปูนอน หรือไว้แลกเปลี่ยน เพื่อเก็บไว้ใช้ในครอบครัวหรือบ้านเรือน และถวายเป็นงานบุญตามเทศกาลหรือตามประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน เช่น พิธีอุปสมบท พิธีเข้าพรรษา พิธีออกพรรษา พิธีทอดกฐิน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน ซึ่งคู่บ่าวสาวที่แต่งงานใหม่จะต้องมีฟูก หมอน เสื้อที่ฝ่ายหญิงจัดเตรียมสะสมไว้เป็นของขวัญขึ้นเรือน ถ้าบ้านใดไม่มีเสื้อถือว่าบ้านนี้เกียจคร้านไม่มีฝีมือ นอกจากนี้ชาวบ้านยังใช้แลกเปลี่ยนกับเครื่องอุปโภคบริโภค และสิ่งของอื่น ๆ กับหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น นำไปแลกข้าว เหลือ ฟริก เป็นต้น ซึ่งไม่ได้มุ่งหวังในการจำหน่าย ให้มีรายได้เป็นอาชีพ มีลักษณะเป็นผืนยาว ไม่มีการย้อมสี ใช้สีของต้นกกที่เกิดจากธรรมชาติ และไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม ถือว่าเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษของตนเอง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของปราชญ์ชาวบ้านเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ที่สั่งสมจากประกอบอาชีพการทอเสื้อ ผู้การคิดค้นริเริ่มพัฒนาประยุกต์ส่วนใหญ่มาจากความต้องการของลูกค้า จากการจัดงานนิทรรศการต่าง ๆ กับหน่วยงานราชการ นำข้อเสนอแนะจากลูกค้ามาทดลองสร้างสรรค์เกิดเป็นชิ้นผลงานใหม่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมามีมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จึงเป็นที่ยอมรับกับประชาชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงการได้รับเชิญเป็นวิทยากร และเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม

1. รางวัลจากการแปรรูปเสื้อกกลุ่มอาชีพทอเสื้อบ้านสำพะเนียงใหม่

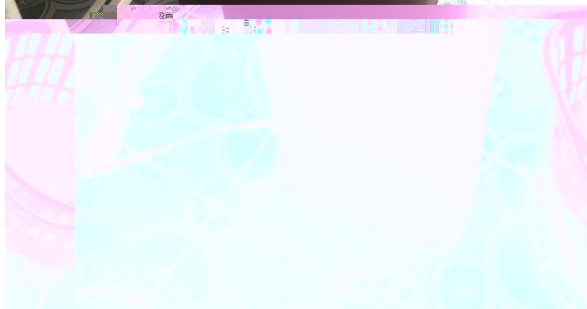
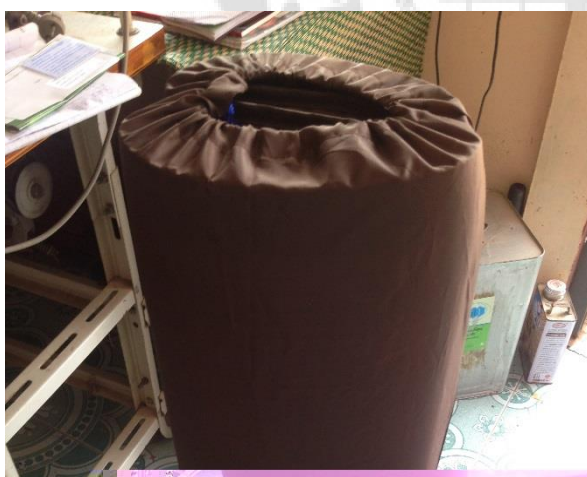

ภาพประกอบ 4 ประกาศนียบัตรได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ ระดับสี่ดาว พ.ศ. 2556

2. ผลิตภัณฑ์แปรรูปเปลือกของกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านลำพะเนียงใหม่

ภาพประกอบ 5 ประกาศนียบัตรได้รับคัดเลือกรางวัลต่าง ๆ

ภาพประกอบ 6 เสื่อบุฟองน้ำ (ที่นอนปิกนิก)

ภาพประกอบ 7 เบาะรองนั่ง หรืออาสนะ (ที่รองนั่งสำหรับพระภิกษุ-สามเณร)

ภาพประกอบ 8 ชูद्रองแก้วรองขาม

ภาพประกอบ 9 ที่ใส่ของจดหมายหรือใส่เอกสารเอนกประสงค์

ภาพประกอบ 10 กล่องใส่กระดาษทิชชูทรงกลม

ภาพประกอบ 11 กล่องใส่กระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

ภาพประกอบ 12 ปลูกไม้จิ้มฟัน

ภาพประกอบ 13 เสื้อผ้า

ภาพประกอบ 14 กระเป๋าต่างค์

ภาพประกอบ 15 ที่นอนพับบุฟองน้ำแบบ 2 ด้าน ปี พ.ศ. 2559

ดังนั้น นางมะลิ บุญเอก ประธานกลุ่มทอเสื่อกก ถือเป็นปราชญ์ชาวบ้านของบ้านลำพะเนียงใหม่ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ยอมรับนับถือเป็นที่ประจักษ์ และผลิตภัณฑ์ได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับสี่ดาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองประธานเครือข่าย OTOP จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้คิดริเริ่มประดิษฐ์ประยุกต์เสื่อกก ได้พัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เสื่อกกมีความโดดเด่นในลวดลาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใช้งานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ประกอบกับมีเจตนารมณ์ที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการผลิตเสื่อกกและแปรรูปเสื่อของชุมชน ไม่ให้หายไปจากท้องถิ่น ต้องการให้เยาวชนได้สืบต่อภูมิปัญญา เป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ ตลอดจนเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแก่เยาวชนและคนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

- จิรวัดณ์ นาคพนม. (2549). การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง. ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557, จากฐานข้อมูลปรินฎยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิคม ชมพูหลง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นุชลี คล้ายวันเพ็ญ. (2553). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557, จากฐานข้อมูลปรินฎยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู. (2555). การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคูม จังหวัดปราจีนบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2545). การศึกษาภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- อังกูล สมคะเนย์. (2543). เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างไร. อุบลราชธานี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี.

(.....)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
การแปรรูปเสื่อกกเป็นดอกไม้จัมพัน

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์

ขั้นตอนการแปรรูปเสื่อกก

ปราชญ์ชาวบ้านแม่ละติ บุญเอก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง การแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน เวลา 6 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาประดิษฐ์และตกแต่ง เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดปริมาณขยะได้ โดยนำเปลือกที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การผลิตและจำหน่าย เป็นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์การนำไปใช้และต่อยอดสู่การสร้างรายได้

2. วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถเลือกวัสดุ และอุปกรณ์การแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันได้
2. สร้างชิ้นงานการแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน

3. เนื้อหาสาระ

1. การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปปลอกไม้จิ้มฟัน
2. กระบวนการแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน

4. กิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ครูผู้สอนสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกแล้วสรุปจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ผู้เรียนชมวีดิทัศน์วิธีการแปรรูปเปลือกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการนำตนเองได้นำสื่อวีดิทัศน์การแปรรูปเปลือก มาใช้ในการส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการดู การฟัง นำมาสู่การปฏิบัติ ลองผิดลองถูกและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติการแปรรูปเปลือกภายในกลุ่มโดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะ
5. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปและประเมินชิ้นงานของผู้เรียนในกลุ่มทุกคน

5. สื่อการเรียนการสอน

1. วัสดุทัศนกรรมการแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน
2. เครื่องฉายโปรเจคเตอร์
3. วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน
4. เอกสารประกอบการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน

6. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
ผู้เรียนสามารถเลือกวัสดุดิบ วัสดุอุปกรณ์ และสามารถแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟันได้	ชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	ระดับคุณภาพดี

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนการแปรรูปเสื่อกกปลอกไม้จิ้มฟันได้ด้วยตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จัมพัน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์

1. เสื่อกก	จำนวน 1 ผืน
2. ไม้จัมพัน	จำนวน 1 กระจุก
3. ผ้า	จำนวน 1 ผืน
4. เข็ม ขนาด 2 $\frac{3}{4}$ นิ้ว และด้าย	จำนวน 1 เล่ม
5. เข็มหมุด	จำนวน 1 กล่อง
6. ฟ้ายูนิริม ขนาด 0.5 นิ้ว	จำนวน 1 ม้วน
7. กรรไกร	จำนวน 1 อัน
8. มีด	จำนวน 1 ด้าม
9. ปากกา	จำนวน 1 ด้าม
10. ไม้บรรทัด	จำนวน 1 อัน

ภาพประกอบ 1 วัสดุอุปกรณ์การแปรรูปเสื้ออก

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการแปรรูปเสื้ออกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน

1) การตัดเสื้อ เริ่มจากการนำเสื้ออกมาวัด ขนาดกว้าง 7 เซนติเมตร และยาว 13 เซนติเมตร ด้วยไม้บรรทัดใช้ปากกาขีดเส้น แล้วใช้กรรไกรตัดตามรอยขีด

ภาพประกอบ 2 การตัดเสื้อ

2) นำผ้าก๊วยริมมาตัด โดยให้มีความยาวกว่าเสื้อเล็กน้อย แล้วนำมาวางบนเสื้อที่ตัดแล้ว โดยวางผ้าเข้ามาด้านใน 0.5 เซนติเมตร แล้วนำเข็มหมุดมากลัดยึดผ้าให้ตรงและตึง จากนั้นเย็บมือด้วยวิธีการสอย หรือจักรอุตสาหกรรม (ถ้ามี)

ภาพประกอบ 3 การสอยด้วยมือ

ภาพประกอบ 4 การเย็บด้วยจักรอุตสาหกรรม

3) เมื่อเย็บเสร็จเรียบร้อยทั้ง 2 ข้างแล้ว ให้กลับผ้ากุนริมไปอีกด้านแล้วพับและใช้เข็มหมุดกดไว้ เพื่อรอการเย็บอีกด้านให้พอดี

ภาพประกอบ 5 การพับเพื่อเย็บผ้ากุนริม

4) จากนั้นเย็บผ้ากุนริมด้วยมือโดยวิธีการสอยทั้ง 2 ด้าน แล้วเย็บอีก 2 ด้าน หัวและท้ายให้ทำเช่นเดิม เมื่อเย็บผ้ากุนริมเสร็จทั้ง 4 ด้านให้นำริบบิ้นมาเย็บติดเพิ่มความสวยงาม

ภาพประกอบ 6 เสื้อที่เย็บผ้ากุนริมเสร็จเรียบร้อย

5) นำด้านซ้ายและขวามาเย็บประกบกัน จากนั้นเย็บมือด้วยวิธีการสอย หรือจักรอุตสาหกรรม (ถ้ามี) เป็นอันได้ปลอกไม้จิ้มฟันจากการแปรรูปเสื้ออก

ภาพประกอบ 7 การประกบเพื่อเย็บ

6) ปลูกไม้จิ้มฟันจากการแปรรูปเสื่อกก พร้อมใช้งาน

ภาพประกอบ 8 ปลูกไม้จิ้มฟัน

แบบประเมินชิ้นงาน
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่.....*.....*

ข้อที่	หัวข้อประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน					รวม (20)
		5	4	3	2	1	
1	ความสวยงาม						
2	ความถูกต้อง						
3	ความประณีต						
4	ส่งตามกำหนดเวลา						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดี

ระดับ 3 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

คะแนน 18 - 20 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 15 - 17 หมายถึง ดี

คะแนน 10 - 14 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 5 - 9 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60 (12 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์

กระบวนการแปรรูปเสื่อกก

กระบวนการแปรรูปเสื่อกก

กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม เวลา 6 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม เป็นการนำเปลือกกเป็นฝืนหรือเส้นที่ชำรุดบางส่วนไม่ได้ใช้แล้ว มาประดิษฐ์และตกแต่งนำกลับมาใช้ใหม่ โดยนำเปลือกกที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การผลิตและจำหน่าย เป็นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์การนำไปใช้และต่อยอดสู่การสร้างรายได้

2. จุดประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถเลือกวัสดุ และอุปกรณ์การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมได้
2. สร้างชิ้นงานการแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

3. เนื้อหาสาระ

1. การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม
2. กระบวนการแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

4. กิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ครูผู้สอนสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 1 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกกแล้วสรุปจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ผู้เรียนดูการสาธิตวิธีการแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมจากปราชญ์ชาวบ้าน
4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการแปรรูปเปลือกก เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากกระบวนการกลุ่ม เพื่อการส่งเสริมผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างความสามัคคี มีน้ำใจ มีความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถแปรรูปเปลือกกได้และทันกำหนดเวลา ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ และมีทักษะนอกเหนือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักช่วยกันแก้ไขปัญหาข้อผิดพลาด เป็นการส่งเสริมความสามัคคีเป็นอย่างดี
5. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเมินชิ้นงานและประเมินทักษะกระบวนการกลุ่มของผู้เรียนทุกกลุ่ม

5. สื่อการเรียนการสอน

1. ประชาชนชาวบ้าน
2. วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม
3. เอกสารประกอบการเรียนรู้การแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

6. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
ผู้เรียนสามารถเลือกวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ และสามารถแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม	- ชิ้นงาน - การสังเกต	- แบบประเมินชิ้นงาน - แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพดี ระดับคุณภาพดี

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนการแปรรูปเปลือกกบเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมได้ด้วยตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การแปรรูปเปลือกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์

1. เปลือกก	จำนวน 1 ผืน
2. ฟองน้ำเขียวอย่างดี	จำนวน 1 แผ่น
3. กระดาษแข็ง	จำนวน 1 แผ่น
4. ผ้า	จำนวน 1 ผืน
5. เข็ม ขนาด 2 ¼ นิ้ว และด้าย	จำนวน 1 ชุด
6. ผ้ากุนริม ขนาด 2.5 นิ้ว	จำนวน 1 ม้วน
7. ริบบิ้น ขนาด 1 ½ นิ้ว	จำนวน 1 ม้วน
8. กรรไกร	จำนวน 1 อัน
9. มีด	จำนวน 1 ด้าม
10. ปากกา	จำนวน 1 ด้าม
11. ไม้บรรทัด	จำนวน 1 อัน
12. กาวเหลือง	จำนวน 1 ขวด

ภาพประกอบ 1 วัสดุอุปกรณ์แปรรูปเปลือกก

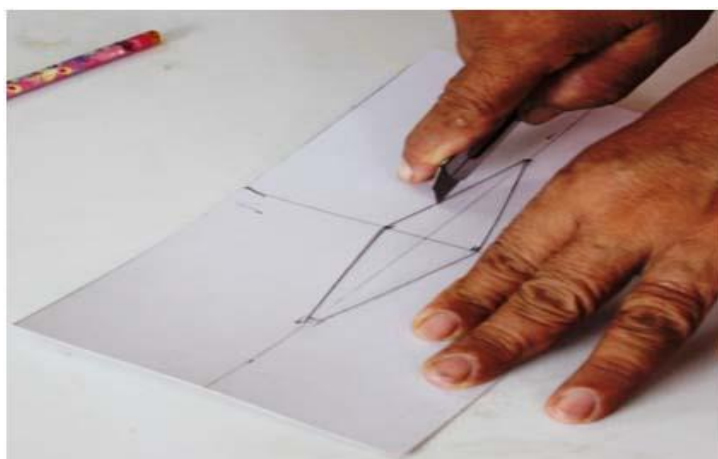
ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการแปรรูปเสื้อกกกล่องกระดาษทิชชูทรงสี่เหลี่ยม

1) การสร้างแบบฝาบन्दว้ยกระดาษแข็ง เริ่มจากการนำกระดาษแข็งมาวัดและขีดเส้นขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร และยาว 25 เซนติเมตร จำนวน 1 ชิ้น แล้ว

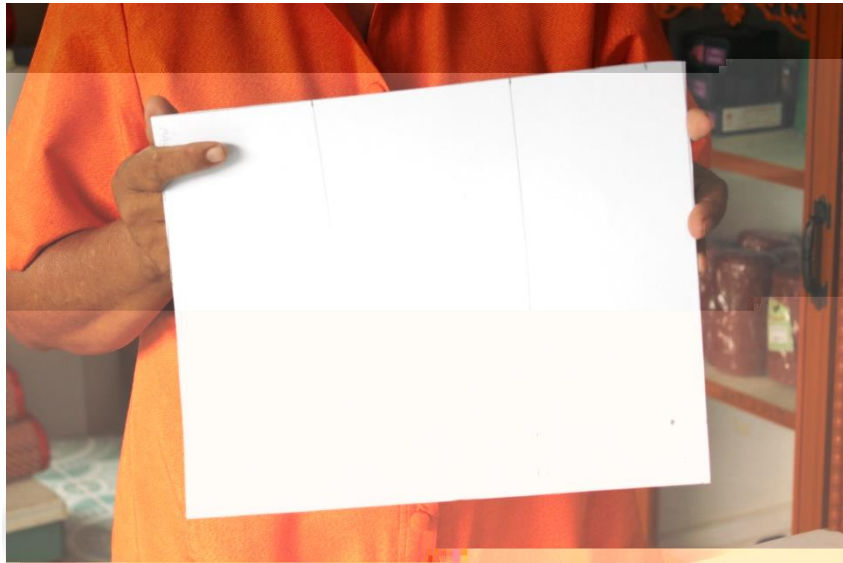
ภาพประกอบ 2 การสร้างแบบฝาบन्दว้ย

2) แล้วนำแบบโดยให้วัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางจากซ้าย-ขวา ด้านยาว 7.5 เซนติเมตร รวมด้านยาว 15 เซนติเมตร ส่วนอีกด้านวัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางจากซ้าย-ขวา ด้านกว้าง 1.5 เซนติเมตร รวมด้านกว้าง 3 เซนติเมตร จากนั้นให้ขีดเส้นตามทีวัดไว้ และตัดให้เป็นช่อง สำหรับดึงกระดาษทิชชู

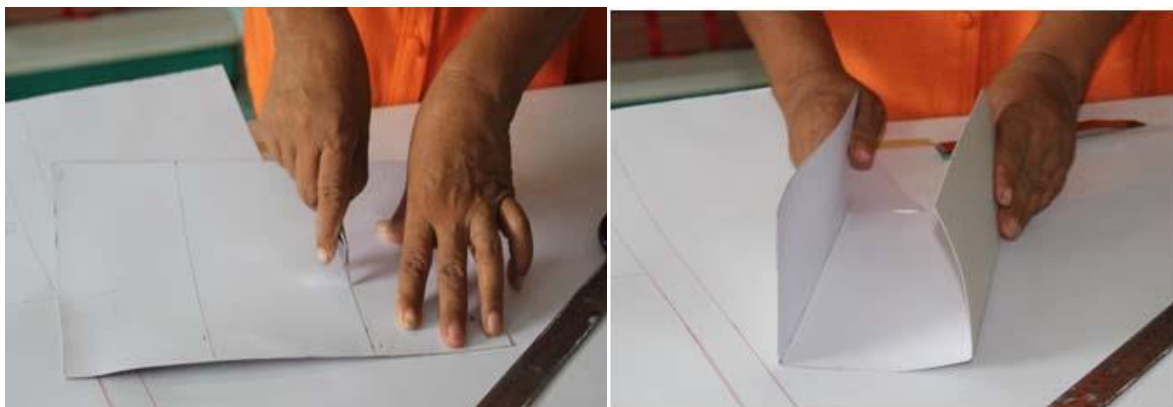
ภาพประกอบ 3 การตัดช่องฝานกระดาษทิชชู

- 3) การสร้างแบบตัวกล่องด้วยกระดาษแข็ง เริ่มจากการนำกระดาษแข็งมาวัดและขีดเส้น ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร และยาว 25 เซนติเมตร 1 ชิ้น แล้วแบ่งเป็น 3 ส่วน เท่า ๆ กัน ส่วนละ ขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร และยาว 25 เซนติเมตร

ภาพประกอบ 4 การแบ่งช่องแบบตัวกล่อง

- 4) จากนั้นทำแบบตัวกล่องที่แบ่งส่วนไว้แล้ว นำมีดมากรีดตามเส้นให้เกิดร่อง โดยแต่ละส่วนไม่ขาดจากกัน แล้วพับตามรอย

ภาพประกอบ 5 การสร้างแบบตัวกล่อง

5) การสร้างแบบฝาข้าง ซ้ายและขวา เริ่มจากการนำกระดาษแข็งมาวัดและขีดเส้น ขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร และยาว 15 เซนติเมตร จำนวน 2 ชิ้น

ภาพประกอบ 6 แบบฝาข้างซ้ายและขวา

6) นำแป้นชิ้นส่วนต่างๆ มาวาง ตรวจสอบแบบให้พอดีกัน

ภาพประกอบ 7 แบบโครงสร้างกล่องกระดาษทึบ

6) จากนั้นนำฟองน้ำมาตัดตามแบบฝายบน เสร็จแล้วทากาวเหลืองที่แบบฝายบนและนำไปติดกับฟองน้ำ รอให้แห้ง

ภาพประกอบ 8 นำฟองน้ำและแบบทากาวปะกบกัน

11) นำเส้นกกมาวัดตามแบบ เมื่อวัดตามแบบเสร็จ ก่อนใช้กรรไกรตัดให้ทากาวเหลืองกับเส้น เพื่อกัน หลุดด้วย

ภาพประกอบ 9 การทากาวเหลืองก่อนตัดตามแบบ

12) เมื่อทากาวแห้งจนแบบคานพองนาทากาวเหลืองติดตะกบเลขทอดเตรียมเว แล้วรอ ทากาวแห้ง

ภาพประกอบ 10 การทากาวเหลืองปะกบแบบ

13) จากนั้นนำฝานที่ติดกาวแห้งแล้ว มาเย็บติดกับผ้ากุนริม โดยนำผ้ากุนริมมาขีดขอบช่องที่เจาะไว้แล้ว ให้เย็บทั้ง 2 ข้างเช่นเดียวกัน

ภาพประกอบ 11 การเย็บผ้ากึ่งนริมตามแบบที่เจาะ

- 14) เมื่อเย็บทั้ง 2 ข้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำกรรไกรตัดผ้าตรงกลางเล็กน้อย จากนั้นให้พลิกกลับด้าน แล้วนำผ้าสอดไปตามช่องที่เจาะไว้ ดึงผ้าให้ตึงและทากาวเหลืองกับผ้ารอให้แห้ง

ภาพประกอบ 12 การกลับด้านและทากาว

- 15) เมื่อทากาวแห้งแล้วให้นำผ้ามาตัดให้มีขนาดใหญ่กว่าผาบน โดยให้วางอยู่ตรงกลางผ้า จากนั้นนำมีดมากรีดผ้าเป็นรูปกากบาท ขนาดตามช่องที่เจาะไว้

ภาพประกอบ 13 การเจาะช่องกล่องกระดาษทิชชู

16) นำผ้าที่กรีดแล้วมาเย็บเก็บขอบให้เรียบร้อย โดยให้เย็บจากด้านหลังของฝาบน

ภาพประกอบ 14 การเย็บผ้าเก็บขอบฝาบน

17) จากนั้นกลับด้านหน้าเสื้อ และตัดให้ผ้าที่เหลือให้เท่ากับฝาบน แล้วเย็บติดให้ครบทุกด้าน

ภาพประกอบ 15 การเย็บผ้าบุหลังฝาบนพร้อมประกอบ

18) นำผ้ากุนริมมาเย็บขอบซ้ายและขวาก่อน

ภาพประกอบ 16 การเย็บผ้ากุนริมผาบนทั้ง 2 ข้าง

19) โดยให้พลิกผ้ากุนริมที่เย็บแล้วขึ้นก่อนที่จะเย็บผ้ากุนริมอีก 2 ข้างที่เหลือ

ภาพประกอบ 17 การเย็บกุนริมข้างที่เหลือ

20) จากนั้นกลับด้านเสื้อแล้ว ให้พับผ้ากุนริมขึ้นขอบผ้าแล้วเย็บให้ครบทั้ง 4 ด้าน ได้ฝาบนพร้อมประกอบ

ภาพประกอบ 18 การเย็บผ้ากุนริมฝาบน

21) จากนั้นนำแบบตัวกล่องที่เตรียมไว้ มาวัดและตัดกับเสื้อและผ้า นำผ้าเย็บกับแบบกระดาษทั้ง 4 ด้านเสร็จแล้วให้นำเสื้อที่ตัดเตรียมไว้ เย็บปะกบกันโดยให้เสื้ออยู่ด้านนอก

ภาพประกอบ 19 การเย็บตัวกล่อง

22) นำริบบิ้นมาเย็บขอบทั้ง 2 ข้าง แล้วนำผ้ากุนริมมาเย็บตัวกล่อง เริ่มเย็บตามขอบ 2 ข้างก่อน ให้พลิกผ้ากุนริมที่เย็บแล้วขึ้นก่อนที่จะเย็บผ้ากุนริมอีก 2 ข้างที่เหลือ จากนั้นกลับด้านเย็บเก็บริมนให้เรียบร้อย

ภาพประกอบ 20 การเย็บริบบิ้นและการกุนริม

23) จากนั้นนำแบบฝาข้างที่เตรียมไว้ มาวาดแบบบนเส้นแล้วตัด พร้อมทากาวเหลืองทิ้งไว้ให้แห้ง ทั้ง 2 ชิ้น

ภาพประกอบ 21 การตัดเส้นทำฝาข้าง

24) นำแบบฝาข้างที่เตรียมไว้ มาวาดแบบบนผ้าแล้วตัด พร้อมทากาวเหลืองทิ้งไว้ให้แห้ง ทั้ง 2 ชั้น ทำเช่นกัน

ภาพประกอบ 22 การทำผ้าบุหลังฝาข้าง

25) เมื่อทากาวแห้ง นำผ้ากุนริมมาเย็บกับฝาข้าง 2 ชั้น ทั้ง 4 ด้าน ทำเช่นเดิม

ภาพประกอบ 23 การเย็บผ้ากุนริม

26) นำฝาบน ตัวกล่องและฝาข้าง ทั้งหมดที่เตรียมไว้ มาเย็บประกบกันด้วยมือโดยวิธีการสอย หรือจักรอุตสาหกรรม (ถ้ามี)

ภาพประกอบ 24 การเย็บกล่องกระดาษทึบด้วยมือ

ภาพประกอบ 25 การเย็บกล่องกระดาษทึบด้วยจักรอุตสาหกรรม

27) การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม

ภาพประกอบ 26 กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมพร้อมใช้งาน

แบบประเมินชิ้นงาน
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่.....

ข้อที่	หัวข้อประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน					รวม (20)
		5	4	3	2	1	
1	ความสวยงาม						
2	ความถูกต้อง						
3	ความประณีต						
4	ส่งตามกำหนดเวลา						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดี

ระดับ 3 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ พอใช้

ระดับ 1 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

คะแนน 18 - 20 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 15 - 17 หมายถึง ดี

คะแนน 10 - 14 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 5 - 9 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60 (12 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มการแปรรูปเสื่อกก
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....
 กลุ่มที่.....

คำชี้แจง ให้ผู้สอนประเมินจากการสังเกตทักษะกระบวนการกลุ่มในระหว่างเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยให้ระดับคะแนนลงในตารางที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

เกณฑ์การให้คะแนน 3 = ดี   2 = ปานกลาง   1 = ต้องปรับปรุง

ข้อที่	พฤติกรรมที่สังเกต	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน			
2	มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่			
3	มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา			
4	มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน			
5	มีการให้ความช่วยเหลือกัน			
6	ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
7	แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม			
8	การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ			
9	มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี			
10	ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด			
รวมคะแนน				

สรุปผลการประเมิน.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ : 1. ช่วงคะแนน 25-30 ระดับคุณภาพดีมาก

2. ช่วงคะแนน 20-24 ระดับคุณภาพดี

3. ช่วงคะแนน 15-19 ระดับคุณภาพปานกลาง

4. ช่วงคะแนน 1-14 ระดับคุณภาพปรับปรุง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์

กระบวนการแปรรูปเสื่อกก

กระบวนการแปรรูปเสื่อกก

กล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม เวลา 6 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม เป็นการนำเสื่อกกเป็นผืนหรือเสื่อที่ชำรุดบางส่วนไม่ได้ใช้แล้ว มาประดิษฐ์และตกแต่งนำกลับมาใช้ใหม่ โดยนำเสื่อกกที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การผลิตและจำหน่าย เป็นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์การนำไปใช้และต่อยอดสู่การสร้างรายได้

2. จุดประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถเลือกวัสดุ และอุปกรณ์การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมได้
2. สร้างชิ้นงานการแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

3. เนื้อหาสาระ

1. การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม
2. กระบวนการแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

4. กิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ครูผู้สอนสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกกแล้วสรุปจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ผู้เรียนดูการสาธิตวิธีการแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยมจากปราชญ์ชาวบ้าน
4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการแปรรูปเสื่อกก เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการแสดง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก นำผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเสื่อกกมานำเสนอเป็นผลงานตามมาตรฐาน และเวลาที่กำหนด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้กับเรียน และการยอมรับกติกาในการตัดสิน การตีชมผลงาน เป็นการส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นของผู้คนอื่นอีกด้วย
5. ผู้เรียนนำเสนอผลงานผลิตภัณฑ์ในการแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม
6. ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเมินชิ้นงานของผู้เรียนทุกกลุ่ม และตัดสินรางวัลแก่ผู้ชนะเลิศ

5. สื่อการเรียนการสอน

1. ประชาชนชาวบ้าน
2. วัสดุและอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม
3. เอกสารประกอบการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

6. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
ผู้เรียนสามารถเลือกวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ และสามารถแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม	- ชิ้นงาน	- แบบประเมินชิ้นงาน	ระดับคุณภาพดี

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนการแปรรูปเสื่อกกกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมได้ด้วยตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4
เรื่อง การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์

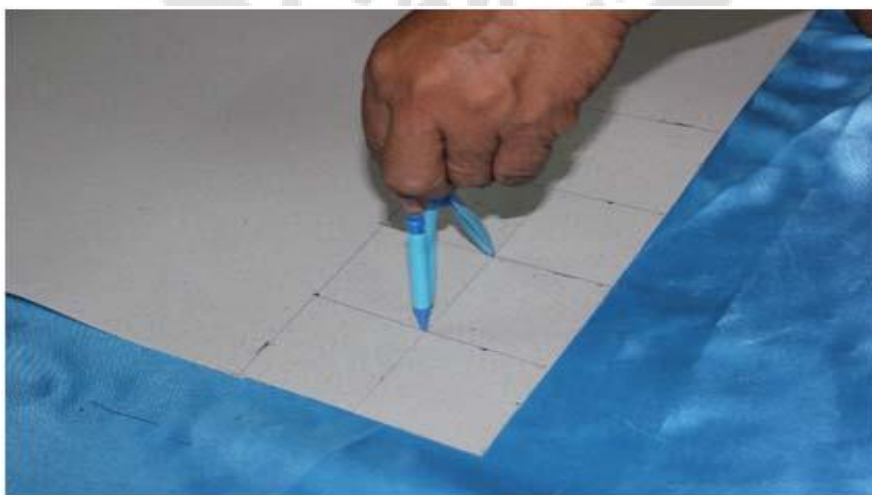
1. เสื่อกก	จำนวน 1 ผืน
2. ฟองน้ำเชียวอย่างดี	จำนวน 1 แผ่น
3. กระดาษแข็ง	จำนวน 1 แผ่น
4. ผ้า	จำนวน 1 ผืน
5. เข็ม ขนาด 2 ¼ นิ้ว และด้าย	จำนวน 1 ชุด
6. ฟ้ายูกินริม ขนาด 2.5 นิ้ว	จำนวน 1 ม้วน
7. ริบบิ้น ขนาด 0.5 นิ้ว	จำนวน 1 ม้วน
8. กรรไกร	จำนวน 1 อัน
9. มีด	จำนวน 1 ด้าม
10. ปากกา	จำนวน 1 ด้าม
11. ไม้บรรทัด	จำนวน 1 อัน
12. กาวเหลืออง	จำนวน 1 ขวด
13. วaseline	จำนวน 1 อัน

ภาพประกอบ 1 วัสดุอุปกรณ์แปรรูปเสื้ออก

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการแปรรูปเสื้ออกกล่องกระดาษทึบชู้ทรงกลม

- 1) การสร้างแบบด้วยกระดาษแข็ง เริ่มจากการนำกระดาษแข็งมาวัดและขีดเส้นสี่เหลี่ยม ขนาด กว้าง 12 เซนติเมตร และยาว 12 เซนติเมตร จากนั้นให้วาดวงกลมจากการวัดกึ่งกลางจากภาพสี่เหลี่ยม นับจากเส้นผ่าศูนย์กลาง นำวงเวียนหมุนรอบ ให้วาดเหมือนกัน 2 แผ่น

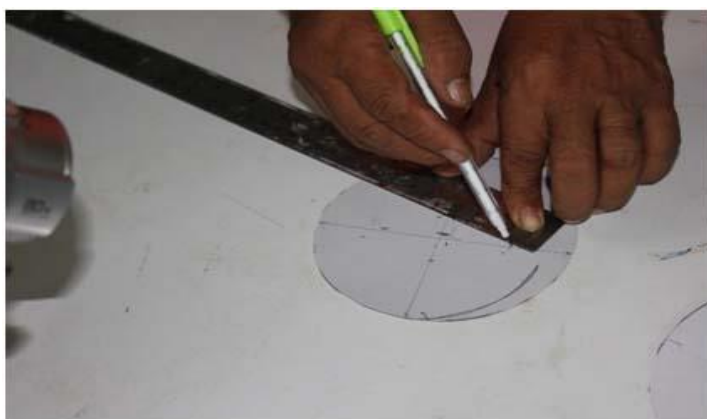
ภาพประกอบ 2 การสร้างแบบฝานนและฝาล่าง

2) จากนั้นตัดกระดาษแข็งที่วาดเป็นวงกลม ทั้ง 2 แผ่น เพื่อเตรียมทำฝาบनและฝาล่าง

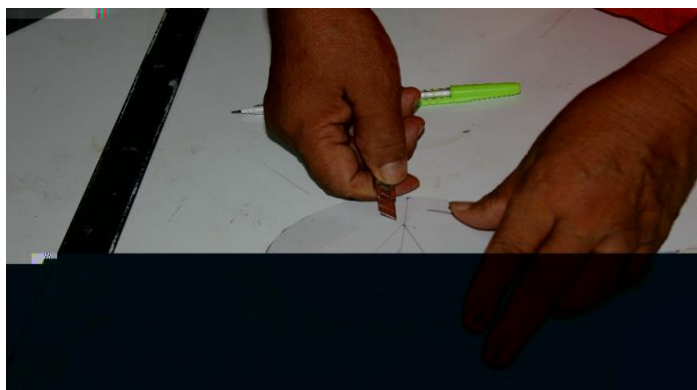
ภาพประกอบ 3 แบบฝาบनและฝาล่าง

3) นำแบบฝาบนมาวัด โดยให้วัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางจากซ้าย-ขวา ด้านยาว 3.5 เซนติเมตร รวมด้านยาว 7 เซนติเมตร ส่วนอีกด้านวัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางจากซ้าย-ขวา ด้านกว้าง 1.5 เซนติเมตร รวมด้านกว้าง 3 เซนติเมตร จากนั้นให้ขีดเส้นตามที่วัดไว้ และตัดให้เป็นช่อง สำหรับตั้งกระดาษทิชชู

ภาพประกอบ 4
การสร้างช่องกระดาษทิชชู

ภาพประกอบ 5
การตัดช่องตามแบบ

ภาพประกอบ 6 แบบฝابนที่เจาะช่องแล้ว

- 4) นำฟองน้ำมาวัดและตัดตามแบบฝابน พร้อมตัดช่องตรงกลาง

ภาพประกอบ 7 การวาดฟองน้ำตามแบบ

11) นำเลื่อยกมาวาดตามแบบทั้งฝานบนและฝาล่าง เมื่อวาดตามแบบเสร็จ ก่อนใช้กรรไกรตัดให้ทากาวเหลือกับเสื่อ เพื่อกันหลุดด้วย

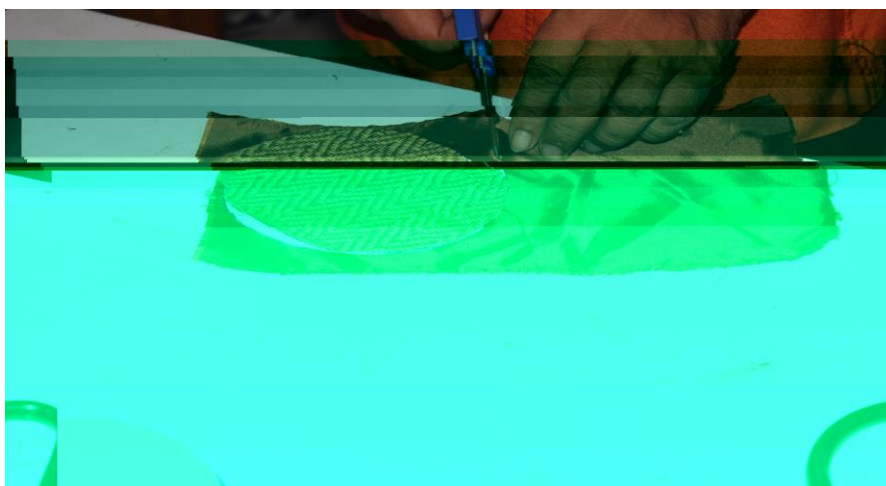
ภาพประกอบ 8 การตัดเลื่อยตามแบบ

12) นำกระดาษแข็งที่ตัดเป็นแบบฝานบน ทากาวเหลือติดกับฟองน้ำ ส่วนอีกด้านนำฟองน้ำทากาวเหลือติดกับเสื่อ

ภาพประกอบ 9 การทากาวประกอบ

13) สำหรับผ้าล่างให้นำกระดาษแข็งทากาวเหลืองติดกับเสื้อที่ตัดไว้ ส่วนอีกด้านให้นำผ้าทากาวติดกับกระดาษแข็ง แล้วตัดให้เท่ากัน

ภาพประกอบ 10 การตัดผ้าบุหลัง

14) จากนั้นนำฝานที่ติดกาวแห้งแล้ว มาเย็บติดกับผ้ากุนริม โดยนำผ้ากุนริมมาขีดขอบช่องที่เจาะไว้แล้ว ให้เย็บทั้ง 2 ข้างเช่นเดียวกัน

ภาพประกอบ 11 การเย็บผ้ากุนริมตามแบบที่เจาะ

- 15) เมื่อเย็บทั้ง 2 ซ้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำกรรไกรตัดผ้าตรงกลางเล็กน้อย จากนั้นให้พลิกกลับด้าน แล้วนำผ้าสอดไปตามช่องที่เจาะไว้ ดึงผ้าให้ตึงและทากาวเหลืองกับผ้ารอให้แห้ง

ภาพประกอบ 12 การตัดผ้า

ภาพประกอบ 13 การกลับด้านและทากาว

16) เมื่อท้าวแห้งแล้ว ให้นำผ้ามาตัดให้มีขนาดใหญ่กว่าผาบน โดยให้วางอยู่ตรงกลางผ้า จากนั้นนำมีดมากรีดผ้าเป็นรูปกากบาท ขนาดตามช่องที่เจาะไว้

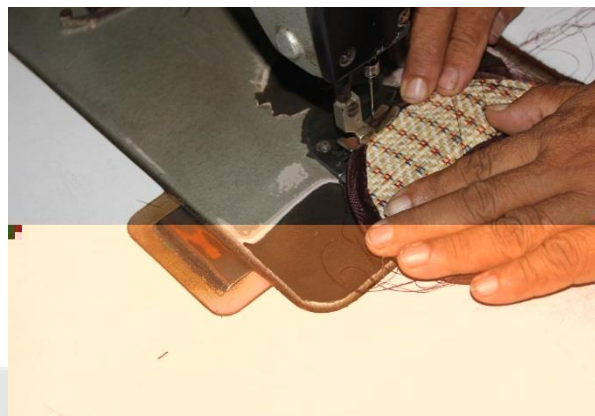
ภาพประกอบ 14 การเจาะช่อง

17) นำผ้าที่กรีดแล้วมาเย็บเก็บขอบให้เรียบร้อย โดยให้เย็บจากด้านหลังของผาหน้า จากนั้นพลิกกลับด้านหน้าเสีย แล้วตัดให้ผ้าที่เหลือให้เท่ากับผาหน้า

ภาพประกอบ 15 การเย็บเก็บขอบ

18) นำผ้ากุนริมมาเย็บตามขอบให้เต็มรอบวงกลม จากนั้นพลิกผ้ากุนริมกลับไปอีกด้าน แล้วเย็บเช่นเดียวกันทั้งฝาบนและฝาล่าง

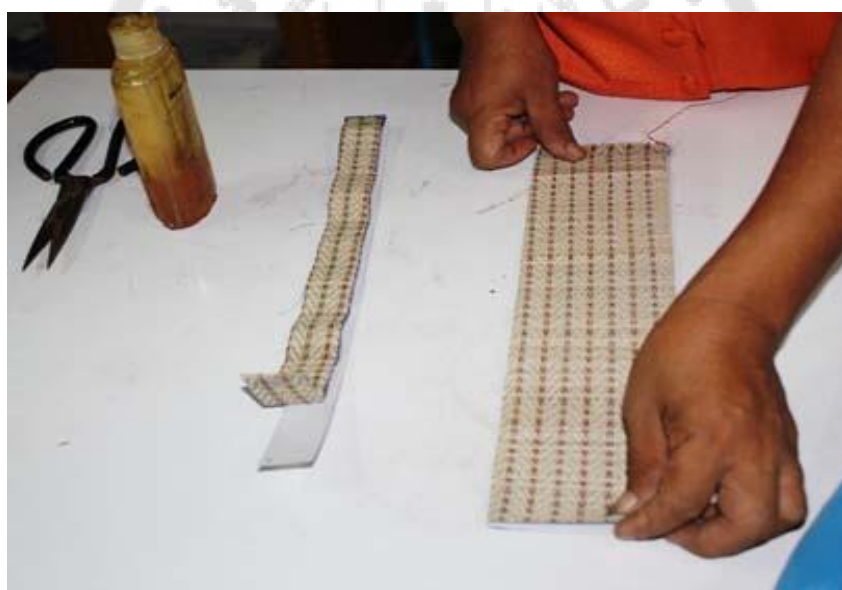

ภาพประกอบ 16 ฝาบนและฝาล่างพร้อมประกอบ

19) การเตรียมแบบตัวกล่อง, แถบฝาบน โดยการวัดและตัดกระดาษแข็ง ตามขนาด ดังนี้ 1. ตัวกล่อง ขนาดกว้าง 9 เซนติเมตร และยาว 40 เซนติเมตร และแถบฝาบน ขนาดกว้าง 3 เซนติเมตร และยาว 40 เซนติเมตร โดยทุกครั้งก่อนการตัดเสื่อต้องทากาวเหลือ เพื่อกันหลุดด้วย แล้วนำแบบและเสื่อทากาวประกบกัน

ภาพประกอบ 17 ตัดเส้นตามแบบ

ภาพประกอบ 18 ทากาวนำแบบและเส้นปะกบกัน

20) การเย็บแถบฝานนำผ้ามาตัดขนาดเท่ากับแถบฝานน เพื่อเย็บพื้นหลัง จากนั้นนำผ้ากุนริมมาเย็บตามขอบทั้ง 4 ด้าน

ภาพประกอบ 19 การเย็บพื้นหลัง

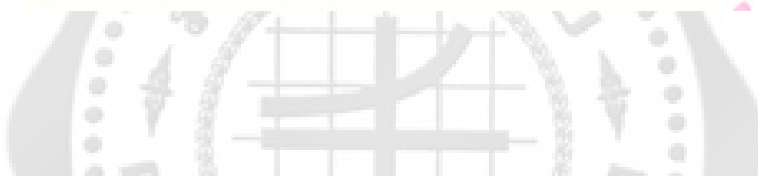
ภาพประกอบ 20 การเย็บกุนริม

21) นำผ้ากึ่งไหมมาเย็บตัวกล่อง เริ่มเย็บตามขอบทั้ง 4 ด้าน จากนั้นกลับด้านเย็บเก็บริมให้เรียบร้อย แล้วนำริบบิ้นมาเย็บตกแต่งเพิ่มความสวยงาม

ภาพประกอบ 21 การเย็บตัวกล่อง

22) การเตรียมแบบทำตัวลือคฝาบน ให้วัดและตัดกระดาษแข็ง ขนาดกว้าง 11 เซนติเมตร และยาว 42 เซนติเมตร นำผ้าเย็บกับแบบกระดาษตัวลือคฝา เริ่มเย็บแบบกัณริม 1 ด้าน ส่วนอีกด้านให้วัดจากขอบลง มา 4 เซนติเมตร จากนั้นดึงให้ตึงและเย็บเก็บขอบ 3 ด้านที่เหลือ

ภาพประกอบ 22 การเย็บตัวลือคฝาบน

23) จากนั้นนำชิ้นส่วนที่เย็บเตรียมไว้แล้ว มาประกบกัน โดยวิธีสอดด้วยมือ

ภาพประกอบ 23 การเย็บตัวลวดผ้าบนกับแถบผ้าบน

ภาพประกอบ 24 การเย็บตัวกล่องกับผ้าล่าง

24) นำตัวลือคฝานที่เย็บเตรียมไว้ ทากาวตรงขอบด้านกระดาษ รอกาวแห้งแล้วนำไปม้วนเป็นวงกลม ใส่ในตัวกล่อง

ภาพประกอบ 25 การใส่ตัวลือคฝาน

แบบประเมินชิ้นงาน
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....

กลุ่มที่.....

ข้อที่	หัวข้อประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน					รวม (20)
		5	4	3	2	1	
1	ความสวยงาม						
2	ความถูกต้อง						
3	ความประณีต						
4	ส่งตามกำหนดเวลา						

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดีมาก

ระดับ 4 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ดี

ระดับ 3 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ พอใช้

ระดับ 1 หมายถึง มีชิ้นงานในระดับ ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

คะแนน 18 - 20 หมายถึง ดีมาก

คะแนน 15 - 17 หมายถึง ดี

คะแนน 10 - 14 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 5 - 9 หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60 (12 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5
การจัดการวิสาหกิจชุมชน

	
<p>กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล</p>	<p>กลุ่มทอผ้าด้วยกี่กระตุกบ้านโนนระเวียง</p>
	
<p>กลุ่มทำผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา</p>	<p>กลุ่มผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์</p>

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน เวลา 3 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

วิสาหกิจชุมชน เป็นการดำเนินกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินโดยคนละบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการนั้น ๆ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมสร้างความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันและเปลี่ยนแปลง

2. วัตถุประสงค์

1. สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการวิสาหกิจชุมชนได้
2. นำเสนอรูปแบบเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองได้

3. เนื้อหาสาระ

ตอนที่ 1

- 1.1 ความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน
- 1.2 หลักการวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2

- 2.1 วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตัวอย่างวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา

4. กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้

1. ครูผู้สอนชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และตัวอย่างวิสาหกิจชุมชน
3. วิทยากรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากการสนทนา โดยการเป็นการสร้างบรรยากาศต่อการเรียนรู้ เป็นพูดคุยกัน จากการตั้งคำถามและให้ผู้เรียนตอบเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำดำเนินกิจการตามหลักวิสาหกิจชุมชน การให้ความรู้ความเข้าใจจากหลักวิชาการเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิดเห็น และการยกตัวอย่างนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ ช่วงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจได้ง่ายให้ผู้เรียนได้มีแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้อย่างดี

4. ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันพูดคุย สรุปประเด็นการจัดการวิสาหกิจชุมชน แล้วนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม

5. สื่อการเรียนรู้

1. วิทยากร
2. เอกสารประกอบการเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
1. สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการวิสาหกิจชุมชนได้	การสังเกตและพฤติกรรม	แบบสังเกตและประเมินผลพฤติกรรม	ระดับคุณภาพดีมาก
2. นำเสนอรูปแบบเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองได้			

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน จากเว็บไซต์ต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชน เวลา 3 ชั่วโมง

ตอนที่ 1

1. ความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน

1.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ซึ่งเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. (2548: 2) ให้ความหมายว่า เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

กนกพร ฉิมพลี (2555: 36) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการโดยกลุ่มคนที่มีความผูกพัน หรือมีวิถีชีวิตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลในการประกอบการเพื่อจัดการ ทุนของชุมชน อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง โดยทุนชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ หมายรวมถึง ทรัพยากร ผลผลิตความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมภายในชุมชน ผนวกกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.2 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ควรมี 7 ประการ ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ 2) ผลผลิตเน้นมาจากทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก และอาจนำบางส่วนมาจากภายนอก 3) ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน โดยพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง 4) การผสมผสานความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับภูมิปัญญาสากล 5) ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงหลากหลายกิจกรรม 6) การเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก

เสรี พงศ์พิศ; และ สุภาส จันทรหงษ์ (2549: 2) กล่าวว่า iva องค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน มี 7 ประการ ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

กนกพร ฉิมพลี (2555: 36; อ้างอิงจาก อุมพร กาญจนคลอด, 2550: 14) ได้มีการเสนอองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) องค์การชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ทุนของชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้จากประสบการณ์ และ 5) ตัวอย่างและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่กล่าวมาเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ ทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน มีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ อันได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วิถีปฏิบัติ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชนเป็นหลัก
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

2. หลักการวิสาหกิจชุมชน

2.1 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เน้นในเรื่องการปรับวิถีคิดของชุมชนแบบพึ่งพาภายนอกให้มาพึ่งพาตนเอง โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ในที่สุด เริ่มจากการสร้างผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้และการพัฒนาประยุกต์ใช้ การเพิ่มช่องทางข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการตลาด รวมถึงจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มประกอบการอื่น ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัย

ทศพร ทองเที่ยง (2546:13) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเริ่มต้นจากการสร้างความร่วมมือเป็นเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรร่วมกันและมีความร่วมมือในการจัดการด้านการตลาด และการกำหนดแผนเป็นการกำหนดทิศทางของชุมชน การทำงานที่ผ่านความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากการคิดแล้วทดลองทำ แล้วสรุปบทเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์แล้วพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเรียนนอกระบบโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย เป็นการวิจัยโดยชาวบ้านและเป็นการวิเคราะห์จากความรู้มา เป็นแนวทางแล้วดำเนินการทดลอง หากดำเนินการแล้วเกิดผลจะดำเนินการสรุปบทเรียนไว้เป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดเป็นความรู้ที่หลากหลาย

กนกพร ฉิมพลี (2555: 41) ได้กล่าวถึง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกได้

3 ลักษณะหลัก ๆ ดังนี้

1. การมองแบบแยกส่วน เป็นการมองแบบแบ่งแยกวิสาหกิจชุมชนออกเป็นส่วนย่อยตามองค์ประกอบของการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรม ตั้งแต่ในเรื่อง วัตถุดิบ กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การขนส่ง การเงินและการตลาด เป็นต้น โดยการมองแบบนี้ถือว่าเป็นปัญหาของวิสาหกิจชุมชนจากส่วนใดส่วนหนึ่ง จึงมีการแก้ไขปัญหาเฉพาะส่วนนั้น ๆ โดยไม่เข้าใจไปถึงการเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมีการแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงทำให้เกิดการขัดแย้ง และกลายเป็นปัญหาอื่น ๆ ตามมาอยู่เสมอ

2. การมองแบบลดส่วน เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการเศรษฐกิจมิติเชิงตัวเลข หรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยทางธรรมชาติด้านองค์ประกอบของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นที่มาของตัวเลขเหล่านั้น

3. การมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัว และอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากไม่มีตลาด ทำให้ขายไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่มีใช้น้อย

ตอนที่ 2

2.1 วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

สรุปรายชื่อวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอชุมพวง จำนวน 38 ชุมชน

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง	ผู้แทนกลุ่ม
1	กลุ่มปลูกและแปรรูปผักข้าวชุมพวง	222 หมู่ 5 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 093-5144463	นางรุจิรา ผลิติพมาย
2	กลุ่มแม่บ้านโนนหาด	121 หมู่ 6 ต.โนนรัง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 086-2614303	นางสุภา แก่นพรม
3	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกสูง	18 หมู่ 11 ต.โนนรัง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 083-7449614	นางตุ่น ห่อไธสง
4	กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ต.ชุมพวง	9 หมู่ 14 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายวุฒิพงษ์ กิ่ง กำธรธเนศ
5	นวดแผนไทย ต.ตลาดไทย	75 หมู่ 5 ต.ตลาดไทย อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 084-9614175	นางนฤชด พฤกษา
6	กลุ่มผู้เลี้ยงกระบือ ต.หนองหลัก	43 หมู่ 1 ต.หนองหลัก อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 093-4862526	นางจุฑามาศ พาแก้ว
7	กลุ่มหัตถกรรมบ้านหนองไร่	41/1 หมู่ 4 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 085-7756240	นางประดิษฐ์ ดีกา
8	เกษตรผสมผสาน บ้านยางโน	205 หมู่ 9 ต.โนนยอ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางชลธิชา นวลสีชา
9	C.N.P. (Chumphuang Natural Product)	51 หมู่ 5 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 086-2596507	นายสมนึก เย็นสบาย
10	วิสาหกิจชุมชนยุงฉางหมู่บ้านยางโน	54 หมู่ 9 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 090-8298381	นายณัฐพล รวดเร็ว
11	ร้านค้าสวัสดิการชุมชน บ้านหนองโดน	78 หมู่ 5 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายอุดม พรไธสงค์
12	กลุ่มเกษตรชุมพวงโมเดล	128 หมู่ 5 ต.ตลาดไทย อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายวีระ รักษา

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง	ผู้แทนกลุ่ม
13	กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าหนังเจ้าเรือน	74 หมู่ 2 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 081-0666038	นายสมบัติ ชุ่มศิริ
14	กองทุนวันละ 1 บาท	87 หมู่ 3 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 086-8771255	นายกล่อม หมายดี
15	กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหนอง โดน	59 หมู่ 5 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางสุวรรณ สายสุด
16	กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านหนอง โดน	43 หมู่ 5 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางประนม ทศราช
17	กลุ่มแปรรูปกล้วยบ้านหนองโดน	29 หมู่ 5 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางทองจันทร์ ปะวะทัง
18	กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงอนุรักษ์ป่า ดินและน้ำ	56 หมู่ 4 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 089-2836470	นายถนอม กล้า กระโทก
19	เรียงร้อยพสกษา	47 หมู่ 2 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางสมพร เอี่ยมศิริ
20	ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเขว้า หมู่ที่ 8 ตำบลประจักษ์	110 หมู่ 8 ต.ประจักษ์ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายสมชิต อุตสาหการ
21	เลี้ยงโค-กระบือ ตำบลตลาดไทร	219 หมู่ 14 ต.ตลาดไทร อ.ชุม พวง จ.นครราชสีมา โทร. 088-4776135	นายสมัย พันธุ์วงศ์
22	กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้าน หนองโน	6 หมู่ 3 ต.โนนรัง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 081-3630864	นายสุพจน์ แก้วนารา
23	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านยาง	109 หมู่ 1 ต.โนนยอ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 081-0671757	นายล้อม ประคองสุข
24	กลุ่มโคเนื้อ ตำบลโนนยอ	150 หมู่ 1 ต.โนนยอ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 087-9588311	นายจิตร พาแก้ว
25	พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บ้านภูดินทอง	68 หมู่ 15 ต.โนนรัง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 081-2829695	นายโสภณ ศรีผ่อง
26	กลุ่มกระเป๋ากกและไหล บ้านโนนกระหวั้น	34 หมู่ 1 ต.โนนยอ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 094-1088654	นางหิรัญนิชา คำสม

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง	ผู้แทนกลุ่ม
27	กลุ่มปลูกพริกบ้านยางโน	209 หมู่ 9 ต.โนนยอ อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 044-487247	นางญวน อยู่เย็น
28	กลุ่มเลี้ยงโคกระบือ ตำบลโนนตูม	69 หมู่ 7 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายประมวล พิมพิยาง
29	กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ บ้านโนนขุย	42 หมู่ 1 ต.หนองหลัก อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายบุญช่วย มรรตน์
30	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน บ้านโคกหินช้าง	120/1 หมู่ 4 ต.สาหร่าย อ.ชุม พวง จ.นครราชสีมา	นายอำนาจ พรหมสุข
31	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านโคกหิน	177 หมู่ 4 ต.สาหร่าย อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายเสาร์ สันโดษ
32	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน บ้านหนองปรือแก้ว	41 หมู่ 8 ต.ท่าลาด อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นายเจริญศรี วนโรตง
33	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน บ้านเมืองไผ่	40 หมู่ 7 ต.หนองหลัก อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 044-487247	นายจันทน์ นานำรุ่ง
34	กลุ่มผลิตและจำหน่ายไม้กวาดมือเสือ	99 หมู่ 11 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 044-487299	นายพจน์ ขอสุงเนิน
35	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักระบบกรองเติมอากาศ บ้านประโดก	16 หมู่ 5 ต.หนองหลัก อ.ชุม พวง จ.นครราชสีมา โทร. 099-470824	นางหัด วงศ์จำปา
36	กลุ่มผ้าไหมมัดหมี่ บ้านโนนตูม	86 หมู่ 3 ต.โนนตูม อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา	นางสาวนัฐนันท์ แยก สูงเนิน
37	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านขี้เหล็ก	7 หมู่ 3 ต.ชุมพวง อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 087-2452558	นางประณีต คำชาย
38	ผลิตภัณฑ์จากใบตาลบ้านยายพา	45 หมู่ 5 ต.ประสุข อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา โทร. 090-849847	นางเช่า เงินพิมพ์

ตารางที่ 1 รายชื่อวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอชุมพวง
ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง ข้อมูล ณ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2558

1.2 การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์จาก ใบตาลบ้านยายพา อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

1. การจัดตั้งกลุ่ม มีกระบวนการ ดังนี้

- 1) การมีภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ การทำหมวกจากใบตาลซึ่งเป็นวิชาชีพและก่อปัญหาให้ชาวนา จึงมีการคิดทำลายและนำใบตาลมาทำหมวก
- 2) หมวกใบตาลเดิมทำใช้ในครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีแนวคิดที่จะนำมาผลิตเพื่อจำหน่าย จึงต้องผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก
- 3) มีการระดมหุ้น แล้วจัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณ เนื่องจากผลิตไม่ทันขายขาดเงินทุน
- 4) จัดทำระเบียบ คัดเลือกคณะกรรมการบริหาร แบ่งหน้าที่
- 5) พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย ตรงตามความต้องการของตลาด
- 6) จัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม คือ แผนธุรกิจ โดยการอบรมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน
- 7) ขอมาตรฐานรับรองผลิตภัณฑ์
- 8) ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มผลิต ผู้ประกอบการ OTOP
- 9) เข้ารับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์

2. การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ แบ่งหน้าที่ ดังนี้

คณะกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล มีดังนี้

1. นางสาวสมบัติ สรสิทธิ์	ตำแหน่ง	ประธาน
2. นางอำนวยการ พิมพ์เงิน	ตำแหน่ง	รองประธาน
3. นางแก้ว อุตสาหการ	ตำแหน่ง	รองประธาน
4. นางมยุรี สุขกำเนิด	ตำแหน่ง	เลขานุการ
5. นางสาวชม บัติพิมาย	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
6. นางน้อย ม่วงสุข	ตำแหน่ง	ประชาสัมพันธ์
7. นางพัชรี พิมพ์เงิน	ตำแหน่ง	ฝ่ายการตลาด
8. นางเกสร สรสิทธิ์	ตำแหน่ง	ปฏิคม
9. นางสมส่วน อินงาม	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเลข

3. ทุนดำเนินการ

1. ทุนจากการระดมหุ้นจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท จำนวน 45 ราย เป็นเงิน 4,500 บาท
2. ทุนสนับสนุนจากสหกรณ์การเกษตร จำนวน 40,000 บาท คงเหลือในบัญชี 12,000 บาท
3. ทุนจากการสนับสนุนของบ้านนาวิสวัสดิ์ จำนวน 500,000 บาท คงเหลือในบัญชีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาชุมพวง จำนวน 250,000 บาท

4. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือ หมวกใบตาล และผลิตภัณฑ์จากเปลือกและไหล เช่น จานรองแก้ว ที่รองจาน เสื้อผ้า เป็นต้น

4.1 แหล่งวัตถุดิบ

แหล่งวัตถุดิบส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านมีต้นตาลจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้จากหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนวัตถุดิบในการทอเปลือก และไหล ก็อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งบริเวณบ้านก็มีการปลูกต้นไหลไว้เพื่อนำมาทอเสื้อ และแปรรูปต่อไป

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

1. ใบตาลจากยอดตาล
2. สีย้อมผ้า
3. จักรเย็บผ้า
4. ถังอบกำมะถัน

4.2 กระบวนการผลิต

ขั้นตอนการผลิต

นำใบตาลจากยอดตาลมาฉีกเป็นเส้นให้ขนาดเส้นเท่า ๆ กัน แล้วนำมาตากแดดให้แห้ง นำใบตาลมาย้อมสี (กรณีที่จะทำสีต่าง ๆ เพิ่มขึ้น) ถักเส้นใบตาลให้เป็นเส้น (ลักษณะคล้ายถักผมเปีย) จากนั้นนำเส้นที่ถักได้มาอบกำมะถัน และนำมาเย็บขึ้นรูปเป็นหมวกในรูปทรงต่าง ๆ

5. รูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมเป็นหมวกที่ใช้สวมใส่ไปทำนาหรือทำการเกษตรธรรมดา ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นแบบหมวกควาย หมวกปีกกว้าง หมวกสีอื่นต่าง ๆ พวงกุญแจ ฯลฯ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล

ภาพประกอบ 1 หมวกใบตาลแบบต่าง ๆ

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิต

ภูมิปัญญาที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิต คือ ภูมิปัญญาการสานหมวกที่ถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษโดยในตอนแรกนั้นใช้มือเย็บ และพัฒนามาจนใช้จักรอุตสาหกรรมเย็บ ซึ่งได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญานี้แก่เยาวชนและคนรุ่นหลังเรื่อยมา

7. การพัฒนากลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย

7.1 ด้านผลิตภัณฑ์

เดิมที่ผลิตภัณฑ์เป็นหมวกที่ชาวนาไว้ใส่ทำนาธรรมดา ต่อมาได้พัฒนามาเป็นรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น หมวกควาย หมวกปีกกว้าง หมวกแฟนซี หมวกแฟชั่น หรือพวงกุญแจ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่จะทำก๊อบติดผม และที่คาดผม ซึ่งเป็นที่นิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้มีการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และมีการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อแสดงและรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์อีกด้วย

ปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนา

1. กลุ่มมีการสอบถามความต้องการของตลาดและนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาดเสมอ
2. ผู้นำกลุ่มมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถ โดยเฉพาะประธานกลุ่ม คือ น.ส.สมบัติ สรสิทธิ์ นั้นมีความสามารถและเป็นตัวแทนกลุ่มที่ได้รับงบประมาณในการศึกษาดูงานด้านกลุ่มอาชีพที่ประเทศญี่ปุ่น แล้วไปนำมาประยุกต์พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอีกด้วย
3. ความตั้งใจ ความตื่นตัวที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่จะขายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่ม
4. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนสนับสนุนให้กลุ่มได้เข้าร่วมอบรมเครือข่าย KBO OTOP ทำให้กลุ่มได้รับการพัฒนา รู้ว่าจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองอย่างไร นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลประจักษ์ ก็ได้สนับสนุนในด้านการจัดทำแผนพับ นามบัตรของกลุ่ม

ผลการพัฒนา

จากปัจจัยสนับสนุนข้างต้นส่งผลให้กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลเป็นกลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากขึ้น มีกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น เช่น จากเดิมคือกลุ่มชานา เกษตรกรที่อยู่ภายในชุมชน แต่ปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายก็เพิ่มจากเดิมเป็นวัยรุ่น กลุ่มผู้นิยมแต่งคาบอย กลุ่มผู้ท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และเมื่อมีกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ผ่านการคัดสรร OTOP ระดับ 3 ดาว กลุ่มต้องพัฒนาตามเกณฑ์การคัดสรรทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีคุณภาพ นอกจากนี้การได้รับสนับสนุนจากหน่วยราชการ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ทำให้ผลิตภัณฑ์ผลิตออกมามีคุณภาพ

7.2 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลนั้น มีการพัฒนามาตลอดโดยเริ่มแรกนั้นเป็นการรวมตัวกันเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ คือ หมวกใบตาลที่มีการทำขึ้นใช้เองหลายครัวเรือน ซึ่งจะเป็นการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ ต่อมาเมื่อความต้องการของลูกค้าสูงขึ้นทุนดำเนินการไม่เพียงพอจึงได้มีการประชุมกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มมีการเลือกคณะกรรมการบริหาร การแบ่งหน้าที่ มีระเบียบเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ มีการเขียนโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณและทุนดำเนินการ มีการจัดสรรผลกำไร โดยกลุ่มได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากลุ่มมาโดยตลอด มีการหมุนเวียนหน้าที่การบริหารงานของคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ในด้านการขายสินค้า ด้านการตลาด มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น ๆ หรือต่างประเทศคือประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนางสาวสมบัติ สรสิทธิ์ ได้ไปศึกษาดูงานด้านการผลิต การบริหาร

จัดการ ณ เมืองโออิตะ ในปี 2550 และในปัจจุบันกลุ่มได้มีการนำแผนธุรกิจเข้ามาเป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การพัฒนากลุ่มอีกด้วย

ปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนา

1. ความสามัคคีของ □ ในในกลุ่ม
2. ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ของผู้นำกลุ่ม
3. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ
4. การแก้ปัญหาของกลุ่มด้วยการประชุมทุกครั้ง

ผลการพัฒนา

จากปัจจัยสนับสนุนข้างต้นส่งผลให้กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล มีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก มีการรวมตัวกัน สมาชิกมีความสามัคคีกันทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดี ความกระตือรือร้น ความสามารถ และความเอาใจใส่ของผู้นำการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างดี นอกจากนี้กลุ่มยังได้เข้ารับการอบรมด้านการดำเนินงานตามแผนธุรกิจทำให้กลุ่มมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละปี มีทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีแบบแผน สุดท้ายการแก้ไขปัญหาของกลุ่มทุกครั้งจะต้องผ่านเวทีประชาคม หรือการประชุมคณะกรรมการและสมาชิก ทำให้กลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ทุกครั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคน

7.3 ด้านการตลาด

ตลาดของผลิตภัณฑ์จากใบตาลมีแต่เฉพาะภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้น ต่อมาได้มีการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น เป็นตลาดภายในอำเภอและตลาดต่างจังหวัด ในตอนแรกนั้นเป็นการผลิตแล้วออกมาขายตามหมู่บ้าน ต่อมาได้มีการหาตลาดจากการที่ได้ไปงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ทำให้ได้รับการสั่งซื้อมาจำนวนมาก จึงมีการพัฒนาการผลิตเพื่อให้ทันกับจำนวนการสั่งซื้อที่ได้รับ โดยการใช้จักรอุตสาหกรรมและเพิ่มแรงงาน เพื่อให้ทันต่อความต้องการของลูกค้า ต่อมามีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น

ปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนา

1. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ
2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ ความสวยงาม และการผลิตทันความต้องการของตลาดทำให้ลูกค้าพึงพอใจและมีการบอกปากต่อปาก
3. คนในชุมชน หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ใช้ของที่กลุ่มผลิต และมีการบอกต่อและหาตลาดไว้ให้
4. ผู้นำกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดทันสมัย ทำให้มีแนวคิดจะพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่ม

มากขึ้นตามความต้องการของตลาด

ผลการพัฒนา

จากปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ส่งผลให้กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาลมีการพัฒนาด้านการตลาดเพิ่มมากขึ้น การขยายตลาดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มมีการหมุนเวียนหน้าที่ และเข้าใจการตลาดมากขึ้น มีการนำหลักการตลาดมาใช้ คือ ผลิตตามความต้องการของตลาด

8. ช่องทางการตลาดของกลุ่ม มีวิธืหาช่องทางการตลาด ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการว่ามีงานแสดงสินค้าที่ไหนบ้าน นอกจากนั้นยังติดต่อกับศูนย์บริการเศรษฐกิจชุมชนครบวงจรในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ที่กลุ่มจะสามารถไปจำหน่ายสินค้าได้
2. ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน และสถานีวิทยุของสหกรณ์การเกษตรในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น เพิ่มกลุ่มเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่มมากขึ้น ถือเป็น การเพิ่มช่องทางการตลาดได้อีกหนึ่งวิธี เช่น ทำหมวกจิวสำหรับทำก๊ีบติดผม พวงกุญแจ
4. การที่คนในชุมชนไปทำงานต่างถิ่นแล้วประชาสัมพันธ์บอกต่อและหาตลาดมาให้

9. การส่งเสริมรายได้

ปัจจัยการผลิตที่กลุ่มใช้ มีดังนี้

1. ใบตาลยอดอ่อน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่หาได้ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยจะนำมาฉีกเป็นเส้นและนำมาข้อมสี แล้วนำมาถักเป็นเส้นเพื่อเตรียมเย็บขึ้นรูปเป็นหมวก โดยกลุ่มจะรับซื้อ เส้นละ 20 บาท และ 30 บาท ตามความยาวของเส้นตาล
  2. ผ้า ตาไก่ สาย อกกำมะถัน ต้นทุน 12 บาทต่อใบ
  3. ค่าโลโก้ สติกเกอร์ 0.75 บาทต่ออัน
  4. ค่าจ้างในการเย็บขึ้นรูปเป็นรูปหมวก หมวกปีกกว้าง ใบละ 12 บาท หมวกควมบอยใบละ 8 บาท การกระจายรายได้ภายในชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกและคนในชุมชน ดังนี้
1. การรับซื้อเส้นตาลที่ถักแล้ว ในลักษณะของการถักผลเปียพร้อมที่จะนำมาเย็บขึ้นรูปโดยหมวกใบเล็กใช้เส้นตาลที่ถักเรียบร้อยแล้วความยาว 18 เมตร รับซื้อเส้นละ 20 บาท สำหรับหมวกปีกกว้างใช้เส้นตาลยาว 27 เมตร โดยรับซื้อเส้นละ 30 บาท โดยครัวเรือนหนึ่ง ๆ จะมีรายได้จากการถักเส้นตาล

เฉลี่ยวันละ 10 เส้น เป็นเงิน 200 บาท ซึ่งถือเป็นรายได้เสริมให้แก่คนในครัวเรืออีกทางหนึ่ง โดยผู้ที่อยู่บ้านก็สามารถหารายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนอีกด้วย

2. การเย็บขึ้นรูปเป็นรูปหมวก เมื่อได้เส้นตาลที่ซื้อมาแล้วก็จะมีกรเย็บขึ้นรูปเป็นรูปหมวกโดยหมวกปีกกว้างจะใช้เส้นตาล ยาว 27 เมตรเพื่อเย็บขึ้นรูป ค่าแรงงานในการเย็บ จำนวน 12 บาท/หมวก 1 ใบ และหมวกควาบอก เส้นตาลยาว 18 เมตร ค่าแรงงานในการเย็บ จำนวน 8 บาท/หมวก 1 ใบ ซึ่งสมาชิกที่มีจักรเย็บผ้าก็จะนำหมวกไปเย็บขึ้นรูปโดยครัวเรือหนึ่งจะสามารถเย็บขึ้นรูปเป็นหมวกได้วันละ 20 ใบ เป็นเงินเฉลี่ย 200 บาท/วัน

หลักการสำคัญของกลุ่มคือ ต้องผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด หากมีการสั่งซื้อจำนวนมากแล้ว ไม่สามารถทำให้ทันได้ตามกำหนดกลุ่มก็จะบอกลูกค้าว่าไม่สามารถทำได้ทันตามกำหนด เพราะมาตรฐานผลิตภัณฑ์ก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะต้องผลิตให้ได้มาตรฐานสม่ำเสมอทำให้สินค้าของกลุ่มเป็นที่ต้องการของตลาด สร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนเป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2557, จาก libdcms.nida.ac.th/thesis6/2555/b175787.pdf
- ทศพร ทองเที่ยง. (2546). การเรียนรู้สู่การทำแผนงานและสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เสรี พงศ์พิศ; และสุภาส จันทร์หงษ์. (2549). ข้อควรระวังเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรอำเภอชุมพวง. (2557). ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อำเภอชุมพวง. อุดลำนานา.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอชุมพวง; กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล. (2552). การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพ เรื่อง การส่งเสริมรายได้ของกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบตาล. ถ่ายเอกสาร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7
การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก

โรงเรียนบ้านประสุต

โรงเรียนบ้านประสุต

โรงเรียนบ้านประสุต

โรงเรียนบ้านประสุต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7

เรื่อง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกก เวลา 6 ชั่วโมง

1. สำคัญ

การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากเปลือกก เป็นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ด้วยการฝึกปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้จากสถานการณ์ตาม หลักการวิสาหกิจชุมชน เป็นการดำเนินการของโรงเรียนหลังจากการผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเปลือกก โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนที่รวมตัวกันประกอบกิจการแปรรูปเปลือกก เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมสร้างความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนส่งผลให้ชุมชนโรงเรียนเข้มแข็ง

2. วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถดำเนินการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกกตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนได้
2. ผู้เรียนนำความรู้และทักษะวิสาหกิจชุมชนสู่การปฏิบัติวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

3. เนื้อหาสาระ

1. การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกกตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน
2. การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

4. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูผู้สอนชี้แจงเกี่ยวกับการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกก
2. ผู้เรียนทุกคนร่วมกันฝึกปฏิบัติตามกระบวนการวิสาหกิจชุมชน วางแผนการทำงาน การแบ่งงาน เพื่อเตรียมความพร้อมการจัดนิทรรศการภูมิปัญญาการแปรรูปเปลือกก แบ่งหน้าที่รับผิดชอบแล้วสรุปหน้าที่ตนเอง นำเสนอหน้าชั้นเรียนที่ละกลุ่ม โดยการถ่ายทอดความรู้จากสถานการณ์เป็นการนำผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเปลือกกและการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ลงสู่การปฏิบัติ ตามกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ครบวงจร เป็นการฝึกปฏิบัติและทักษะด้านวิสาหกิจชุมชนให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการวางแผนการตลาด การจัดร้าน การจัดสินค้า ให้ผู้เรียนใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้เรียนได้

3. ผู้เรียนจัดจำหน่ายและนำเสนอผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกก กับผู้เข้าร่วมงาน
4. ผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสรุปการจัดจำหน่ายการผลิตผลิตภัณฑ์การแปรรูปจากเปลือกก

5. สื่อการเรียนการสอน

1. ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเปลือกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม และกล่องกระดาษทิชชูทรงกลมของแต่ละกลุ่ม
2. วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกก

6. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การวัดประเมิน
1. ผู้เรียนสามารถการดำเนินการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การแปรรูปเปลือกกตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนได้	การสังเกต	แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม	ระดับดีมาก
2. ผู้เรียนนำความรู้และทักษะวิสาหกิจชุมชนสู่การปฏิบัติวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน			

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ผู้เรียนสามารถหาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนกับกลุ่มทอเปลือกกบ้านสำพะเนียงของปราชญ์ชาวบ้านได้

แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่มการแปรรูปเปลือกก
โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....
 กลุ่มที่.....

คำชี้แจง ให้ผู้สอนประเมินจากการสังเกตทักษะกระบวนการกลุ่มในระหว่างเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยให้ระดับคะแนนในตารางที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

เกณฑ์การให้คะแนน 3 = ดี   2 = ปานกลาง   1 = ต้องปรับปรุง

ข้อที่	พฤติกรรมที่สังเกต	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกันก่อนทำงาน			
2	มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่			
3	มีความสนใจเรียนรู้เนื้อหา			
4	มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน			
5	มีการให้ความช่วยเหลือกัน			
6	ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
7	แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อกลุ่ม			
8	การร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จ			
9	มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี			
10	ผลงานมีความถูกต้องและเสร็จทันเวลาที่กำหนด			
รวมคะแนน				

สรุปผลการประเมิน.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ : 1. ช่วงคะแนน 25-30 ระดับคุณภาพดีมาก

2. ช่วงคะแนน 20-24 ระดับคุณภาพดี

3. ช่วงคะแนน 15-19 ระดับคุณภาพปานกลาง

4. ช่วงคะแนน 1-14 ระดับคุณภาพปรับปรุง

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบ

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา
วันเดือนปีเกิด	10 พฤศจิกายน 2524
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	261 ซอยเดชอุดม 22 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาบุคลากร กลุ่มบริหารงานบุคคล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) สาขาวิชาการจัดการทั่วไป จาก สถาบันราชภัฏนครราชสีมา
พ.ศ. 2550	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2559	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ